

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 08 FİYATI: 9 TL

30 AĞUSTOS Zafer Bayramımız Kutlu Olsun

Halil Özcan'ın yazısı 9. sayfada

Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
Karadeniz
Vapuru** (2) s. 32

Kaya Boztepe:
**Türk
Subayı** s. 15

Cengiz Özakıncı:
**Kurtuluş
Savaşımızda
Türk-**

**Sovyet
Dostluğu** s. 43

Ömer Dedeoğlu:
Türk Ahlâkı
s. 21

Konur Ertop:
Şair Baba'nın
Yetiştirdiği
**Köylü
Ressam** s. 76

Tekin Özertem:
**Çelişkiler
Ülkesi** s. 86

Necef Uğurlu:
**Yamyamlık
Hâlâ Var mı?**
s. 57

Sabriye Aşır:
**Sahte
Haberlerin
Gerçek
Tarihi** s. 91

“Konu neydi?” Konu sensin, benim, biziz diye başlayan bir cümle kurabilirseniz içerideki çocuğun elini tutmuş olursunuz. İçinizdeki küçük prensle yolculuğa çıkar, kendiniz olursunuz. Ne korku, ne kaygı, ne de başkalarının hükmü veya yüzü umurunuzda olmaz. İnsani özden konuşur, gereksiz konulara güler geçersiniz. Bu halinizden rahatsız olup konuyu değiştirmeye çabalayanlara nanik yapıp uçurtmanızı uçurursunuz. Birilerinin rahatsız olacağını bile bile kara tahtanın köşesindeki konu yerine kendinizi yazarsınız. Düşündüğünüz gibi yaşarsınız. Bir şey olmaz korkmayın. Don Kişot’a benzetseler de vade dolup günü geldiğinde yine iyi insandı derler. İyi insan...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 23 / 07 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Ruh, Bedene Sığmıyor
Dr. Ufuk Akyol

5 Başkomutanlık Savaşı
Yahya Aksoy

9 Başkomutanın Meydan Savaşı ve Zafer Bayramı
Dr. Halil Özcan

15 Türk Subayı *Kaya Boztepe*

21 Türk Ahlakı *Ömer Dedeoğlu*

25 Anadolu Ulusal Hareketinin Hükümetle İlişkisi Kesiliyor
Cengiz Önal

30 Hakimiyeti Milliye Yazıları

32 Atatürk ve Karadeniz Vapuru
A. Erdem Akyüz

38 “Kadınlar Kralı” Süleyman Demirel *Mete Akyol*

42 Hasan Ferit Alnar

43 Kurtuluş Savaşımızda Türk-Sovyet Dostluğu
Cengiz Özakıncı

49 Reşat Nuri Güntekin ve Bilek Saati *Demir Aytaç*

57 Yamyamlık Hâlâ Var mı?
Necef Uğurlu

64 Atom Çağı Başladı
Dr. Cihangir Dumanlı

69 ABD-İran Geriliminin Petrol Piyasalarına Etkisi
Necdet Pamir

76 “Köylü Ressam” *Konur Ertop*

82 Etik ve Ahlak Dair Kısa Notlar *Prof. Dr. Çağatay Üstün*

86 Çelişkiler Ülkesi
Dr. Tekin Özertem

91 Sahte Haberlerin Gerçek Tarihi *Sabriye Aşır*

96 Futbol Borsası’nda Çılgın Rakamlar *Metin Gören*

99 Keşke Malakanlar Türkiye’de Kalsaydı *Gürbüz Evren*

103 Değerliyim, Değerlisin, Değerli *Nuray Bartoschek*

106 Liyakat *Berk Yüksel*

108 Pozitif Düşünme Üzerine Bazı Gerçekler
Nilay Karatosun

112 Vermont *Erhan Kanyılmaz*

116 Türkiye’de Çağdaş Üniversitenin Kuruluşu
Prof. Dr. Recep Akdur

123 Özkan Mert *Sabri Kemal*

126 Uyuşturucu Kurbanı Ünlüler
Mehmet Ünver

132 Johannisfeuer
İzlen Şen Tokar

137 Mehmet Seyda 100 Yaşında
Yaşar Öztürk

143 Çorum Mutfağı *Reha Tartıcı*

147 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay

37 İlk Dersimiz Türkçe

56 Gözün Sözü

95 Bilginizi Denetleyin

151 Çözümler

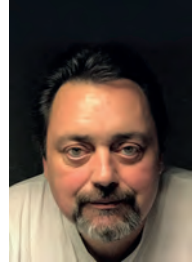
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Ruh, Bedene Sığmıyor

Yaşı ilerledikçe insan durulur derler. Giderek ağırbaşlı, olgun ve bilge olurlar. Yüksek sesle kakhahalar atmaz, gülümserler. Daha genç olanların hatalarını görmezden gelir, çok daha kolay ve çabuk affederler. Soranlar olur, cevap verirler, danışanlar olur, akıl verirler. İyi güzel de, neden hep gençlik yıllarına özlem duyarlar? Neden hallerinden mutlu değil gibidir yaşlı insanlar?

Yaşlı insanlar toplumsal kuralların kendilerine biçtiği role büründükçe daha mutlu olmalı oysa; değil mi? Genel kabul gören kavramlara karşı çıkmamak, onların yolunda ilerlemek sonuçta bir huzur duygusuyla beraber gelmeli sanki.

Ama öyle olmuyor!

Yaş aldıkça beden zayıflıyor, küçülüyor ama ruh hep aynı. Hatta yaşamdan mutlu olmayı daha da bir öğrendikçe ruh bedene çok fazla geliyor. Ruh istiyor, beden yapamıyor. toplumsal kurallara uymak bir zorunluluk oluyor, ruh baskılanıyor, dışarı vurulamayan iç çatışmalar başlıyor.

Bu konformist yaşam düşündüğümüz kadar iyi bir şey değil korkarım. Hem öyle denmiyor muyudu?:

Kurallar yıkılmak için konulur. •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● Her halde millet hükûmetin bekçisi olmak gerekir. Çünkü, hükûmetin yaptığı işler olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse bütün kusur ve kabahatlara katılmış demektir. (Aralık 1920)

● Millet bizi buraya gönderdi. Fakat, ömür boyunca biz burada ve bu milletin yönetimini ve egemenliğini mirasa konmuş gibi temsil etmek için toplanmış değiliz. (Aralık 1921)

● Türkiye Büyük Millet Meclisi' nin bütün programlarının ilkesi şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik! (Ocak 1921)

● Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nisbetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın kavramında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misakı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan anayasamızdır. Zorlayıcı hadiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğin en kesin bir tarzda tesbit etmiş ve anayasa ile onun kesin hükümlerini teyit ve takviye eden 1 Kasım 1922 kararını çoğunlukla kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. (1922)

● Arkadaşlar, bir hükûmet iyi midir, fena midir? Hangi hükûmetin iyi veya fena olduğunu anlamak için, hükûmetten amaç nedir, bunu düşünmek gerekir. Hükûmetin iki amacı vardır. Biri milletin korunup gözetilmesi, ikincisi milletin refahını sağlamak.

Bu iki şeyi sağlayan hükûmeti iyi, sağlamayan fenadır. (Mart 1923)

K Atatürk

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

BAŞKOMUTANLIK SAVAŞI

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu, bütün yönleriyle ve içeriğiyle anlamak için, temel kaynak eser olan Atatürk Söylev'i tarihimize her zaman ışık tutmaktadır. Başkomutanlık Savaşı hakkında Söylev'de şu ifadeler yer alıyor:

“Dünya, bir sınav alanıdır. Biz, bunca yüzyıllardan sonra, bir sınav vermeye hazırlanıyorduk. Bağımsızlık sınavı verecektik. Böyle bir sınava hazırlanırken bir yandan da Avrupa’nın hakkımızda neler düşündüğünü öğrenmek istedik. Savaşa başlamadan önce, barış olanaklarını aradık.

Bu amaçla, önce dışişleri sonra içişleri bakanımızı Avrupa’ya gönderdik. Londra ve Paris’te yapılan görüşmelerde olumlu bir sonuç alınamadı.

getirmek istiyorlar. Buna göre, daha Anadolu’ya çıktığımız ilk günlerde verdiğimiz “**Ya bağımsızlık, ya ölüm**” kararını uygulamaktan başka kurtuluş yolu yoktur.

Savaş hazırlıklarımız tamamlanmak üzereydi. Batı cephesi Komutanı İsmet Paşa, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Paşa, Savunma Bakanı Kâzım Paşa ile birlikte saldırı için son hazırlıkların hemen bitirilmesini kararlaştırdık... Düşman kuvvetleri Marmara’dan Aydın’a değin uzanmıştı. Yunan ordusu makineli,

Bizi, bazı siyasal oyunlarla aldatmak, yurdumuzu, yarı bağımlı bir duruma getirmek istiyorlar. Buna göre, daha Anadolu’ya çıktığımız ilk günlerde verdiğimiz “Ya bağımsızlık, ya ölüm” kararını uygulamaktan başka kurtuluş yolu yoktur.

Düşman kuvvetleri (İngiltere, Fransa, İtalya) Yunanlarla aramızda bir ateşkes anlaşması önerdiler. İşlerine geldiği için, Yunanlar bu öneriyi hemen kabul ettiler. Biz, ulusal çıkarlarımıza uygun düşmediği için kabul etmedik. Arkasından ikinci bir barış notası geldi. Buna da itibar etmedik. Çünkü Sevr Antlaşması’nın maddeleri ya da koşulları, dolambaçlı yollarla bize onaylatılmak isteniyordu. Bu görüşmelerden şu sonuca vardık: Düşman, yurdumuzu kendiliğinden boşaltmak düşüncesinde değildir. Bizi, bazı siyasal oyunlarla aldatmak, yurdumuzu, yarı bağımlı bir duruma

tüfek, top, uçak, cephaneye ve teknik araç bakımından bizden daha üstündü. Biz de atlı asker (süvari) sayısı yönünden üstün bulunuyorduk.

23 Temmuz 1922 günü, Batı Cephesi karargâhının bulunduğu yer olan Akşehir’e gittim. Oradan Konya’ya geçerek incelemelerde bulundum. 28-29 Temmuz gecesi, bütün ordu komutanlarıyla bir saldırı planı üzerinde görüştük. 30 Temmuz günü, Fevzi Paşa ve İsmet Paşa ile yeniden görüşerek, saldırının nasıl yapılacağını, ayrıntılarıyla belirledik. 1 Ağustos’ta Akşehir’e gelen Savunma Bakanı Kâzım Paşa ile Savunma Bakanlığı’nın yapacağı

işler de görüşülerek karara bağlandı... Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya, 26 Ağustos sabahı düşmana saldırılması emrini verdim. 26-27 Ağustos günlerinde, Afyon-karahisar'ın güneyinde bulunan Yunan cephelerini düşürdük. Kaçan düşman ordusunun büyük bir kısmını Aslıhanlar yöresinde çevirdik. 30 Ağustos'ta büyük bir meydan savaşı yaptık. Düşmanın ana gücünü yok ettik. Başta Yunan Başkomutanı Trikopis olmak üzere, birçoğu da tutsak oldu.

31 Ağustos günü, ordularımız İzmir'e doğru kaçan düşman kuvvetlerini kovalamaya başladılar. Onlara, "**İlk hedefiniz akdeniz'dir, ileri!**" emrini verdim. Ordularımız 9 Eylül 1922 günü İzmir'deydi.

Her evresiyle düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve zaferle sonuçlanmış olan bu savaşlar, ordularımızın ve subaylarımızın eşsiz yiğitliğinin yeni bir örneğini verdi. Bu yiğitliği yaratan bir ulusun çocuğu ve onun yiğit ordusunun **Başkomutanı** olduğum için sevincim ve mutluluğum sonsuzdu."

Başkumandan ve TBMM Başkanı Mustafa Kemal, büyük zaferi, bir bildirge ile Türk Ulusu'na müjdeledi:

"Büyük ve Asil Türk Milleti, Ordularımız 9 Eylül sabahı İzmir'imizi ve yine 9 Eylül akşamı Bursa'mızı kurtardılar. Akdeniz, askerlerimizin zafer ezgileriyle dalgalanıyor.

Asya İmparatorluğuna yeltenen küstah bir düşmanın, muharebe meydanlarına gelmek cesaretinde bulunan ordu komutanlarıyla kumanda heyetleri, günlerden beri TBMM Hükümeti'nin esiri bulunuyorlar.

Başkomutan Mustafa Kemal Büyük Taarruz'dan önce birlikleri denetliyor

Düşmanın başkumandan tayin ettiği General (Trikopis) birçok gece ve gündüz umutsuzca muharebatı ve kurtuluşu tecrübe ettikten sonra nihayet mahiyetindeki Generaller ve erkânı harbiyelerinde kumanda ettiği ordunun elinde kalabilenleriyle arzı teslimiyet eyledi. Eğer Yunan kralı da bugün esirler arasında bulunmuyorsa, bu

taç sahiplerinin şiarı, esasen yalnız milletlerinin safalarına iştirak etmek olduğundan ve muhabere meydanlarının felaketli günlerinde onların saraylarından başka bir şey düşünmemek tabiatlarındandır.

Geri çekilen
Yunan askerleri

Garp fabrikalarının çelik zırhları ile kaplanan muazzam Yunan orduları artık Anadolu dağlarında zabitleri tarafından terk edilmiş zavallı sürüler, cinayetlerinden dehşete düşerek kudurmuş kitleler ve ağaç diplerinde kalmış dermansız yaralılarından ibaret kaldı. Düşman ordularının savaş malzemelerinin üçte ikisi topraklarımızdadır. Düşmanın esirlerden başka insan kaybının yüz binden ne kadar fazla olduğunu tayin etmek zordur. Resmî yetkiyle müjdelerim ki bizim insan kaybımız dörtte üçü hafif yaralı olmak üzere on bin nüfusa ulaşmaktadır.

Büyük Türk Milleti, ordularımızın kabiliyeti ve kudreti düşmanlarımıza dehşet, dostlarımıza emniyet verecek şekilde tezahür etti. Millet orduları 14 gün zarfında büyük bir düşman ordusunu imha ettiler. Dört

yüz kilometrelik fasılasız bir takip yaptılar. Anadolu'daki bütün istilacıları kovarak istila edilmiş topraklarımızı geri aldılar. Büyük zafer, münhasıran senin eserindir. Çünkü İzmir'imizi siyasi çıkarlarla düşmana teslim etmek isteyenlerle milletimizin hiçbir ilgisi yoktu. Bursa'mızı istila

eden Yunan kuvvetleriye ancak aymazlarla işbirliği ederek başarılı olmuşlardı.

Vatanın kurtuluşu, milletin karar ve iradesiyle kendi kaderi üzerinde kayıtsız şartsız hakim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla olumlu ve kati neticelere ermiştir.

Büyük ve soylu Türk Milleti, Anadolu'nun kurtuluş zaferini tebrik ederken sana İzmir'den, Bursa'dan, Akdeniz ufuklarından ordularının selamını da takdim ediyorum."

***Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi -Başkomandan Mustafa
Kemal 13.9.1922***

yahyaaksoybd@gmail.com

Başkomutanın Meydan Savaşı ve Zafer Bayramı

Çanakkale'deki başarılarından dolayı efsaneleşmeye başlayan Mustafa Kemal Paşa şüphesiz karizmatik lider özelliklerine sahipti. I. Dünya Savaşı sonunda yenilmez Osmanlı Paşası olarak anılmaya başlamıştı.

Yazan: Dr. Öğr. Üyesi HALİL ÖZCAN

Tüm başarılarını, rütbe ve madalyalarını cephelerde gösterdiği üstün başarılarının sonucunda elde etmişti. Öyle ki onu engellemek isteyenler bile elde ettiği başarılar

karşısında hakkını teslim etmek zorunda kalıyorlardı.

Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadeleyi başlattığında şartlar efsaneleşen liderliğini otoriter

olarak kullanması için oldukça uygundu. Ancak, liderliğini kendi isteği ile kongrelerle kurallara, Meclis açıldığında da kurumlara bağlı hale getirerek sınırladı. Kendine olan öz güveni ve hukuka olan saygısı o kadar yüksekti ki, Erzurum'da askerlikten istifa ederek kendi özünü her rütbenin üzerinde tutmasını bildi. Başkomutan olduğunda kendisinin rütbesi Osmanlı Divanı Harbi Örfi Mahkemesince alınmıştı. Daha vahimi mehmetçik de perişandı. Ama başarılı olmak için komutanın rütbeye, kahraman olmak için mehmetçiğin kıyafete ihtiyacı yoktu. Komutanın liderliği,

Sorumluluğu üzerine alan Mustafa Kemal Paşa, çabuk ve etkili kararların alınıp uygulanabilmesi için Meclisten Başkomutan yetkisini istedi.

aklı ve umudu ile askerinin yüreği ve cevheri savaşmaya yetecekti. Millî Mücadele başarıya ulaştığında da Başkomutan, mareşal üniformasını çıkarmasını bilecekti.

Dünya tarihinde açtığı bir meclisle bağımsızlık savaşı verme onuruna erişecek olan Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım Beyazıt'ın devletini yitirdiği ovada (Ankara'da) devlet kurma savaşı veriyordu. Bunun için yurdunun tamamını işgalden

kurtarması gerekiyordu. Doğu ve Güney Cephesinde başarılı olunmuştu. Ancak Batı Cephesinde de kesin sonuç alınması gerekiyordu. 1921 yılının Ocak ve Mart aylarında Yunan ordusu iki kez İnönü önlerinde durdurulmuş ve geri çekilmek zorunda bırakılmıştı.

Takviye edilen Yunan birlikleri, İnönü, Eskişehir, Afyon ve Kütahya arasındaki Türk birliklerine karşı 10 Temmuz 1921'de taarruza geçti. 20 Temmuz'a kadar yapılan saldırılarla Türk birliklerini geri çekilmeye zorladı. Savaşın başlamasına rağmen Ankara'da önceden kararlaştırılan Maarif Kongresine (15 Temmuz 1921) katılarak iki cephede birden savaşını sürdüren Mustafa Kemal Paşa, cepheye gelerek durumu yakından gördü. Ordunun daha fazla kayıp vermesini önlemek ve zaman kazanarak eksikliklerini tamamlayabilmek için orduya Sakarya'nın

doğusuna çekilme emri verdi. Ancak esas tartışmalar cephe gerisinde, kamuoyunda ve Mecliste yaşandı.

Mustafa Kemal Paşa, ordunun çekilmesini askerî stratejinin gereği olarak açıkladı. Paşa'ya göre, Yunan ordusu esas destek üstü olan İzmir'den uzaklaşmakla Anadolu içerisinde imhası kolay hale geldi ve Türk ordusu da eksikliklerini gidermek için zaman kazandı. Sorumluluğu üzerine alan Mustafa

Kemal Paşa, çabuk ve etkili kararların alınıp uygulanabilmesi için Meclisten Başkomutan yetkisini istedi. 14 saat 5 dakika süren tartışmalardan sonra, Meclis oybirliği ile 5 Ağustos 1921 günü

Mustafa Kemal Paşa'ya savaşı yönetmeye ilişkin yetkilerini içeren "Başkomutan" unvanını verdi. Meclis yetkiyi verdikten sonra, Mustafa Kemal Paşa, millî egemenlik ilkesine bağlılığını gösteren bir önergeyi meclise verecek bu yetkinin üç aylık bir süreyle sınırlandırılmasını istedi.

Burada bir hatırlatma yapmak faydalı olacaktır. Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutan yetkisini alması askerî ve siyasî boyutta çok önemli bir gelişmeydi. Çünkü o güne kadar bu unvanın tek sahibi padişah olan devlet başkanıydı. Aslında Başkomutan unvanını almakla Mustafa Kemal Paşa, siyasî olarak tanımlanmamış olan devlet başkanlığı konumunu daha da güçlendirmiş oldu.

Sakarya Zaferinin utkuyla sonuçlanması, TBMM Hükümetinin gücünü ve Başkomutanın liderliğini perçinlemişti. Yapılması gereken, Yunan kuvvetlerini Anadolu ve Doğu Trakya'dan çıkarmak

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Büyük Taarruz öncesi birlikleri denetliyor.

suretiyle Misak-ı Milli prensipleri esasında barış yapmaktan ibaretti. Bu amaçla bir yandan düşmanın Anadolu'dan atılması için hazırlıklar sürdürülürken, diğer taraftan da İtilaf Devletleriyle barış arayışları devam ettirildi. Ancak diplomatik girişimler sonuç vermedi.

Başkomutan, 17 Ağustos 1922'de gizlice Ankara'dan Konya'ya, oradan da, 18/19 Ağustos'ta Akşehir'deki Batı Cephesi karargahına gitti. Bu gidişi kamuoyundan gizlemek ve Başkomutanın Ankara'da olduğu izlenimini vermek için de 20 Ağustos tarihli Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 21 Ağustos Pazartesi günü Mustafa Kemal Paşa'nın diplomatlara ziyafet vereceğini yazdı.

Başkomutan, 20-21 Ağustos'ta ordu komutanlarına Akşehir'de harita üzerinde kesin taarruz emrini verdi. Türk planı baskın stratejisine dayanıyordu. Yunan kuvvetlerinin ağırlığı Afyon ile Dumlupınar arasındaydı ve Yunan ordusu saldırıyı

Afyon'un kuzeyinden Emirdağ ve Eskişehir istikametinden bekliyordu. Buna ilave olarak Yunan ordusunun Afyon'un güneyindeki mevzileri, hem doğal engeller nedeniyle korunaklı, hem de tel örgülerle sıkı tahkim edilmişti. Yunan komutanlar saldırıyı buradan beklemedikleri için burasını daha az birliklerle koruyordu. Başkomutan, 14 Ağustos'tan itibaren birlikleri

mutan, tarih önünde sorumluluğu üzerine aldığını söyledi ve emrin uygulanmasını istedi. Gizliliği sağlayabilmek için birliklerin güzergâhları üzerinde gereken yerlerde yollar ıslah edildi, köprü ve geçitler onarıldı. Gece yürüyüşlerinin sonunda ağaçlıklı alanlarda ve köy gibi yerlerde konaklama yapıldı. Düşmanı yanıltmak için bazı birlikler gündüz geriye yürütülerek gece tekrar yerlerine alındı.

Bu süreç içerisinde birliklerden firarlar için tedbir alınarak karşı tarafa istihbarat bilgisi verilmesi engellendi. Kaydırma işleminin gece yapılması ve gizliliği, Yunan keşif uçaklarının gündüz gözetleme yapmasına karşı bir önlemdi. On gün süresince her akşam Başkomutan, Türk birliklerinin belirlenen hedef-

İngilizlerin altı ayda geçilmez dedikleri Yunan mevzilerinin ikisi hariç tümü birkaç saatte aşıldı.

gizlice geceleri Afyon'un güneyine kaydırma emri verdi. Bu emre komutanlar itiraz etti. Bu planın riski, Türk birlikleri Afyon'un güneyine kaydırılırken, Yunan birliklerinin ağırlıklı konuşlandığı yerler karşısında çok az Türk kuvvetinin kalmasıydı. Böyle bir durumda Türk birliklerinin kaydırıldığı yerler hemen aşılarak Yunan ordusuna Ankara yolu açılabilirdi. Başko-

lere ulaşım yapılmadığı ile Yunan birliklerinde hareketlenme olup olmadığını raporunu alıyordu. Her şey Başkomutanın planladığı gibi büyük bir gizlilik içerisinde gerçekleşti. Büyük Taarruz, Mudanya'dan Afyon'un güneyine kadar geniş bir cephede eş zamanlı yönetilecekti.

25 Ağustos'ta Şuhut kasabasının yakınındaki Kocatepe'nin güneybatısında Başkomutan çadırı kuruldu.

26 Ağustos 1922 günü sabah 5.30'da Kocatepe'den topçu ateşiyle Büyük Taarruz başladı. Şüphesiz 26 Ağustos tarihi, 26 Ağustos 1071 tarihli Malazgirt Zaferine bir göndermeydi. Taarruz başlamadan Ankara'nın Avrupa ile telgraf haberleşmesi yasaklandı.

Yunan komutanlar saldırıyı beklemedikleri için Türk askerinin tepelerin yamaçlarından gece gizlenerek gelmelerini bile fark edemedi. Üstelik gece balodan dönmüşlerdi ve yatalı birkaç saat olmuştu. İngilizlerin altı ayda geçilmez dedikleri Yunan mevzilerinin ikisi hariç tümü birkaç saatte aşıldı. Aşılamayan iyi tahkim edilmiş uçurumlu ve bayır bir yer vardı. Başkomutan bu tepeyi aşabilmek için ön siperde savaşan mehmetçiğin yanına gitti. Başkomutanın askerlik yaşamının her anı cephenin sıcak ateşiyle iç içe geçmişti. Çanakkale (Anafartalar) ile savaştığı tüm cephele bunun tanığıydı. O daima en ön siperlerde kimi zaman mehmetçiklerin yanında, kimi zaman önündeydi. Kendi kararlılığıyla, cesaretiyle, sevgisiyle, bilgisiyle ve öngörüsüyle mehmetçiklerin efsane komutanıydı. Askerlere, “Yunanların kazandığını görmektense gök kubbe başımıza yıkılsın daha iyi” dedikten sonra, “ölüme hazır olan gönüllüler öne çıksın” dedi. Askerlerin hepsi öne atıldı. Onların gözlerinin içine bakara sert ve kararlı bir ses tonuyla, “korkaklar, karılarına layık değildir” dedi. Bu sözler mehmetçiği öfke-

lendirmeye yetmişti. Taarruza geçen Türk askeri, tel örgüleri ve bayırları aşarak al kanlarıyla boyadığı tepeyi ele geçirmişti.

Türk ordusu, olağanüstü bir gayretle dört günde düşmanın önemli kuvvetini kuzeyden, güneyden ve batıdan kuşatmak suretiyle imhaya uygun bir duruma getirmişti. Bunun bir sonucu olarak 30 Ağustos 1922 günü Dumlupınar'da, Başkomutanın yönettiği Meydan Savaşı ile Yunan ordusunun etrafı iki Türk ordusu tarafından sarıldı. Yunan kuvvetlerinin saldırı gücü tamamen ortadan kaldırıldı ve Yunan ordusu bozguna uğrayarak kaçmaya başladı.

Yunan ordusunun toparlanmasına fırsat vermemek için Başkomutan, Türk ordusuna üç koldan “*Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir, İleri!*” emrini verdi. 1683 Viyana bozgunu ve geri çekilmesinden sonra Türk ordusu ilk defa ileri direktifi alıyordu. Başkomutandan ileri emrini alan Türk ordusunun önünde yaklaşık 400 kilometre mesafe vardı. Yunan ordusu geçerken tüm, köy, kasaba ve şehirleri yakarak ilerliyordu. Bu ortamda, Türk ordusu cephe ve kumanya ağırlığı üzerinde olmak üzere, savaşarak, yaralılarına yardım ederek, düşman esirlerini teslim alarak, dağ bayır demeden günde ortalama 40 kilometre yol alıyordu. Şüphesiz bu durum dünya savaş tarihinde emsaline rastlanmayan bir başarıdır. Ayrıca, bozulan Yunan ordusunun Başkomutanı Trikupis de alınan esirler arasındaydı.

“Ben milletin bu yüksek, manevi şahsiyeti içinde bir naçiz fert olmakla bahtiyarım.”

Türk öncü birlikleri olan süvariler, 9 Eylül’de, bir gün sonra da Başkomutan İzmir’e girdi. 18 Eylül 1922’de Batı Anadolu’da bir tek Yunan askeri kalmadı. Sonuçta Başkomutan, Türk ordusu ile Yunan ordusunu Sakarya Meydan Savaşı ile durdurmuş Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı ile Anadolu’dan atmıştı. Sonra da zaferi kendisinin değil milletin başardığını söylemişti:

“Arkadaşlarımız ve milletin bütün fertleri gibi, milli davamızda benim de emeğim geçmiş ise, bu çalışmada iş yapma kuvveti ve başarı varsa, bunu şahsıma atfetmeyiniz... Ben milletin bu yüksek, manevi şahsiyeti içinde bir naçiz fert olmakla bahtiyarım.”

Muzaffer Başkomutan, zaferin sırrını zaferden kısa bir süre sonra Bursa’da İstanbul’dan gelen öğretmenlere (27 Ekim 1922’de) yaptığı konuşmada ilim ve fennin rehberliği ile açıklarken, “kuruluş” için de ilim ve fennin gerekliliğine dikkat çekiyor ve geleceğin inşasını müjdeliyordu.

Mustafa Kemal Paşa, 30 Ağustos 1924’te Dumlupınar’da yaptığı konuşmada, zaferin önemini ve Cumhuriyete katkısını da şu cümlelerle ifade edecekti:

“Efendiler, Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan

Savaşı ve onun son safhası olan bu 30 Ağustos Savaşı, Türk tarihinin en önemli dönüm noktasını oluşturur. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin sonuçlu yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni bir yön vermekte kesin etkili bir meydan savaşı hatırlamıyorum.

Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk devletinin, genç Türk Cumhuriyeti’nin temeli burada sağlamlaştırılmış oldu. Sonsuz hayatı burada taçlandırıldı...”

Başkomutan Meydan Muharebesinin kazanıldığı 30 Ağustos günü, 1 Nisan 1926’da çıkarılan 795 sayılı yasa ile Zafer Bayramı kabul edildi. Kutlu olsun! •

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

TÜRK SUBAYI

1950’li yıllarda İstanbul’da yaşanmış gerçek bir hikaye!

Hikayemiz bir belediye otobüsünde geçiyor... Otobüs tam Eminönü durağına gelmiş ve kapılarını açacakken bir kadının “*Sakin kapıları açma, cüzdanım çalındı, otobüste hırsız var*” şeklinde canlı-ış sesi duyulur.

Kadın ısrarcıdır ve bağırmaya devam eder.

Bunun üzerine şoför kapıları açmaz ve yerinden kalkarak kadına

“*Otobüste çalındığına emin misin? Çantayı kontrol et!*” der. Kadın “*Biraz önce biletimi almak için cüzdanımı çıkarmıştım, daha sonra yerine koydum ama şimdi yok*” diye cevap verir.

Şoför bunun üzerine hiddetlenerek “*Kimse kıpırdamasın herkesin üzerini arayacağım*” der.

Atatürk:
“**Ordunun ruhu subaylardadır!**”

Şoför önden biletçi arkadan başlayarak yolcuları tek tek aramaya başlarlar.

Herkes aranmış yalnız bir kişi kalmıştır. Henüz aranamayan yolcu binbaşı rütbesinde resmi üniformalı bir kara subayıdır. Üzerinde de haki renkli kalın paltosu vardır. Şoför “*Binbaşımı aramaya lüzum yok, bir Türk subayını hırsızlık şüphesi ile asla aramam, cüzdan bulunamadı.*” diyerek kapıları açmak için yerine doğru yönelir.

**Tam bu sırada
Binbaşının
kendinden emin
davudi sesi
duyulur; “Beni
de arayacaksınız,
töhmət altında
kalmak
istemiyorum!”**

Tam bu sırada binbaşının kendinden emin davudi sesi duyulur; “*Beni de arayacaksınız, töhmət altında kalmak istemiyorum!*”

Şoför aramak istemez ama binbaşının ısrarı karşısında mecbur kalır. Tam elini binbaşının paltosunun cebine sokarken “*Hayır arama, ben çaldım!*” diyen biraz hırpani giyimli bir adam çıkar.

Ve adam “*Cüzdanını çaldığım kadın bağırunca korktum, aranabile-*

ceğimi düşünerek cüzdanı, aramaya çağıcı bildiğim hemen yanımda bulunan Binbaşının paltosunun cebine bıraktım. Fakat bir Türk subayının hırsızlıktan suçlanmasına gönülüm razı değil. Yankesiciyim, hırsızım ama vicdansız değil!” diyerek başını önüne eğer.

İşte biz böyle bir milletlik...

İstanbul işgal altındadır. Çakmak göznlünün “*Geldikleri gibi giderler*” dediği zaman...

İstanbul Hükümetinin Harbiye Nazırı Ziya Paşa her zamanki yumuşaklığı ile; “*Beyler, İngilizlere kafa tutamayız. Adamların hiç şakası yok. Daha geçen gün, bir bahane icat ederek İzmit’i tekrar işgal ediverdiler.*”

Sarı atlas döşeli büyük oda, nezaretin ileri gelen subayları ile doluydu. Hürriyet ve İtilaf Partisi yanlısı olan birkaç gerici subay dışında hepsi Anadolu’ya geçmeye çoktan hazır, Ankara’nın İstanbul’da kalmalarını gerekli gördüğü namuslu askerlerdi. Kapı açıldı, kapının boşluğu içinde yaver göründü:

“*Emrettiğiniz yüzbaşı geldi efendim.*”

“*İçeri al.*”

Nazır subaylara bilgi verdi:

“*Az önce sözünü ettiğim talihsiz olayın faili.*”

Yüzbaşı bekletmeden içeri girdi, kaygılı bakışlarla kendisini izleyen subayların arasında hızla ilerleyerek nazırın masası önüne durdu, selam verdi: “*Yüzbaşı Faruk, İstanbul. Beni emretmişsiniz.*”

Uzun boylu, kumral, yakışıklı, biraz bıçkın havalı bir subaydı.

Nazır önündeki yazıya bakarak yumuşak sesle, "Oğlum," dedi, "... dün akşam Beyoğlu'nda, İngiliz İnzibat Subayı Teğmen Miller'i, emre rağmen selamlamışsın. Doğru mu?"

"Evet efendim, doğru."

Nazır, dürüst subaya babacanca yol gösterdi:

"Herhalde görmediğin için selamlamadın, değil mi çocuğum?"

"Hayır efendim, gördüm."

Nazırın canı sıkıldı:

"Niye selamlamadın öyleyse? Selamlamanız için emir verilmişti."

"Rütbesi benden küçük olduğu için selamlamadım Paşam. Askerlik töresince, önce onun beni selamlaması gerekmez miydi?"

Ziya Paşa derin bir kederle ellerini açtı:

"Askerlik töresi mi kaldı a yavrum? Adamlar galibiyet haklarını kullanıyorlar. İngiliz Komutanlığı bu sabah olayı protesto etti. Mesele çıkarılacak zaman değil. Hemen şu müzevir teğmeni bul da özür dile; olayı kapatalım." Başıyla çıkması için izin verdi.

"Ben bu rütbeleri tek başıma savaşıyor almadım. Her rütbemde binlerce şehidin ve gazinin hakkı var. Onların hakkını korumak namus borcumdur."

Ama yüzbaşı yerinden kıpırdamadı: "Paşam, bir de beni dinlemenizi rica ediyorum."

Nazır bıkkınlıkla, "Söyle bakalım" dedi.

"Balkan savaşında teğmendim. Çanakkale'de üstteğmen, Suriye cephesinde yüzbaşı oldum. Ben bu rütbeleri tek başıma savaşıyor almadım. Her rütbemde binlerce şehidin ve gazinin hakkı var. Onların hakkını korumak namus borcumdur. Beni affedin, özür dileyemem."

Harbiye Nazırı bozuldu:

"Anladım galiba. Harbiye Nazırı olarak emrediyorum."

Yüzbaşı sükünle, "Anladım efendim" dedi; apoletlerini bir hamlede söküp nazırın masasına bıraktı:

"Artık emrinizi dinlemek zorunda değilim!"

Selam vermeden dönüp kapıya yürüdü. Oturan subayların, İstanbul'u tutan birkaçı dışında, hepsi saygıyla ayağa fırladı. Hepsinin rütbesi yüzbaşından daha büyüktü. Gözleri dolarak, yüzbaşıya selam durdular...

Bu Cumhuriyeti böyle subaylar kurdular.

İşbirlikçi Said Mollaların, İskilipli Atıf'ların, Saidi Kürdi'lerin, Türklükten çıkan Şeyhüislam Mustafa Sabri'nin, "İngiliz milletine karşı beslediğim sevgi ve hayranlık duygularımı babam Sultan Abdülmecit'ten miras aldım. Ümidimi Allah'tan sonra İngiltere'ye bağladım" diyen Sultan Vahdettin'in torunları hâlâ aramızda cirit atmakta, gerici-lik bayrağını taşımaktadırlar.

Almanya Fransa savaşı öncesi Paris'te bir olay yaşanır.

Çıkan gerginlikte sivil vatandaşlar subayları taciz eder sonra da döverler. Halk olayı sadece izlemekle yetinir. Olay Hitler'in kulağına geldiğinde "*Tamam,*" der. "*artık Fransa'yı kolayca işgal edebiliriz.*"

Atatürk'ün, Kıbrıs bizim gözbebeğimizdir Kıbrıs'a sahip olan doğu Akdeniz'e sahip olur sözlerinin üzerinden uzun yıllar geçmişti. Rumlar Yunan Hükümeti'nin de desteğiyle Kıbrıs'da bir soykırım yapıyorlardı. Toplu halde kurşuna dizilen insanlar iş makinelerinin açtığı çukurlara atılıyor kadın ve çocuklara bile işkence ediliyordu. Diplomatik çözümlerin de tükenmesi ile beraber Türkiye bu duruma daha fazla seyirci kalamadı

ve Türk ordusu yavru vatandaki soydaşlarımızın yardımına koştu.

Kıbrıs barış harekâtı başlamıştı.

Türk ordusunun çıkartma yapmasıyla beraber İngiliz savaş gemilerinin de Akdeniz'e süzülüp Kıbrıs'a doğru ilerlediği haberi gelmişti. Genelkurmay derhal bir plan yaptı. Bir oyalama taktiğiyle beraber tam teçhizatlı üç savaş uçağımız İngilizlerin en kuvvetli ve en büyük üç gemisinin bacalarından içeriye dalış yaparak kendilerini feda edecekler ancak İngiliz donanmasına büyük bir darbe indireceklerdi. Tugay komutanı emri iletmek üzere subayları topladı. "*Bunu Çanakkale'de başardık ancak anlaşılıyor ki düşman bundan ders almamış gerekirse yine yapacağız*" dedi. Gözleri pırıl pırıl heyecan içerisinde bekleyen subaylara baktı ve "*Evlatlarım bana kendini vatan için feda edecek üç gönüllü lazım gönüllü olan bir adım öne çıksın*" dedi. Genci, tecrübelisi, değişik rütbelerden oluşan birlikteki pilot subayların hepsi bir anda "rapp" diye bir adım öne çıkmıştı. Çünkü onlar Atatürk'ün subaylarıydı.

Kırmızı çizgiyi tören pantolonunda şerit zannedenlere kapak olacak bu hareket karşısında komutanın yapmaya çalıştığı tek bir şey vardı:

Gözyaşlarına hakim olmak.

Atatürk asker ve subaya çok önem verirdi. Hizmetliler ve askerler yemeklerini yiyene kadar yemeğe başlamazdı. Cumhuriyetin

ilk yıllarında özellikle onbaşı ve çavuş olarak yetiştirilen askerleri tekrar memleketlerine öğrendiklerini öğretmek için gönderilmesi yolunda çalışmalar yapmış, bir anlamda Köy Enstitüleri'nin temelini oluşturacak bir program hazırlamıştı. Türkiye'de terziler, marangozlar, tesisatçılar, elektrikçiler, en çok asker ocağında yetişiyordu. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yetiştirdiği toplam öğrenci sayısından fazla sayıda askere okuma yazma öğretiliyordu. Çeşitli araç ve ağır vasıta kullananların çoğu ehliyetlerini askeri birliklerden almışlardı. Askeri okullarda yetişen subayların eğitim programlarıyla bizzat ilgileniyor yabancı dilden müzik kültürüne kadar her detay üzerinde çalışıyordu.

Şimdi de Atatürk'ü dinleyelim.

“Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: Biri çiftçi diğeri asker.

Biz çok iyi çiftçi ve asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik, çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır... Bundan sonra da daha iyi çiftçi ve asker olacağız. Lakin bundan sonra asker oluşumuz artık eskisi gibi başkalarının hırsı, şanı, şöhreti ve keyfi için değil; yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı korumak içindir.

Efendiler!

Kuvveti olmayan, dolayısıyla mücadele edemeyen bir millet, mahkûm ve esir vaziyettedir.

Böyle bir milletin bağımsızlığı gasp olunur.

“Efendiler!

...Bağımsızlık sahibi olmak için kuvvet sahibi olmak ve bunun için mevcudiyetini ispat etmek icap eder.

Kuvvet ordudur.”

M. Kemal Atatürk

Dünyada hayat için, insanca yaşamak için bağımsızlık lâzımdır.

Bağımsızlık sahibi olmak için kuvvet sahibi olmak ve bunun için mevcudiyetini ispat etmek icap eder.

Kuvvet ordudur.

İngilizler, milletimizi bağımsızlıktan mahrum etmek için, pek tabii olarak evvela onu ordudan mahkûm

etmek çarelerine giriştiler:

Mütareke şartlarının tatbikatı ile silahlarımızı, cephanelerimizi, bütün müdafaa vasıtalarımızı elimizden almaya çalıştılar.

Sonra kumandalarımıza ve subaylarımıza tecavüz ve taarruza başladılar:

Askerlik izzetinefsini yok etmeye gayret ettiler.

Ordumuzu tamamen lağvederek, milleti bağımsızlığını muhafaza için muhtaç olduğu dayanak noktasından mahrum etmeye teşebbüs ettiler:

Bir taraftan da müdaafasız, ordusuz bıraktıklarını zannettikleri milletin de izzetinefsine, her türlü haklarına ve mukaddesatına taarruzla milleti alçaklığa, boyun eğmeye alıştırmak planını takip

ettiler ve ediyorlar:

Herhalde ordu, düşmanlarımızın birinci taarruz hedefi oldu.

Orduyu imha etmek için mutlaka subayını mahvetmek, aşağılamak lazımdır:

Düşmanlarımız, herkesten evvel onları öldürürler. Onları aşağılar ve hor görürler:

Ordunun ruhu subaylardadır! Dolayısıyla subay için 'Ya istiklal ya ölüm' vardır.

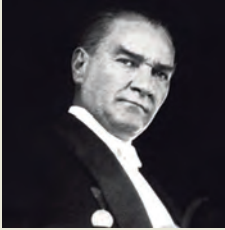
Fakat arkadaşlar ölmeyeceğiz!!!..

Bağımsızlığımızı muhafaza ederek yaşayacağız.

Milletimizi daima bağımsız görmekten bahtiyar olacağız..!!!"

Bilmem anlatabiliyor muyum? • kayaboztepebd@gmail.com

ATATÜRK'ÜN BAĞIMSIZLIK HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.

"Biz barış istiyoruz" dediğimiz zaman "tam bağımsızlık istiyoruz" dediğimizi herkesin bilmesi

lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağılaşarak ölmekten ise şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutmalıyız.

Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşayacaktır.

Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye liyakat kazanamaz.

Satır Arasında

Ömer Dedeoğlu

Türk Ahlâkı

*“Cumhuriyet ahlâk üstünlüğüne dayanan
bir ülküdür; Cumhuriyet erdemdir”*

Mustafa Kemal Atatürk

Temelini ahlakın oluşturduğu, devletin, baskı ve sömürü mekanizması yerine insan hayatını kolaylaştırmak için var olduğu ve düzenin insanın lehine işlediği bir toplum düşünün. Bireyin halk, halkın da birey sayıldığı, bireyin, aileye; ailenin, soya; soyun, soylar topluluğuna sorumlu olduğu, en alttaki bireyin derdini en tepedeki yöneticiye anlatabildiği, en tepedekinin de halkın sorunlarıyla iç içe

olduğu, aile gibi bir toplum.

Malın, mülkün değil insanın değerli olduğu, kanunların ve cezaların bu doğrultuda kırıcı olmadan düzenlendiği, suç işleyenleri de kazanmayı amaçlayan bir toplum. İşkencenin, emek sömürüsünün, ak-raba evliliğinin olmadığı, yaşlıların el üstünde tutulduğu, hastaların çok iyi bakıldığı, güçsüze ve müşküle herkesin yardım ettiği, kol kanat gerdiği bir toplum.

Kadının ve erkeğin hayatın her alanında eşit olduğu, savaşta bile omuz omuza çarpıştığı, aklın ve insan kabiliyetinin üstün tutulduğu bir toplum. Mükemmel bir örgütlenme yeteneğine sahip, ordusu da bu sayede tüm çağdaşlarından daha üstün olan bir toplum. İnsanların arasında maddi değil manevi bir rekabetin olduğu, can ve malın geçici, manevi değerlerin ise kalıcı olduğu düşünülen, en büyük zenginliğin huzur ve mutluluk sayıldığı bir toplum.

Hayal ürünü gibi mi geldi? Çok değil, şunun şurasında birkaç bin yıl önce atalarımız Orta Asya'da böyle devletler kurmuşlar. Türkler dinamik bir toplum oldukları için hem münasebette buldukları diğer kültürleri kolay etkilemiş, hem de bu kültürlerden kolay etkilenmişler ve

genel olarak medeniyetin oluşmasına büyük katkı sağlamışlar. Ama ne etkisi olursa olsun töresine ve ahlâkına her zaman sahip çıkmışlar. "İl bırakılır, töre bırakılmaz" sözü buna en iyi örnektir. Eski Türklerle göre vatan töreden yani milli kültürden ibaretti. İl kelime olarak barış de-

mektir. İlhanlar barış yayıcılarıdır. Mete, Attila gibi ilk Türk ilhanları savaşta dahi ahlâklarını korumayı bilmişler gelen barış tekliflerini hiç geri çevirmemişlerdir.

Türk ahlâkı tarih boyunca diğer milletlere örnek olmuştur. Bir bütün olarak vatan, meslek (yol), aile ah-

Gelecekte objektif bir tarih, demokrasinin eşitliğin ve feminizmin, kısacası medeniyetin Türklerden doğduğunu kabul edecektir.

lâkında diğer toplumlara göre uzun yıllar boyunca ileri durumdaydık. Fedakârlık ve kahramanlıklarla dolu tarihimizin özünde bu katı ahlâk anlayışı yatar. Türkler iyi niyetli, sözlerinin esiri, verdikleri sözü ölmek pahasına tutan insanlardan oluşan hoşgörülü bir toplumdu. Kimseyi

kendi hayat tarzlarında yaşamak için zorlamazlardı. Gelecekte objektif bir tarih emin olun ki demokrasinin, eşitliğin ve feminizmin, kısacası medeniyetin Türklere doğduğunu kabul edecektir. Bu değerleri Roma, Etrüsklerden; Yunan, Sakalardan; Germenler, Hunlardan öğrenmişlerdi. Türk toplumlarında yobazlık yoktu, halkçılık vardı. Baba soyu ve ana soyu birbiriyi aynı değerdedi.

Kısacası kimsenin malında gözü olmayan, namusuna yan bakmayan, hırsızlık nedir bilmeyen, haksızlığa tahammül edemeyen, bir biriyle dalaşmayan, kavga etmeyen, kimseyi küçümsemeyen, hayvanları ve çevreyi koruyan, etrafına saygıda kusur etmeyen, zor durumda olanı koruyan, yere tükürmeyen bir milletin devamıyız.

Ahlâk özünde vicdan ve aklın bir sonucu, bunların sentezi ile elde edilen bir bilincin birikimidir. Dürüst olmak ise bu birikimin ilk adımıdır. Dürüstlük zordur, kendi çıkarlarını arka plana itebilme fedakârlığını gerektirir ve insanı yalnızlaştırır. Yalnızlık gibi ağır bir bedeli olduğu için de çok kıymetlidir. Dürüstlük sayesinde insan olarak kendimize saygımız ve güvenimiz gelişir. Bu sayede geceleri rahat uyuruz ve kendimize değer veririz. İçimizdeki cevheri buluruz. Kendimizi bilerek, bilgelik yolunda yürümeye başlarız. Sürekli çalışsan, gelişen, aklını kullanarak kişilik kazanan ve özgürleşen insan, sürekli

gelişen toplum, yani Gazi'nin ana hedefine uygun olarak akıl ve bilim ışığında sürekli devrim içinde olan, üreten, tam bağımsız bir topluma ulaştırırız.

Temelde ve uygulamada, insanı, hayatı ve sevgiyi üstün tutan bir ahlâk anlayışı barındırmayan devletler, yönetim sistemleri, inançlar veya ideolojiler yok olup gitmeye mahkûmdurlar. Türk'ün tarihin başlangıcından beri var olmasının sebeplerinden birisi de ahlâk anlayışıdır. Ahlâklı bir diktatörün; bir "filozof kralın" rejimi, ahlâksızların demokrasisinden kat be kat üstündür. Ahlâksız bir bilim insanı topluma cehaletten çok daha fazla zarar verir.

Ahlâklı bir diktatörün; bir "filozof kralın" rejimi, ahlâksızların demokrasisinden kat be kat üstündür.

Büyük ozan Yunus Emre aşağıdaki tespite bulunmuş:

*Bilim, bilim bilmektir
Bilim, kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsen
Bu nice okumaktır*

Türkiye Cumhuriyeti laikliğin kapsayıcı ve kucaklayıcı ahlâk anlayışı üzerine inşa edildi. Gazi Mustafa Kemal Atatürk de medeniyet ve kültürü hiçbir ırkın tekelinde

değil bütün insanlığın ortak malı ve birikimi olarak görmüş, Türk tarih tezini oluştururken bölge medeniyetlerinin tümünü göz önünde bulundurmıştır. Gazi'nin bu tezi, günümüzde arkeoloji, genetik ve tarih araştırmaları alanlarındaki gelişmeler sonucu, "yeni Türkiyecileri, karşı devrimcileri" çıldırtarak, kanıtlanmaya doğru emin adımlarla ilerliyor.

Gazi'nin amacı Osmanlı döneminde hakir görülmüş, dogmalarla uyutulmuş, uygarlık yapıcı, "Türk dili konuşan, Türk kültürüne" sahip Anadolu halkına tarihindeki, kültür kodlarındaki yani içindeki cevheri bulması için yol göstermekti. Dil bir halk için en önemli kültür yaratma aracıdır. Rusların izlediği soykırım, bölme ve asimilasyon politikalarına rağmen Türkçe özellikle Asya'da çok yaygın bir coğrafyada

konusulmaya devam ediyor.

Her ne kadar tökezlemiş gibi gözüksek de toplumumuz laik ve Türk ahlâk değerleri ile kurtulacak. Gerçekten kim olduğumuzu unutmamamız dileğiyle...

*Yıldırımlar yaratan bir ırkın
ahfadıyız,*

*Tufanları gösteren, tarihlerin
yadıyız,*

*Kanla, irfanla kurduk biz bu
Cumhuriyeti,*

*Cehennemler kudursa, ölmez
nigahbanıyız.*

*Yaşa var ol Harbiye, yıkılmaz
satvetinle,*

*Göklerden gelen bir ses sana ne
diyor, dinle:*

*Türk vatani üstünde sönmez
güneşsin sen,*

*Kartal yuvalarında, hürdür
millet seninle. •*

omerdedeoglu73@gmail.com

*"Bilelim ki milli benliğini bilmeyen milletler
başka milletlere yem olurlar."*

M. Kemal Atatürk

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 12

Anadolu Ulusal Hareketinin Hükümetle İlişkisi Kesiliyor

Efendiler!

İstanbul'un, verilen bir saatlik süre içinde, Saray'a yol veremeyeceği ve çektiğimiz telgrafların Padişah'a ulaştırılmayacağı anlaşılıyordu. Bunun üzerine 12 Eylül 1919 günü bütün komutanlara ve valilere şu genel bildirim yapıldı:

“Bir saate kadar, örneği aşağıda

bulunan telgraf, Kongre Genel Kurulu'nca, Sadrazam'a çekilecektir. Bunun için siz de hemen bu ilkeye uygun ve bu anlamda birer telgraf çekiniz ve sonucu hemen bildiriniz. Kongre Genel Kurulu”

Bununla birlikte akşamüzeri saat beşte Sadrazam'a da “bilgi için” diye ulaştırılan ve bütün komutan-

lara ve valilere aşağıdaki bildirim gönderildi:

“1-Hükümet, ulusun sevgili Padişahı’na dileklerini ulaştırmasını engelleyip onunla bağlantısını kesmekte ve gerçekleşen haince davranışını sürdürmekte direndiğinden, ulus da, yasal bir hükümet başa geçinceye kadar İstanbul Hükümeti ile yönetim yönünden ilişkisini ve İstanbul ile her türlü telgraf ve posta haberleşme ve ulaştırmasını büsbütün kesmeye karar vermiştir.

Her yerdeki sivil memurlar askeri komutanlarla birlikte bu kararı yerine getirecek ve sonucu Sivas’ta Kongre Genel Kurulu’na bildirecektir.

2-İşbu bildirim bütün komutanlara, sivil yönetim başkanlarına gönderilmiştir. 12 Eylül 1919/ Kongre Genel Kurulu.”

Sadrazam Damat Ferit’in ve Hükümeti’nin Seçimleri Engelleme Gayretleri!

12 Eylül 1919 günü, Anadolu Ulusal Hareketi ile İstanbul Hükümeti’nin bütün haberleşmesi kesildi. Uygulamaya uymayan kimi yerler ve bu yerlerle olan tartışmamızı ayrıca açıklayacağım. Ondan önce, izin verirseniz, daha önemli sayılması gereken bir sorun üzerinde bilgi sunayım:

Efendiler!

Bildiğiniz gibi Sadrazam Damat Ferit Hükümeti, milletvekilleri seçimi için sözde bir emir yayınlamıştı. Ama içinde bulunduğumuz güne kadar, yani Anadolu’nun İstanbul’la

bağlantıyı kestiği 12 Eylül 1919 gününe kadar, bu emir uygulanmamıştı.

Son durum üzerine en önemli işin milletvekilleri seçimini acilen yapmak olduğunu takdir edersiniz. Ancak Anadolu Ulusal Hareketi’nin bu konudaki kararlılığını fark eden İstanbul Yönetimi, hiç zaman yitirmeden, bu konuyla da uğraşmaya başladı.

Sadrazam Damat Ferit

Kaybedecek zaman yoktu! Heyet-i Temsiliye imzasıyla derhal yeni bir emir yayımlandı. Şimdi bu emrin ayrıntısını sunuyorum:

“13 Eylül 1919

Balıkesir’de 14. Kolordu, Konya’da 12. Kolordu, Diyarbakır’da 13. Kolordu, Erzurum’da 15. Kolordu, Ankara’da 20. Kolordu, Bursa’da 17. Tümen,

Çine’de 58. Tümen,
Bandırma’da 61. Tümen Komutanlıkları’na ve 61. Tümen aracılığı ile

Edirne’de 1. Kolordu,
Niğde’de 11. Tümen Komutanlıkları’na,

İllere,
Bağımsız Sancaklara,
Belediyelere,
Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Merkez Kurullarına.

“Sadrazam Damat
Ferit’in Toros’un
ötesindeki illerimizi
gözden çıkardığı,
Barış Konferansı’na
verdiği nota ile
kanıtlanmıştır.”

İstanbul Hükümeti’nin tuttuğu yol ve sürdürdüğü gerici yöneme ve yaşamakta olduğumuz günlerin büyük korku ve tehlikelerine karşı haklarımızı savunmak ve varlığımızı korumak için Ulusal Meclis’in seçilmesini ve toplanmasını sağlamak ve çabuklaştırmak bugünün en önemli işidir.

İstanbul Hükümeti, ulusu aldatarak, milletvekili seçimlerini aylarca yaptırmamış olduğu gibi, son zamanda verdiği seçim buyruğunun yerine getirilmesini de türlü

nedenlerle geciktirmekte ve geri bırakmaktadır.

Sadrazam Damat Ferit’in Toros’un ötesindeki illerimizi gözden çıkardığı, Barış Konferansı’na verdiği nota ile kanıtlanmıştır.

Aydın ilinde Yunanlarla aramızda sınır çizmeye girişmesi de, orada düşman eline düşen yerlerin bir oldu-bitti biçiminde Yunan top- raklarına katılmasını kabul ettiğine kanıt sayılmıştır.

Düşman eline geçmiş öteki ülke parçaları için de bunlara benzer akılsızca ve haince siyaset güderek ülkenin ve ulusun bölünüşüne yol açması kesinlikle beklenir. Ulusal Meclis toplanmadan önce barış antlaşmasını imza ederek, ulusu bir oldu-bitti karşısında bulundurmamak istediği sanılmaktadır.

Bundan dolayı, Kongre Genel Kurulu, orduyu ve ulusu daima dikkatli olmaya çağırır ve aşağıdaki işlerin ivedilikle yapılmasını, ulusun var ya da yok oluşu ile sonuçlanacak önemde saydığını bildirir:

1) Seçim hazırlıklarının yürürlükteki yasada gösterilen en kısa süre içinde yapılıp, bitirilmesi için Belediyeler ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri bütün güçleriyle çalışmalılar.

2) Sancaklardan çıkarılacak milletvekillerinin, nüfusa göre, sayıyı hemen saptanarak Heyet-i Temsiliye’ye şimdiden bildirilmelidir. Adaylar sorunu daha sonra haberleşme ile çözümlenecektir.

3) Gerek seçim hazırlıkları sırasında, gerekse seçim yapılırken

Devlet işleri, Padişah adına ve yürürlükteki yasalara göre, eskisi gibi yürütülecektir. Etnik köken, soy ve mezhep ayrılığı gözetilmeksizin, halkın canı, malı, namusu ve her türlü hakları güven altında bulundurulacaktır.

gecikmeye yol açacak nedenler şimdiden düşünülerek ortadan kaldırılmalı ve hiçbir gecikmeye yer verilmeyerek, seçimler, en kısa sürede tamamlanmalıdır.

İşbu kararın, bölgenizdeki bütün Belediyelere ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'ne bildirilmesi ve gereğinin acil olarak yapılması rica olunur.

Heyet-i Temsiliye.

Gereğesi Ne Olursa Olsun Yurdumuz Başsız Bırakılamaz!

Damat Ferit Hükümeti direnmesini sürdürüyordu. Bilindiği üzere, devrilinceye kadar da sürdürdü. Ülkeyi günlerce başsız bırakmak kuşkusuz pek büyük sakıncalar doğururdu. Bundan dolayı, önce ne düşünüldüğünü sormak üzere, sonra da, ileri sürülen bazı aykırı

görüşlere bakmaksızın, emir olarak ilgililere bildirdiğimiz kararları, Eylül'ün 13/14'üncü gecesi, şöylece saptamış ve yazmıştım:

“Kongrece alınması düşünülen önlemleri kapsayan örnek aşağıda bilginize sunulmuştur. Bu konudaki yüksek görüş ve düşünceleriniz alındıktan sonra Genel Kurul tarafından görüşülerek yürürlüğe konulacaktır. 15 Eylül 1919 günü öğleye değin görüşlerinizi bildirmeniz beklenmektedir.

Ulusal amaçları haincesine yorumlayan ve başka anlamlara çeken, bununla birlikte girişimlerimizin ve ulusal ayaklanmamızın yasa dışı olduğunu ilan eden ve Padişahlık ve Halifelik katına karşı ulusun sonsuz bağlılığını yasaya ve türeye uygun her türlü araçla

belirtmeye can attığımız halde, Padişah ile Ulus arasında bir engel duvarı kuran; halkı birbirine karşı silahlandıran ve birbirini öldürmeye yöneltip kışkırtan İstanbul Hükümeti ile bağlantıyı kesmek zorunda kalan Kongre Genel Kurulu, aşağıdaki kararları sizlere bildirmeyi görev sayar:

1) Devlet işleri, Padişah adına ve yürürlükteki yasalara göre, eskisi gibi yürütülecektir. Etnik köken, soy ve mezhep ayrılığı gözetilmeksizin, halkın canı, malı, namusu ve her türlü hakları güven altında bulundurulacaktır.

2) Hükümet görevlilerinin kendilerine verilmiş görevleri, ulusun yasal isteklerine göre yürütmeleri doğaldır. Bununla birlikte, görev yapmaktan çekinenlerin özür bildirmeleri, görevden çekilme sayılarak yerlerine uygun görülen kişiler vekil olarak atanacaktır.

3) Görev sırasında ulusal amaç ve gidişe aykırı davranışları görülen ve anlaşılacak olanlar, ulusun esenliği adına, kesinlikle ağır cezalara çarptırılacaklardır.

4) Görevden çekilmiş memurlardan ve halktan her kim olursa olsun ulusal kararlara aykırı davranışlarda bulunan ve başkalarına bozgunculuk ve bölücülük düşüncesi aşılayanlar da ağır cezalara çarptırılacaklardır.

5) Ülkenin ve ulusun esenliği ve mutluluğu, adalet, kişi hak ve özgürlüklerine saygılı olmakla ve dolayısıyla ülkede dirlik ve güvenin sağlanmasıyla gerçekleşebilir. Bu yolda gereken her türlü önlemin alınması kolordu komutanlarıyla valiliklerden ve bağımsız mutasarrıflıklardan beklenir.

6) Ulusun dileklerinin Padişah'a bildirilmesi başarılıktan sonra uluşça inanılıp güvenilecek yasal bir hükümet kuruluncaya kadar, yazışmalar Sivas'taki Kongre Genel Kurulu Heyet-i Temsiliyesi'yle yapılacaktır.

7) İşbu kararlar, bütün ulusal örgütlerin merkezlerine bildirilecek ve halka duyurulacaktır.

Mustafa Kemal.”

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: Önerime Karşı Olanlar ve Eleştiriler!)

“Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler.”

/ 1928 (Atatürk'ün S.D. II, S. 249)

M. Kemal Atatürk

Hakimiyeti Milliye

Dış Siyasetin Önemi

Bir milletin, millet büyükleri tarafından şekillendirilen bir kısım ülkü ve idealleri vardır ki devletin, iç veya dış, bütün siyaseti onların gerçekleştirilmesine yöneliktir.

Bu itibarla iç ve dış siyasetlerin sınırını ve nerede başlayıp, nerede bittiklerini kesin olarak tespit etmek mümkün değildir. Bu iki siyaset, sürekli olarak, birbirlerine karşılıklı etki ederler.

Ancak konuları ve unsurları birbirinden farklı olan her şey gibi, iç ve dış siyaset arasında da nitelik ve önem itibarıyla bir kısım farklar göze çarpabilir.

İç siyaset, devletle kişilerin karşılıklı ilişkilerini ilgilendirdiği için tamamen devletin egemenliği ve otoritesi altında bulunan bir husustur.

Devlet, içinde bir ülkü birliği oluşturabildiği takdirde, bu alandaki çalışmaları, çok direnmelerle karşılaşmadan geliştirebilir.

Milletin isteklerini temsil eden hükümetler, iyi bir yönetim anlayışı kurmada başarılı olurlarsa, iç

siyasete tamamen hâkim bir duruma ulaşmış olurlar.

Ancak bu durumun emin ve sürekli bir şekilde yerleşebilmesi için önce dış sıkıntıların ortadan kalkması ve milletin yaşam ve gelişmesinde dış tehditlerle karşılaşması olasılıklarının en aza indirilmesi gerekir.

Dolayısıyla denilebilir ki; iç

güvenliğin güçlenmesi için dış güvenliğin gerçekleşmesi ilk koşuldur.

Dış güvenlik sorununun verileri pek o kadar basit değildir. Bir devletin uluslararası alandaki yeri ve bu yerin oluşmasında etken olan unsurlar,

sadece kendi irade ve egemenliğiyle ilgili olmaz.

Devletlerin oluşturduğu toplum içinde alınacak durumun belirlenmesinde diğerlerinin de az-çok iradeleri etkili olabilir.

Çoğunlukla birbirine karşıt ve hatta düşman amaçlar peşinde koşan bu çeşitli iradeler arasında ulusal varlık ve gelişmeyi sıkıntıya düşürmeden sağlamak, dış siyasette

**Denilebilir ki;
iç güvenliğin
güçlenmesi için
dış güvenliğin
gerçekleşmesi
ilk koşuldur.**

en önemli görevdir.

Dış siyasetin ilk hedefi, hiç kuşkusuz, devletin uluslararası güvenliğini kurmak ve oluşturmaktır.

Güvenlik sorunu sadece silahlanma ile çözülen basit bir sorun değildir. Eğer böyle olsaydı, devletler halen güvenlik sorunu etrafında o kadar gürültü yapmazlardı.

Güçün üstünde daima başka bir güç vardır. Bugün yoksa bile yarın olabilir. Çağlardan beri kesin olarak denizlere hâkim olan İngiltere bile, sonuçta bu egemenliği kendi elinden alabilecek güçte bir devletin çıktığını görmüştür. Bütün varlık ve heybeti donanmasına dayanan İngiltere için deniz gücünü sürekli güçlendirmekten doğal bir şey olamaz.

Fakat kendisinden daha zengin ve daha enerjik bir devletle uzun süreli bir rekabette, o deniz gücünü besleyen damarları kansız bırakabilir. İşte, barış aşkına yapıldığı iddia olunan silahların sınırlandırılması konusundaki bütün duyuruların en birinci nedeni Britanya İmparatorluğu'nun güvenliğini yeni esaslara dayandırmak girişiminden başkaca bir husus değildir.

Siyasi önlemlerle dış güvenlik oluşturulabildiği takdirde, milletin

sürekli kararsız ve gergin bir durumda bulunan enerjisini iç gelişme ve yükselme alanına yöneltmek daha kolay olur.

İngiltere'nin işsizlerine iş ve gönenc sözü veren Mac Donald, hükümet makamına gelince, bütün dikkatini dış siyasete çevirmiş olmakta haklıdır. İngiliz filosu dakikada üç yüz İngiliz Lirası yiyormuş. Eğer Amerika ile sonsuz bir uzlaşma ve dostluk kurabilirse, daha çok makinelerin tükettiği bu paradan bir hayli tasarruf etmek mümkün

olabilecektir. O zaman işsizlik belasına da belki bir çare bulunması mümkündür.

Mac Donald sosyal programına geçebilmek için siyasi programından işe başlamıştır.

Dış siyaset programının uygulaması, kuşkusuz, daha fazla bir beceri ve güçlüğe

bağlıdır. Tabii başarı halinde etki ve yararı da o derecede yüksek ve verimli olur.

Zaten sadece Mac Donald değil, tarih de bize, milletlere en büyük değerler kazandırılması ve katılmasının; ancak büyük diplomatların yapmış oldukları sayesinde gerçekleştiğini birçok örnekle öğretmektedir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

20 Ekim 1929

Güvenlik sorunu sadece silahlanma ile çözülen basit bir sorun değildir. Eğer böyle olsaydı, devletler halen güvenlik sorunu etrafında o kadar gürültü yapmazlardı.

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Karadeniz Vapuru²

Türkiye Cumhuriyetini, yerli malı sanayi ve tarım ürünlerini tanıtmak amacı ile 12 Haziran 1926 tarihinde İstanbul'dan hareket eden Karadeniz Vapuru'nun 20 Haziran 1926'da yanaştığı ikinci liman, İspanya'nın Barselona kent limanı olur. Gemi daha sahile yanaşırken büyük bir kalabalığın beklediği görülür.

Gemiye 3 günde 11 bin kişi ziyaret etmiştir. Gezinin somut amaçlarından biri de burada yaşanmıştır. Barselona'ya yerleşmiş Türk Museviler, büyük hasretlerini gidermek için geldikleri limanda

“Barcelona’daki Osmanlı Kolonisi” diye bayrak açarlar ve ancak gemiye çıktıklarında Osmanlı’nın son bulup Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğunu öğrenirler.

Gezinin bir fıkra gibi ve çok ilginç örneklerinden bir diğeri de gene burada yaşanır:

İspanya ile aramızda gümrük anlaşması olmadığı için, gemiden alınan mallar ve hatta ufak hediyelik eşyalardan bile yüksek oranda vergi alınmaktadır. Gemiden çıkan bir İspanyol vatandaşının aldığı, ufak bir paket içindeki Hacıbekir lokumundan, verdiği paranın çok üstünde vergi istenir. Paketi iade etmek istemeyen kişi, elindeki pakete ve etrafa bakındıktan sonra, bir süre düşünür, oturur ve bir kutu lokumun tamamını afiyetle midesine indirdikten sonra vergi ödemediği için gümrükten çıkar gider. Bıraktığımız etkinin, halk arasındaki yansıması işte bu şekilde olmuştur.

Le Havre Limanında gemiyi gene büyük bir kalabalık beklemektedir. Bir çok ticari bağlantılar yapılır. Akşam verilen konserin geliri yoksul Fransız çocuklarına bırakılır. Fransız

Gazi Mustafa Kemal, Karadeniz Gemisi'ni yola çıkmadan önce Mudanya'da incelemeye geldi

gazetelerinde “*Türklerin seyyar sergisi bir ilk ve mükemmel bir*

örnektir. Bunu biz düşümedik ve yapamadık ama Türkler düşündü ve yaptı.” şeklinde yazılar yayımlanır.

Gezinin gülümseten anılarından biri de; Le Havre Limanından Paris’e yapılan kısa bir gezide yaşanır:

Kurtuluş Savaşında büyük yararlıkları görülen Özbek Tekkesi yöneticisi Ata Efendi, çıktığı Eyfel Kulesi’nde elini kulağına atarak

ezan okur.

Geminin ulaştığı büyük ilgi ve beğeni bazı çevrelerin kıskançlığını çeker. Bir kısım insanlar ve Ermeni yandaşlarının kulaktan kulağa

Karadeniz Gemisi'nin Kaptanı olarak seçilen Atlantik'i geçen ilk yolcu gemisi Gülcemal'in de süvarisi olan Lütfi Kaptan

Gezici sergi olarak düzenlenen gemiden bir iç mekan görüntüsü

yaydıkları söylenti ile geminin bombalanacağı rivayetleri yayılsa da gezi bütün görkemi ile devam eder.

Nihayet 4 Temmuz 1926 gününde Londra limanına gelinir. Geminin yanaştığı bölgenin uzaklığına rağmen 100 kişilik bir bankacı grubu ve 6 günde 25 bin kişi gemiyi ziyaret eder. Lozan'da yapılan Barış Kongresinde, Türkiye'ye istek ve baskılarını kabul ettiremeyen Lord Curzon'un *"Yorgun ve yoksul bir ulussunuz. Bir gün kapımıza gelecek ve yardım isteyeceksiniz. O zaman cebimizdeki leri çıkarıp birer birer önünüze koyacağız ve*

Karadeniz Gemisi'ne büyük ilgi gösteren Fransızlar

size ödeteceğiz." dediği tarihten henüz dört yıl bile geçmeden Londra kapılarını dayanan Karadeniz Gemisi, yardım istemiyor, dostluk ve ticaret öneriyordu. Çanakkale Savaşından 11 yıl sonra, ülkeye işgal için gelen İngilizlerin

başkentine giden Atatürk'ün Karadeniz Vapuru; dostluk ve barış elini uzatıyordu.

10 Temmuz tarihinde Karadeniz Vapuru'nun yanaştığı Amsterdam-Hollanda, geminin yapım yeri idi. Günde 5-6 bin kişinin ziyaret ettiği gemi orkestrasının, kentin meydanında ve park alanında verdi-

ği konseri 8 bin kişi izleyecekti.

Helsinki-Finlandiya'da eşsiz ve göz yaşartıcı bir olay yaşandı. Ellerindeki pankartlarda “Gardaşlarımız Gelmiş” yazan ve aynı sözleri haykıran çok sayıda kişi rıhtımda beklemekte idi. Daha sonra gemiye çıkan ve personele sarılan, kucaklayan bu kişilerin, Rusya’dan sürgün edilen Kazan Türkleri olduğu anlaşıldı.

Diğer bütün kentler gibi Hamburg, Leningrad ziyaretleri de çok katılımlı olarak yapıldı. Bu iki limanda; Türk heyetine, özel toplantılar düzenlenerek ziyafetler verildi.

Hamburg’da verilen davette, Yazar Vala Nurettin’in anılarında yer aldığı üzere, yemek öncesi bir kargaşa ve şaşkınlık yaşandı. Kargaşanın nedeni, yemek masasına oturacak konukların yerini belirlemek için konulan isimlerin Latin harfleriyle yazılmış olması idi. Henüz eski Türkçe alfabe kullanan ve yeni alfabeğe geçmemiş olan Türk konuklar yerlerini bulmakta güçlük çektiler.

12 Haziran 1926 gününde başlayıp 5 Eylül 1926 gününde sona eren ve tam olarak 86 gün 22 saat süren yolculuk boyunca, 13 ülkede, 17 kent ve liman ziyaret edilmişti.

İngiliz bankacılar Londra limanındaki Karadeniz Gemisi'nin güvertesinde

Ziyaret edilen limanlar ve tarihleri şu şekilde idi:

- 12.6.1926 – İstanbul’dan hareket
- 17.6.1926 – Cezayir Bona
- 20.6.1926 – Barselona
- 02.7.1926 – Le Havre
- 04.7.1926 – Londra
- 11.7.1926 – Amsterdam
- 16.7.1926 – Hamburg
- 21.7.1926 – Stochholm....
- 25.7.1926 – Helsinki
- 29.7.1926 – Leningrad
- 01.8.1926 – Danzig
- 03.8.1926 – Gyndia
- 05.8.1926 – Kopenhag
- 10.8.1926 – Anvers...
- 21.8.1926 – Marsilya
- 24.8.1926 – Cenova
- 27.8.1926 – Napoli
- 05.9.1926 – İstanbul

Bütün gezi boyunca gelen konuklar ağırlanmış, konser ve balolar

verilmiş, Türk sanayi ve tarım ürünleri tanıtılmış, ticari, sosyal, kültürel bağlantılar yapılmıştı. En önemlisi, Avrupa; çağdaş, modern, demokratik Türkiye Cumhuriyeti tanımış ve öğrenmiş oluyordu.

Bu ilginç öyküğü daha sonra bulan, inceleyen ve dokümanter bir film haline getirerek tarihin tozlu sayfalarından indiren kişi ve kurumların emeğini de hatırlamak ve kutlamak gerekir.

Hollanda'da çalışmakta olan araştırmacı Eray Ergeç, gazete arşivlerini tararken, 1926 yılında Hollanda'ya gelen bir Türk sergi gemisinin haberini görür. Haber, Atatürk'ün isteğiyle, genç Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıtmak amacıyla Avrupa limanlarını dolaşan seyyar sergi gemisi Karadeniz'in, Amsterdam limanına gelişini anlatıyormuş. Bu pek bilinmeyen tarihi olayın araştırmasına Eray Ergeç yanında katılan Prof. Dr. Bülent Çaplı, Gülay Orhan, Bülent Özkam, Tannur Arat, Nedim Olgun tarafından düzenlenen metin, Emre İrmak ve Soner Sevgili tarafından müzikal bir gösteri haline getirilir. Garanti Bankası'nın bünyesinde faaliyet gösteren Osmanlı Bankası Müzesi'ndeki "Karadeniz: Seyr-i Türkiye" belgeselini ve bunun CD şeklindeki kayıtlarını bularak izlemenizi öneririz.

Leningrad'da gemiyi ziyaret etmek isteyen Rus halkı

Başta da ifade ettiğimiz üzere; Bandırma Gemisi ile "Kurtuluş Savaşı'nı" başlatan Mustafa Kemal, Karadeniz Vapuru ile "İktisat Savaşı'nı" başlatmıştır. Daha ortada "gezici fuar" uygulaması yok iken düzenlenen bu etkinlik, bütün dünyada hayranlıkla karşılanmış ve ilk örneklerden biri olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından 3 yıl gibi kısa bir süre sonra, Türk sanayi ve tarım ürünleri ile el sanatlarını ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ulaştığı çağdaş uygarlığı Avrupa'ya, tüm dünyaya göstermek için düzenlenen bu tanıtım gezisi, Atatürk ve etrafındaki kişilerin, Türk halkının yarattığı büyük mucizelerden, efsanelerden biridir. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Yararlanılan eserler:

- 1- isteatatürk.com sitesi
- 2-Karadeniz, Seyr-i Türkiye Belgeseli
- 3- Lemi Özgen, SkyLife Dergisi, Şubat 2007
- 4- İstanbul'un unutulmayan gemileri, Eser Tutel

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Revir (Alm.)
a-Ordugah
b-Bir tüfek tipi
c-Hasta bölümü
d-Balık oltası	6 Duayen (Fr.)
a-Aksakal
b-Kabadayı
c-Lisansüstü
d-Pürüzsüz kağıt	11 Sosyal (Fr.)
a-Destansı öykü
b-Toplumsal, içtimai
c-Dayanaksız algılama
d-Tutkulu
2 Terör (Fr.)
a-Eşgüdüm
b-Kargaşa
c-Yıldırı
d-Yarı zamanlı	7 Navigasyon (Fr.)
a-İki odaklı gözlük
b-Aykırı olmayan
c-Yolbul
d-Güçbirimi	12 Kapela (İta.)
a-Süslü kadın
b-Şapka
c-Fiyaka
d-İrade kaybı
3 Raket (Fr.)
a-Büyük çanta
b-Film rulosu
c-Kollu giysi
d-Vuraç	8 Gabya (İta.)
a-Yassı kiriş
b-Gerçeklik
c-Gemi yelkenleri
d-Ağırlık kaldırma	13 Barça (İta.)
a-Acılı sos
b-Yumuşak sünger
c-Yelkenli yük gemisi
d-Bir balık
4 Panik (Fr.)
a-Canayakın
b-Büyük korku
c-Gerçeklik
d-Tepkime	9 Avantür (Fr.)
a-Serüven, macera
b-Benmerkezci
c-Notalar grubu
d-Süs eşyası	14 Antoloji (Fr.)
a-Süs eşyası
b-Sert içki
c- renk körlüğü
d-Seçme kitap
5 Tırpan (Rum.)
a-Uzun çelik bıçak
b-Erkek ceketi
c-İri başlı vida
d-Sağlam başlık	10 Rampa (İta.)
a-İnce ayırım
b-Kırık çizgi
c-Bir tür yat
d-Yokuş	15 Kobay (Fr.)
a-Deney hayvanı
b-Kas hastalığı
c-Deniz anası
d-Nitelikli

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un Hem Yaşadım, Hem de Yazdım adlı kitabından

“KADINLAR KRALI” SÜLEYMAN DEMİREL

Türk halkının nostaljisi tuttuğu zaman aklına Süleyman Demirel gelir ya... Süleyman Demirel'in de, beni gördüğü zaman nostaljisi tutar.

Ellilerinin ilk yarısını geride bırakması olgusunu, en azından bir Orson Welles keyfiyle yaşayan bendenizde Süleyman Demirel, otuz yıl öncesinin gencecik karşısındaki kırkbir yaşındaki gencecik Başbakanı görür, o Başbakanı hatırlar hep.

Türk basınının bir bölümünün “Morrison Süleyman”, bir başka bölümünün ise “Çoban Süli” adlarıyla Türk halkına tanıttığı o gencecik politikacı, pek kimseler bilmez, dış basın tarafından önce Amerikan kamuoyuna, sonra da dünya

kamuoyuna “Kadınlar Kralı” olarak tanıtılmıştır.

Olayın bir numaralı “faili” değil ama bir numaralı tanığı olarak size de anlatayım Demirel'in “Kadınlar Krallığı”!!!...

Amerika'nın dünyaca ünlü

ve etkin gazetesi The New York Times'ın Ankara Muhabiri Mehmet Ali Kışlalı, askere giderken bu muhabirliği bana emanet etti.

Mim Ali'nin askerlik yaptığı iki yıl süresince ben de, normal işime ek olarak, onun yerine The New York Times gazetesi ile Time dergisinin Ankara Muhabirliğini yaptım.

Gazetenin Beyrut bürosundan bir teleks notu geldi birgün:

“Gazetemizin Orta Doğu ülkeleri uzmanı, yazar Dana Adams Schmidt, Adalet Partisi Genel Başkanlığına seçilen Mr. Demirel’le görüşmek üzere iki gün sonra Ankara’ya gelecek ve üç gün kalacaktır. Bu süre içinde kendisine Mr. Demirel’den bir randevu almanızı rica ediyoruz...”

Durumu Mr. Demirel’in sekreterine bildirdim. İki saat sonra da, Dana Adams Schmidt’in Ankara’da olacağı gün için randevu ayarlandı.

Takvimdeki iki gün geçti, Dana Adams Schmidt Ankara’ya, randevu günü de takvimin üst yaprağına geldi.

Sadece gazetedeki yazılarının ve kitaplarının etkinliğinden ötürü değil, iki metreye varmasına birkaç santim kalmış boyuyla ve iri yapısıyla da tam bir “dev”di, bu dev gazeteci.

Randevu saatinden birkaç dakika önce onunla birlikte, Kızılay’daki Flamingo Pastanesi’nin üst katına çıktık, Adalet Partisi’nin o yıllarda o mekanda olan Genel Merkezi’ne

gittik.

Önce sekreter girdi Genel Başkan odasına ve tabii, Dana Adams Schmidt’in geldiğini bildirdi.

Odadan çıkıp da bize “Buyurun, Beyefendi bekliyorlar” dediği zaman, konuğuma hem yol göstermek hem de kendisini Genel Başkana tanıştırmak için odaya önden ben girdim...

Dana Adams Schmidt

Baktım Süleyman Demirel masasından kalkmış, elini uzatarak bana doğru geliyor.

Kendimi tanıtmak üzere ben de elimi uzatınca, Demirel bir anda kavradı elimi ve kendimi tanıtmama fırsat bırakmadan beni buyur elti:

“Welcome, Mr. Schmidt” dedi.

Ezile büzüle anlattım ki ben

Mr. Schmidt değilim ve kendisi birazdan...

“Tamam...Geliyor efendim...
Taksim edeyim... Mr. Schmidt...”

Demirel, bir Goliath devliğiyle ilerleyen Dana Adams Schmidt'e baktı... Sonra bana baktı ve yeniden konumuna döndü, boşa giden cümlesini baştan aldı:

“Welcome, Mr. Schmidt...” dedi bir kez de ona.

Amerikalı gazeteci, iki saate yakın bir süre görüştü Süleyman Demirel'le. Görüşmeden sonra bizim gazetenin Ankara Bürosu'na döndük. Kendi notlarını gözden geçirmeden önce, benim kendisi için hazırladığım bilgileri gözden geçirdi.

“Bu ne?” dedi. “Bu deyim pek anlayamadım...”

Açıkladım :

“Mr. Demirel politikaya girmeden önce Devlet Su İşleri Genel Müdürü idi. Onun bu görev süresi içinde Türkiye'de pek çok baraj yapılmıştır. Bu nedenle takılmıştır kendisine (Barajlar Kralı) adı...”

Dana Adams Schmidt, “çok ilginç” bulduğu bu notu da yazısında kullanmak istediğini söyledi ve kapandı odaya, beş altı sayfa uzunluğundaki haber röportajını hazırladı.

Ankara'dan Beyrut'a, oradan Paris'e, Paris'ten de Amerika'ya telli ve telsiz telekslerle giden yazı, iki gün sonra geniş bir biçimde yer aldığı The New York Times gazetesinde yayınlanmış olarak yeniden Ankara'ya döndü.

Gazetenin Ankara'ya geldiği gün Mr. Schmidt. yana yakıla beni arıyordu.

“Rezil olduk Mr. Demirel'e” diyordu. “The New York Times'da olmayan birşey oldu ve çok da kötü bir biçimde sonuçlandı. Çok kötü bir dizgi hatası, okuyucularımıza hem de ilk kez tanıttığımız bir politikacıyı, bambaşka bir kimlikle, asla hak etmediği bir kimlikle tanıtmamıza neden oldu... Rezil olduk Mr. Demirel'e...”

“Rezil olduk Mr. Demirel'e” diyordu. “The New York Times'da olmayan birşey oldu ve çok da kötü bir biçimde sonuçlandı. (...) Rezil olduk Mr. Demirel'e...”

Mr. Schmidt'ten, gazetede ki dizgi yanlışlığını bana da göstermesini istedim.

“İşte” dedi ve...

“Kadınlar Kralı” anlamına gelen “King Of Dames” deyişini gösterdi.

“Biliyorsun, ben (Barajlar Kralı) yazmıştım diye dövündü bir kez daha...

Oysa “Barajlar Kralı” anlamını

verebilmesi için o deyimimin, sadece bir harf eksikliğiyle “King Of Dams” olarak yazılması gerekiyordu.

Yazısı “dizgi vurgunu”na uğrayan her yazara bizde uygulanan ilk yardım tedavi yöntemini uyguladım:

“Olmuş bir kere, ne kadar üzülün üzül, düzeltemezsin ki...” dedim... Fayda etmedi.

Tedavi yönteminin ikinci madde-sini uyguladım:

“Canım, hem okuyucu da şey değil ya...” diye sürdürdüm tedavimi “Onun dizgi yanlış olduğunu nasıl olsa anlar...”

Bizde, bu gibi durumlarda kullandığımız, “teselli ederek uyutma” yada “uyutarak teselli etme” yöntemlerimiz, bu çam ağacı boylu adamı etkilemedi bile...

“Yahu sen sadece deyimdeki yanlışlığa bakıyorsun da böyle konuşuyorsun” dedi. “Bir de paragrafın tümünü oku ve bu yanlışlığı, paragrafın bütünlüğü içinde değerlendir bakalım...”

Ben, Mr. Schmidt’in dediğini yaptım. Süleyman Demirel’in “meğer neler yapmış olduğunu” ise, “Kadınlar Kralı” deyimli şu paragraftan öğrendim:

“Türkiye’nin en önemli kuruluşlarından biri olan Devlet Su İşleri’nin Genel Müdürlüğü’nü yapmasına

karşın o, Ankara’daki bürosunda oturmadı, “Annelerle dolu” anlamına gelen Anadolu’ya fırsat bulabildiği her an gitti. Kendisini uykusuz bırakan, rüyalarını oluşturan amacını gerçekleştirme istiyordu hep. Ve bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjiyle bu aşkını gerçekleştirdi, kısa süreler sonunda Türkiye’nin orasında, burasında, şurasında, bu aşkının ürünleri ortaya çıkmaya başladı.

Bu çalışmalarından ötürü de halk arasında kendisi, (Kadınlar Kralı) olarak tanınmaya ve anılmaya başlandı...”

Amerikan gazetesi gerçekten “özellikle” değil, bir yanlışlıktan ötürü Süleyman Demirel’i hak etmediği bir kimlikle tanıtırken, bizde ise kimi gazetelerimiz ve gazetecilerimiz onu “Morrison Süleyman” adıyla, kimi gazetelerimiz ise “Çoban Sülü” olarak tanıttılar tüm ulusa.

Oysa şimdi göklere çıkarıyorlar Demirel’i, yıllar önce onu özellikle böyle tanıtanlar bize...

Onlar mı değiştiler, yoksa Demirel mi değişti ?

Ya da... “Bayramlar mı değişti, yoksa biz mi büyüdük ?” diye balonlar şarkısı mı söylüyoruz, eski tadı olmasa da, bir özlemi içimizde duya duya?... •

*Cehalet Tanrı’nın laneti olduğuna göre,
bilgi göklere ucabileceğimiz kanatlardır.*

William Shakespeare

Hasan Ferit Alnar

1906 yılında İstanbul'da doğdu. Müzikle ilişkisi annesinden aldığı kanun dersleriyle başladı. İstanbul Lisesi'nde okurken 9.sınıfta ayrılıp Mimarlık Akademisi'ne geçti. Saadettin Arel'den armoni, Edgar Manas'tan kontrpuan, füg ve piyano öğrendi. Mimarlık öğrenimini yarıda bırakarak Avrupa'nın ünlü müzik merkezi Viyana'da Josef Marx'tan bestecilik, Oswald Kabasta'dan orkestra şefliği dersleri aldı. 1932 yılında Türkiye'ye döndü. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda orkestra yöneticiliği, Belediye Konservatuarı'nda da müzik tarihi öğretmeliği yaptı. Dört yıl sonra Ankara'ya yerleşti. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın şefi Dr. Ernest Preatorius'un şef yardımcısı

olarak görev yaptı. Preatorius'un ölümünden sonra Senfoni Orkestrası'nın şefi oldu. 1955 yılında Viyana'ya yerleşti. Viyana Filarmonisini, München ve Stuttgart Radyo Senfoni Orkestralarında konuk şef olarak çalıştı. 1964 yılında tekrar Ankara'ya döndü.

Geleneksel Türk Müziği açısından da önemli bir icracı ve besteci olan Hasan Ferit Alnar, kanun icrasında da çığır açarak erişilmesi güç bir virtüözlük düzeyine ulaştı. Kanuni Hacı Arif Bey'in uyguladığı mızrap tekniğinin yanı sıra hafif tunak darbeleri ile süslediği bol tremololu icra tekniğini geliştirdi. Gençlik yıllarında Geleneksel Türk Müziği alanında birçok eser besteledi. Türk beşlerinin içinde ayrı bir yere sahip teklesli Türk Müziğinden yetişmiş tek bestecisi olan sanatçı 1978 yılında öldü. •

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Kurtuluş Savaşımızda Türk-Sovyet Dostluğu

Kurtuluş Savaşımızda Sovyet Rusya ve Ankara hükümetleri, ortak düşmanları olan İngiltere, Fransa vs. emperyalist saldırganlara karşı dayanışma içine girmişti.

Lenin ile Mustafa Kemal (Atatürk) arasındaki yazışmalar ve Sovyet Rusya'nın Ankara Hükümetine para, silah ve cephane desteği önemlidir. 1922-1923 arası Ankara'da görev yapan Büyükelçi Aralov'un, yaklaşık 40

yıl sonra, Menderes hükümetinin Rusya ile yatırım ve kredi anlaşmaları yaptığı 1960'ta, Rusya'da Rusça olarak yayımlanan anıları, Anadolu'nun Kurtuluş Savaşı günlerdeki durumunu gözler önüne serdiği gibi, iki ülke arasındaki dostluğun Lozan Barış Konferansı sırasında bir sarsıntı geçirdiğini göstermesi bakımından da önemlidir.

Büyük Taarruz öncesi, Atatürk ve İnönü'nün arkasında Aralov (kasketli).

Aralov'un Türkçe çevirisi ilk kez Demirel hükümetinin Rusya ile yatırım ve kredi anlaşmalarına giriştiği yıllarda, 17 Şubat 1967'de Cumhuriyet gazetesinde dizi olarak yayımlanan anılarında, Atatürk'ün Sovyet yardımı konusunda söyledikleri şöyle aktarıyor:

fırsatını bulduk. Herhalde siz bunu bilmiyorsunuz. Anlatayım. Gelibolu'ya yakın Akbaş iskelesinde, daha Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma bir silah ve cephane deposu vardı. Bu depoyu Fransız askerleri koruyordu. Fransızlarla İngilizler bu silahları General Vrangel'e vermeye karar vermişlerdi.

Beyazlara ait bir Rus gemisi, silah ve cephaneleri almak üzere Akbaş'a gelmişti. Biz bu silah deposunu biliyor, İtilaf Devletlerinin niyetlerini seziyorduk. Bu deponun korunmasında,

Aralov'un anıları, Cumhuriyet 17 Şubat 1967.

"Bir gün Mustafa Kemal Paşa bana dönerek, "Aralov yoldaş," dedi, "siz ülkenizde eski çarlığın satrapları ile, dış müdahalecilerin orduları ile korkunç, ölümüne mücadeleyi biliyorsunuz. Biz Türkler 1920 yılında size yardım etme

Osmanlı hükümeti de Fransızlara yardım ediyordu. Cesaretli ve fedakar arkadaşımız Köprülülü Hamdi Bey bu silahları ele geçirme işini düzenledi. Telgraf ve telefon kablolarını kesti. Kendisi gibi cesur ve fedakar arkadaşlarıyla, 1920 yılı

26/27 Şubat gecesi, sallarla yavaşça Boğaz'ı geçerek Fransız askerlerinin silahlarını aldı. Çabucak silah ve cephaneleri yükleyerek onları Lapseki'ye getirdiler. Köprülülü, silahlarını aldığı Fransız askerlerini de birlikte getirmeyi unutmadı. Silah ve cephaneler hemen memleket içine gönderildi. Böylece biz 8000 Rus tüfeği ve 40 Rus makineli tüfeği almış olduk.

İngiliz-Fransız desteğinden yoksun bırakılmış olmasaydı, Rusya'da Lenin'in Bolşevik Partisi Çarlığı devirip iktidarı ele geçiremeyecekti. Bolşevik Sovyet Rusya, varlığını bir ölçüde Çanakkale Zaferimize de borçluydu. Demek ki, İngiltere, Fransa vs. ortak düşmanlara karşı yardım tek yönlü değil, karşılıklıydı.

Aralov çalışırken. (1967)

Aralov'un Anıları, Hasan Ali Ediz çevirisiyle.

Bu, çok işimize yarayan, çok güzel bir hediyeydi. Böylece siz bize, biz de size yardım etmiş olduk. Bunu haber alan İngiliz emperyalistleri deliye döndüler, hemen bu işin peşine düştüler, ama tabii hava aldılar."(a.g.e.-s. 133, 134.)

Atatürk, Sovyet Rusya büyükelçisine bu sözleriyle, Rusya'nın Ankara Hükümeti'ne silah cephane para yardımının karşılıksız değil, karşılıklı olduğunu vurguluyordu. Gerçekte 1915 Çanakkale Savaşında ordumuzun zaferi Rus Çarlığını

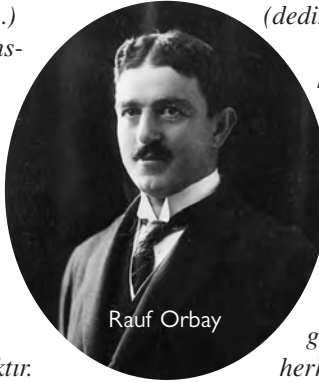
Aralov, 30 Ağustos - 9 Eylül 1922 Büyük Taarruz ve Büyük Zaferimiz ardından Mudanya Müttarekesi sonrası 22 Kasım 1922'de toplanacak Lozan Barış Konferansı'na Boğazlar konusuna ilişkin Sovyet Rusya görüşünü Başbakan Rauf Orbay'a bildirdikten sonra baş gösteren gerginliği şöyle anlatıyor:

"1922 yılı Kasım ayının sonunda aramızda geçen bir konuşmada Rauf Bey'e: (...) "Biz Boğazların, Türkiye'nin elinde olmasını (...) savaş gemilerinin Boğazlardan

28 Mart 1922, Atatürk, İsmet İnönü, Aralov Konya Akşehir'de.

geçişine engel olunmasını talep ediyoruz. (...) Biz Türkiye'yi, ortak çabalarımızla Boğazlarda barışçı bir yaşam sağlamaya böylesine ısrarla çağırıyoruz. (...) Eğer Türkiye konferans-
ta Boğazlar sorununu istenilen biçimde sonuçlandıramaz ve haklarını düşman filosuna karşı korumak zorunda kalırsa, Sovyet Rusya eskiden olduğu gibi şimdi de Türkiye'ye elinden gelen yardımı yapacaktır. İşte bunun içindir ki, Sovyet hükümeti, Türkiye'nin ve Sovyet Rusya'nın Boğazlardaki ortak çıkarlarını dikkate alarak, Boğazların ortaklaşa savunulması olanağını araştırmak üzere, Türk denizcilik makamlarıyla temasa geçmek için bana deniz işleri danışmanını göndermiş bulunuyor. Hükümetlerimiz

arasında, bununla ilgili bir anlaşma yapmak zorunluluğu belirirse, bu konudaki düşüncelerimizi Moskova'ya bildirmek zorundayız." (dedim.)

Rauf Bey (...) "Şu halde ben de size açık bir soru sormak, sizden de açık bir cevap istemek zorundayım" dedi. "Eğer konferans kesilirse, İngiltere bize karşı düşmanca bir harekete geçecektir. Bu hareket herhalde İngiliz filosunun Karadeniz kıyılarına karşı operasyonları halinde ortaya çıkacaktır. Bu takdirde Rusya açıkça bizden yana İngiltere'ye karşı çıkacak mıdır? İngiliz filosunun Karadeniz'e çıkmasına engel olmak için bizimle birlikte Boğazları savunacak mıdır?" (dedi.)

Hükümetimden direktif almadık-

ça, böyle ortaya konmuş bir soruya cevap veremeyeceğimi kendisine söyledim. (...)

Rauf Bey, (...) "konferans kesildiği ve İngiltere bize karşı düşmanca hareketlere giriştiği takdirde, Rusya'nın bizimle birlikte Boğazların savunmasına katılıp katılmayacağı sorusuna kesin bir cevap almak hükümetimiz için olağanüstü bir önem taşımaktadır." (dedi.)

Rauf Bey bu sözleri Gazi Mustafa Kemal'in emriyle, ciddi olarak mi söylüyordu, yoksa kendi inisiyatifiyile, kışkırtıcı bir amaçla mı söylüyordu, diye düşündüm. (...) Rauf Bey'in açık sorusuna gelince, öneminden ötürü bunu Sovyet hükümetinden sormayı vaat ettim. Rauf Bey, bugünlerde İsmet Paşa'ya göndermek niyetinde oldukları yeni direktifleri hazırlarken dikkate alabilmek için, gerek kendisinin gerek Türkiye'nin öteki hükümet üyelerinin, bu soruya elden geldiğince çabuk cevap verilmesini rica ettiklerini bildirdi." (a.g.e.-s.188, 189.)

"Ona (Yunus Nadi'ye) göre bu dostluğu Türkiye ile Rusya arasında askeri bir ittifak kurmak yoluyla pekiştirmek gerekiyordu. Yunus Nadi, Türkiye ile İtilaf Devletleri arasındaki görüşmeler kesilirse, Rusya'nın tutumunun ne olacağını ve Türkiye'nin yanında yer alıp almayacağını bana sordu." (s.194)

Aralov'un kitabında, eğer Lozan Konferansında barış sağlanamaz da

İngiltere Boğazlar için savaşa girişirse, Sovyet Rusya'nın Boğazları Türkiye ile birlikte savunmak üzere Kızıldordu birliklerini İngiltere'ye karşı savaşmak üzere Türk ordusunun yanına gönderip göndermeyeceği sorusu, yanıtız kalmış; dostluk ve yardımlaşma, bir "askeri ittifak"a dönüşmemiştir.

Atatürk, Lozan Barış Konferansı sürmekteyken 16/17 Ocak 1923 günü İzmit Kasrı'nda İstanbul gazetecileriyle izinsiz yayımlanmamak koşuluyla yaptığı söyleşide, Sovyet Rusya'nın tutumunu şu sözlerle eleştirmiştir:

“Ruslar bizim savaştan hiç çıkmamamızı istiyorlar. Bu, onların çıkarına daha uygun geliyor.”

- "Ruslar bizim savaştan hiç çıkmamamızı istiyorlar. Bu, onların çıkarına daha uygun geliyor. Nitekim Lozan Barış Konferansında Boğazların bizim elimize geçmesini, Boğazlarda tahkimat yapmak hakkının bize verilmesini önermişlerdir. Oysa Misak-ı Millimizde İstanbul şehri ile Marmara denizinin güvenliğinin korunması koşuluyla Boğazların serbestisi kabul edilmiştir. Moskova'da yaptığımız anlaşmada da Ruslar Misak-ı Milli esaslarını kabul etmişlerdi. Buna rağmen, bizden daha ileri giderek

önerilerde bulunmaları, bu konuda diğer devletlerle anlaşmazlığımızın ve dolayısıyla savaş halinin sürüp gitmesini sağlamak amacından doğmaktadır."(s.87)

"Eski Rusya yerine yeni bir Rusya geçti. Eğer yeni Rusya komünistlik safsatasını bırakırsa, Çarlıktan daha güçlü olacaktır."(s.97)

"Ruslarla resmi ilişkilerimiz iyidir, dostçadır; fakat bu dostluğu içtenlikten uzaklaştırılan çok şey vardır. (...) Bize gönderdikleri elçileri başlangıcından bugüne kadar ve özellikle bugünkü elçinin (Aralov'un) uğraştığı şey ülke içinde bir bakıma bize karşı örgütlenme yapmaktan ibarettir. Bu, tarafların hoşnutsuzluğuna neden olacak davranışlara da yol açmıştır. (...) Elbette bunları biz yasakladık. Yapmak istedikleri örgütlenmeyi yasaklamanın yanı sıra bazı kim-seleri de tutukladık.

Yani biraz sert önlemler uyguladık. Bunlardan memnun olmadılar. Ve karşılık olarak bizim Rusya'daki memurlarımıza her şeyi yapmak istediler. Ali Fuat Paşa'nın elçiliği zamanında, biliyorsunuz adeta bizim elçiliğimize tecavüz ettiler, hakaret ettiler. Fakat biz o zaman

ortalama önlemlerle işi kapatmayı uygun bulmuştuk.

Bugün (16.01.1923) Rusya ile gerçek durumumuz budur." (s.99)

*

1922-1923 arası Sovyet Rusya Büyükelçisi Aralov'un 1960'ta Rusya'da Rusça olarak yayımladığı anılarında ve Atatürk'ün 16/17.01.1923 günü İzmit'te İstanbul gazetecilerine yaptığı konuş-malarda Türk-Rus dostluğunun pek bilinmeyen yönleriyle karşılaşılıyor. Bu yönlerden en önemlisi, Sovyet Rusya'nın Ankara hükümetine yaptığı yardımın Kuvayı Milliye ve Ankara hükümetince karşılıksız bırakılmadığıdır.

Çanakkale'de, Anadolu'da emperyalist işgalcilerle karşı direnişimiz olmasaydı, Rusya'da Çarlık devriliş yerine Sovyet iktidarı kurulmasının çok

zor, belki de olanaksız olduğunun unutulmaması gerekiyor.

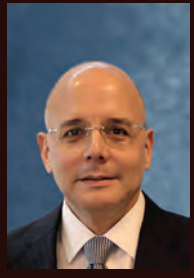
Kurtuluş Savaşı'nda Sovyet desteğinden söz ederken, Atatürk'ün bu dostluğu değerlendiren sözlerini de gözönünde bulundurmakta yarar var. •

çengizozakincibd@gmail.com

Atatürk'ün 16/17.01.1923 günü İzmit Kasrı'nda yaptığı konuşmanın metni için, bkz: "Eskişehir İzmit Konuşmaları", Kaynak y.1993.

Bende Kalanlar
Demir Aytaç

Reşat Nuri Güntekin ve Bilek Saati

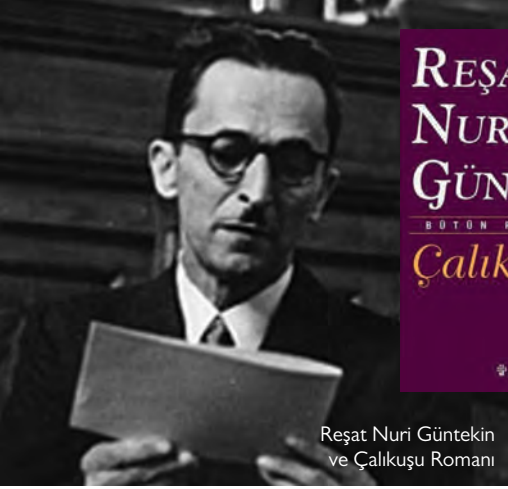

Reşat Nuri Güntekin

Reşat Nuri'nin en büyük özelliği, sürekli yaşatmak istediği “memleket sevgisi”dir. Bu sevgi hiçbir zaman, yüksek sesle ön plana çıkartılarak yansıtılmamış, açık açık “şöyle sevin, böyle kıymetini bilin” biçiminde dile getirilmemiş, ancak her romanında, satır aralarında en sade ve en güzel biçimde sunulmuştur.

Türk Edebiyatı'nın ünlü roman-
cısı Reşat Nuri Güntekin'i, değerli
edebiyatçımız Prof. Dr. İnci Engi-
nün: "Şüphesiz ki toplumumuzu,
eğitim dünyamızı ve dar dünyaları
basit yaşayışları içine hapsolmek
zorundaki insanları en iyi anlatan
yazarımızdır" diye tanımlamıştır.

Reşat Nuri Güntekin
ve Çalığışu Romanı

Bu tanıma çok içten katılıyo-
rum... Gerçekten Reşat Nuri'nin
güçlü bir sezgisi, toplumsal olguları
toplamak için eşsiz bir büyüteci
vardır. En karakteristik toplumsal
ilginçlikleri zarif bir söyleşi ile be-
lirterek, bizi en duygulu zamanımız-
da bile, gülmeye zorunlu bırakan bir
mizah gücüne sahiptir.

Tanzimat ve Servet-i Fünun
romanlarından sonra, "Çalığışu" bir
zirve olmuştur. Adeta yapma çiçek-
lerden sonra bahçeyi bulan insanlar
gibi, toplum "Çalığışu"na sahip
çıkıştır. Yapıtta, Feride'nin arka-
sından kentler köyler aşarak; onunla

acısını yaşar, inlersiniz. Yazar Çalı-
kuşu'nun benliğini, kendi benliğine
doldurmuş ve kendi ruhunu onun
ruhunda eritmiştir. Bu tür büyük
başarılar ancak büyük ve içten bir
samimiyetten doğabilir. "Çalığışu"
nda bu samimiyet en içten ve
en güzel Türkçe ile anlatılmıştır.
Bugün bile yapıt, sadeleştirmeye

gerek duymaksızın
okunabilmektedir.

Yapıt yayımlan-
dığı tarihte ülke işgal
altındadır. Reşat Nuri,
"Çalığışu"nda 33 ya-
şındadır! Romancımız
yapıtında işgal altındaki
kentlerimizi yalnızca
kurtarmakla kalmamış;
adeta cumhuriyeti
ilan etmiş, Feride'yi
Anadolu'ya Türk

devrimlerinin bir temsilcisi olarak
yollamayı başarmıştır. Çalığışu ro-
manında, Cumhuriyet Devrimi'nin
tüm ipuçlarını bulabilirsiniz. Cevat
Dursunoğlu anılarında "Cepheye
giden her subayın manevra sandı-
ğında bir 'Çalığışu' vardı" derken,
yapıtın etkisini en güzel biçimde
açıklamaktadır.

Gazi Paşa, Büyük Tarruz ön-
cesi Çalığışu için: "Biliyor
musunuz, gece Reşat Nuri Bey'in
Çalığışu romanını okumaya başla-
dım. Çok beğendim. İhmal edilmiş
Anadolu'yu ve genç bir hanım
öğretmenin yaşadığı zorlukları ne
güzel anlatmış. Bitirince İsmet'e
vereceğim. Sonra da sizler okuyun."

Reşat Nuri'nin romanları edebiyatımızın mitleşmiş yapıtlarıdır ve kuşaktan kuşağa aynı heyecan, aynı tat ve aynı güzellikte geçmektedir. Çok okunan değil, uzun süre -yıllar boyu- okunan yazar olabilmenin ülkemizde en güzel örneği Reşat Nuri Güntekin'dir. Yazarımızın bir özelliği de kısa öykülerinde göstermiş olduğu büyük başarıdır.

Öykü yazarlığı göreceli olarak roman yazarlığından daha zordur. Yeriniz kısıtlıdır. Kurgunuz detaya inemez, arka planlar işlenemez, okuyucu gerektiği biçimde olaylara ve karakterlere hazırlanamaz. Şairin dediği gibi “Mektubumun uzun oluşunun kusuruna bakmayınız, kısa yazacak kadar çok vaktim yoktu” tezi en çok öyküler için geçerlidir.

Öykülerinin hepsi ayrı ayrı çok güzeldir. Ancak, “Mektuplar”, “Kuş Yemi”, “Bilek Saati”, “Gamsızın Ölümü” ve “Kırazlar”ın benim gönlümdeki yeri başkadır. Seçim yapmanın çok zor olduğu bu güzel öykülerden “Bilek Saati”ni sizlerle paylaşmak istiyorum. Karşınızda bir toplum düşünün: Cumhuriyetin ilk yılları. Eski alışkanlıklar ve gelenekler devam ediyor. Aile, öğretmen, anne ve baba olarak büyük çoğunluk eğitimsiz. Ve, siz ünlü bir yazar olarak birkaç sayfada tüm bu kitlelere, çocuk eğitimi konusunda mesaj vermek istiyorsunuz. İşte Reşat Nuri kalemini

duygusallıktan yana kullanarak “Bilek Saati”nde bunu başarmıştır. Bu tür öykülerin toplum dinamiklerine ve bireyin bilincine olan etkisi tahmin edilenden daha fazladır.

* * *

Bilek Saati

O sabah, Niyazi, bahçe kapısında kunduralarını boyarken hastane bayırında oturan teyzesi Adile Hanım, oğlu Vâhit ile beraber misafir geldi. Vâhit, bir hafta evvel sünnet olmuştu. Bugün, annesi onu, başında nazar boncuklarıyla teyzesinin elini öpmeğe getiriyordu.

Huriye Hanım, Niyazi'nin sefertasına koyduğu reçeli tekrar kavanoza boşalttı:

“Artık bugün mektebe gitmezsin, Niyazi” dedi.

Mektepten kalmak, Niyazi'nin canına minnetti. Bahusus Vâhit gibi en sevdiği arkadaşının misafir

geldiği gün. Fakat ya akşam, babasından, yarın hocasından yiyeceği dayakları ne yapısın? Uzun uzun düşündükten sonra, “Ben, yine gideyim anne... Bana dayak yedirme nafile” dedi ve isteksiz bir tavırla çantasını koltuğuna aldı.

Hep birden ısrar ettiler. Babası, mazeret tanımazdı ama nereden bilecek?.. Saklayıverirlerdi. Hocaya gelince, yarın annesi mektebe gider, hastaydı yahut işi vardı diye kandırırdı. Hem de yalan değil ya... Evde misafir varken sokaktan öteberiyi kim getirecek? Testiyi kim dolduracak? Mangalı kim yakacak?

Niyazi; cılız, hastalıklı bir çocuktü. Onbir yaşında olduğu halde yedi yaşında gibi görünürdü. Süzgülün yüzü, ince sesi için çocuklar ona “Sivrisinek” derlerdi. Sivrisineğin zaman zaman mektepte falakaya yatması çocukların en büyük eğlencesiydi. Hoca, rahle üstündeki ince değneğini alarak “Yıkın yere şu Sivrisineği!” diye bağırıldığı vakit renksiz yüzünde öyle perişan bir telâş uyanır, incecik sesiyle vızıldarken öyle gülünç niyaz ve dua kelimeleri bulurdu ki, bütün sınıf, bayram yerine dönerdi. Çocuklar, karınca gibi etrafına üşüşürler, küçükük vücudunu kargatulumba ederek havaya kaldırırlardı. Kimi

...bütün bunlara rağmen kafes gibi kuru göğsü değnek ve kamçının helecanlarıyla günde birkaç nöbet sarsılırdı.

potinlerinin bağıni çözer, kimi çoraplarını çıkarırdı. Niyazi, daha yerde sürünerek gezdüğü yaştan beri dayak yemeğe başlamıştı; fakat bir türlü alışmamıştı. Daha fenası; onu mektepten ziyade evde döverlerdi. Bütün hüsnüniyetini, bütün gayret ve icadını sarf ettiği halde bir türlü kendini dayaktan kurtaramazdı. Sokakta tecvid ezberleyerek gezmek, annesi misafirlerle masal söyleşirken yüzükoyun yere yatarak, bitmez, tükenmez karalamalar yazmak, onu nasıl mektepteki falakadan kurtarmazsa

büyük adam gibi iş görmek, evin alışverişini etmek, sabahları babasının çizmelerini boyamak, hatta tahta silmek onu evde kamçı yemekten kurtaramazdı. Hilekârlığın her şekli- ni öğrenmişti. Büyük adamlardan daha düzgün yalan söylerdi. Yaptığı bir kabahati başkasına atmaktaki mahareti şayan-ı hayretti. Yalnız hırsızlık etmezdi. Çünkü evde ne kayboldu ondan bilmek âdetti. Onun için çok kere alışveriş ederken kendi gündeliğinden para eklediği bile olurdu.

Maamafih, bütün bunlara rağmen kafes gibi kuru göğsü değnek ve kamçının helecanlarıyla günde birkaç nöbet sarsılırdı.

Babası, Çanakkale’de “Kam-

çı Muharrem” diye şöhret almış sert, haşin bir polis memuruydu. Sokaktakilerden tamamıyla alamadığı hıncını evde karısıyla çocuğundan alırdı. Kapının arkasında asılı duran kamçısını eline aldığı zaman, Niyazi bir küçük köpek yavrusu gibi titremeğe başladı.

Maamafih, Muharrem Efendi'nin dünyada Niyazi'den çok sevdiği bir mevcut yoktu. Fakat, akli başında bir babanın vazifesi çocuğunu şımartmaktan ziyade mum gibi terbiye etmek değil midir ya? Onun için Niyazi'yi sünnet olduğu gün bile okşamamıştı. Karısı, çocuğu biraz tatlı muamele etse kızar, bağırır, Niyazi'yi odadan çıkardıktan sonra “Yahu... Sana bin kere tembih ediyorum. Çocuğu yüz­süz edeceksin. Rahmetli babam beni adam etmek için ayaklarımdan direğe asar da öyle kamçılırdı. Bak, şimdi dua ediyorum. Böyle yapmasaydı adam olur muydum?.. Baldırı çiplağın biri olur kalırdım. Ya adam olsun ya gebersin! İnsan, çocuğuna hiç yüz vermemeli, hak veriyor gibi görünmemeli... Velev ki haklı bile olsa cevap vermeğe alıştırılmama- lı!..” yolunda dersler verirdi.

Mektep hocası ona sokakta rastladıkça, hoşuna gitmek için tâ uzaktan “Seninkine bugün yine öyle bir sopa çektim ki...” diye anlatmağa başlar, o da “Hay ellerin nur olsun... Bu akşam, ben de temiz bir dayak atayım. Varol... Biz, çocuğu saye-i Resulûllahta inşallah bir şeye benzeteceğiz!” derdi.

O gün, Niyazi çok bahtiyar oldu.

Öğle yemeği yetişinceye kadar mut- fakta annesine yardım etti. Sonra Vâhit'le oynamağa başladı. Vâhit, hediye getirilen oyuncakların bir kısmını kutuya doldurmuş, getirmişti. Bunlardan bir tanesi Niyazi'yi ağlatacak kadar mahzun ediyordu: Küçük bir bilek saati.

Niyazi, dünyada saatleri sevdiği kadar bir şeyi sevmeydi. Alışverişe gittiği zaman saatçi dükkânlarının önünde durur, derin hasretlerle saatleri seyredirdi, sünnet olacağı günü düşünürken duyduğu kederden küçük bir saate sahip olmak ümidiyle müteselli oluyordu. Fakat bir sene evvel sünnet olduğu vakit ona saat getiren olmamıştı.

Yukarı odada Vâhit'le oynarken aklına bir şey geldi. O sabah babası, bilek saatini çiçekliğin içinde unutmuştu. Kapıyı kilitledi, büyük bir heyecan ile saati alarak bileğine bağladı. Fakat, ne yazık ki odada Vâhit'ten başka bunu gören yoktu.

Muharrem Efendi'nin dünyada Niyazi'den çok sevdiği bir mevcut yoktu. Fakat, akli başında bir babanın vazifesi çocuğunu şımartmaktan ziyade mum gibi terbiye etmek değil midir ya?

Nihayet mukavemet edemedi:

“Haydi Vâhit, seninle çınarlığa, gezmeğe gidelim” dedi. “İkimiz de saatli; ne güzel olur.”

Bileğinde saatle sokakta yürürken boyunu biraz daha büyümüş zannediyor, saatini göstermek için yemişçilerin önünde durup fındık, çekirdek, kuru üzüm alıyordu.

Bir zaman, çınarlıkta geçdiler. Sonra çayın birkaç gün evvelki yağmurlarla büyümüş sularını seyretmek için küçük tahta köprünün üstüne çıktılar. Suların getirdiği dal parçalarını tutmakla eğlenirken Kurşunlu Camii’de ezan okunduğunu işittiler. Vâhit, saatine baktı.

gibi feryad etti. Vâhit koluna yapıştı “Dur Niyazi, ağaç değil ki su götürsün... Bak dibinde durup duruyor. Çıkarırız...” dedi.

Filhakika, saat, suyun dibinde duruyordu. Fakat bir türlü çıkarmaya imkân bulamadılar. Vâhit, Niyazi’yi teselli etti: “Ağlama Niyazi. Ben, bu gece ağabeyime söylerim. O, yarın sabah erken erken gelir... Çıkarır, nereye kaybolacak buradan?” dedi. Suların cazibesine kapılmış gibi duran Niyazi’yi sürüye sürüye eve götürdü.

Allahtan o gece Muharrem Efendi keyifli geldi. Fakat, aksi olacak, yemekten sonra saatin

kaybolduğunu fark etti.

Niyazi, daha akşamdan yandaki odada yatağına girmişti.

Önce, karısını istintak etti.

Huriye Hanım, katî bir şey söylemiyordu. Fakat Niyazi’nin

halinden şüphelenmişti. Muharrem

Muharrem

Efendi, kaçınsını eline aldığı gibi çocuğu söyleteceğinden emindi.

Fakat bu gece, bir türlü bunu yapmak içinden gelmedi. Karısına yavaşça “Sen seyret bak... Beş dakikaya kalmadan saati nasıl çıkarıyorum” dedi. Sonra yüksek sesle devam etti:

“Hanım, getir, ver şu kebab

“Hanım, getir,
ver şu kebab
şişlerini bana...
Aç şu mangalı...
Onlar, ateşte
kızadursunlar...”

Niyazi de baktı. Galiba saat durmuştu. Bileğini kulağına götürdü. İşitmek kabil değil... O vakit saati kayış mahfazasından çıkardı. Fakat ne oldu, nasıl oldu? Saat, parmaklarının arasından kayarak suya düştü. Niyazi, kendini çaya atmak ister

şişlerini bana... Aç şu mangalı... Onlar, ateşte kızadursunlar... Şimdi o çapkını yatağından çıkaracağım... Ya saati getirir, yahut da tekmil vücudunu ateşte dağlarım... Yapar mıyım yaparım... Öyle hırsız yaşayacağına gebersin daha iyi!"

İçeriden boğuk bir ses geldi. Muharrem Efendi "Gördün mü nasıl?" manasında muzafferane başını salladı. Bir zaman daha tehditlerine devam ettikten sonra "Gel buraya çapkın!" diye yanındaki odanın kapısını açtı. Fakat içeriye kuvvetli bir rüzgârdan başka bir şey girmediydi. Yatak odası karanlık, pencere açıktı. Rüzgâr konsolun üstündeki gece kandilini söndürmüştü. Çocuk, oda da yoktu. Anlaşılan pencereyi açmış, asma çardağına sarılarak bahçeye inmişti. Kadın bağırıp çağırmak istedi. Fakat Muharrem Efendi onu temin etti:

"Korkma... Tehdidi işitti ya... Saati mutlaka bahçede bir yere saklamış olacak... Onu almağa gitti zâhir..." Fakat Niyazi bahçede de yoktu. Zaten bahçe kapısı da ardına kadar açıktı. Muharrem Efendi hâlâ "Etme be yahu, neredeyse çıkar, gelir... Nereye gidecek çapkın?" diye söyleniyordu. Fakat kendi de iyiden iyie korkmağa başlamıştı.

Niyazi'yi iki saat sonra tütüncü kolcuları eve getirdiler... Köprüden geçerken çayın azgın suları içinde küçük bir çocuğun bağıra bağıra çırpındığını görmüşler... Aralarından biri suya girmiş, Niyazi'yi bin güçlülükle ölümden kurtarmış... Çocuğu bir aba gocuğun içine sarmışlardı.

Hemen odaya ateş yaktılar, ıhlamurlar kaynattılar. Anası çamaşır değiştirirken ellerinden birinin kilit gibi kapalı olduğunu gördü... Zorlaya zorlaya yumruğunu açtılar, içinden babasının mineli küçük saati çıktı.

Cok uğraştılar, dünya kadar hekim, ilâç parası verdiler... Kâr etmedi. Allah yedide verdiğini sekizde almaz. Niyazi, beş gün sonra zatürreeden vefat etti. Anasının kucakında ölürlen zavallı buruşuk elini uzatmış, "Babacığım... Vurma bana... Getirdim... Getirdim saatini!" kelimeleri son sözü olmuştu.

Muharrem Efendi, şimdi emekli bir ihtiyardır. Allah başka çocuk vermemiştir. Oğlunun eski arkadaşlarını gördükçe hâlâ içini çeker "Yavrum bunların birine benzemezdi. Ömür-cüğü olaydı iyi bir adam olacaktı. Son nefesinde bile itaatten ayrılmadı... Allah verdi, Allah aldı..." diye söylenir... •

demiraytacbd@gmail.com

Sözlük:

Bahusus: en çok, hele. **Nafîle:** boş yere. **Mazeret:** özür. **Rahle:** üzerinde kitap okumak, yazı yazmak için yapılmış küçük ve dar masa. **Niyaz:** yalvarma, yakarış. **Ziyade:** çok. **Hüsnüniyet:** iyi niyet. **Tecvid:** Kur'an-ı Kerim'i usulüne bağlı kalarak okuma ilmi. **Şayan-ı hayret:** şaşmaya değer. **Mamañih:** buna karşın. **Mevcut:** varlık. **Velev ki:** hatta, isterse. **Saye-i Resulullah:** Allah'ın izniyle. **Manzun:** hüznünlü. **Müteselli:** avunmak. **Mukavemet:** direnmek. **Kabil:** olanak. **Mahfaza:** kutu. **Filhakika:** gerçekten. **İstintak:** sorgulama. **Katf:** kesin. **Tekmil:** bütün. **Zâhir:** görünen. **İtaat:** boyun eğme, dinleme.

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Organik Düşünceler
Necef Uğurlu

YAMYAMLIK HÂLÂ VAR MI?

İnsan eti yemek insanlığın en büyük yasaklarından (tabu) olmasına rağmen dünyanın pek çok yerinde yamyamlık (cannibalism) halen devam etmekte.

Kabul etmesi zor ama insanlar kendi cinslerini yani insan eti yemeye devam ediyorlar.

Orta Afrika'nın bilhassa Kongo civarında bu iş sivil çatışmalara neden olurken Yeni Gine ilkel kabilerinden Korowai üyeleri her zaman olmasada arada kendilerini insan eti yiyerek şımartmaya devam ediyorlarmış. Bunlarla dost olup misafirliğe yemeğe gitmeye de gelmez, ikram diye ne yedirecekleri belli olmaz!

Ne var ki insan etinin tadının nasıl olduğu, bu merak en korkunç ve sıkça sorulan bir soru.

Bir Korowai yerlisi

Bu sorunun cevabını bulabilmek için William Buehler Seabrook adlı Maryland’de doğmuş (1884-1945 New York) Amerikalı bir okültist, kaşif, gezgin, yamyam, gazeteci namı diğer “Beyaz Zombi” Paris Sorbonne da stajyer bir doktorun yardımıyla elde ettiği insan eti tadıyla ilgili şu izlenimlerini yazıyor:

“Gayet lezzetli dana eti gibiydi, yediğim diğer etlerden çok daha lezzetliydi, körpe, sert değildi ve yiyeceklerin diğer etlerden ayırdetmesi imkânsız.”

Atalarımızın yamyamlık eğilimi belgelere göre 800 bin yıl öncesine kadar gidiyor. Ortalama insan vücudundan 30 kg yenilebilir et elde edilmiştir.

Çoğu yamyamlar ise insan etinin tadını domuz etine benzetiyorlar, dana eti gibi görünüyor ama lezzet domuz imiş, bu konuda ünlü Alman yamyam Armin Meiwes’in deneylerinden edindiği yüksek fikirlerine baş vurulmuş. Kendisi hem kurbanlarını yemek için öldürmüş hem de 20 kilo kadar kendi etini yemiş, adamda manyaklığın ucu bucağı yok anlaşılın ve iştahı açık bir şahıs. Hapishane hücrelerinden yapılan mülakatlarda insan etinin lezzetini methede ede hal olmuş.

Paris’te sınıf arkadaşını öldürüp yiyecek Japon yamyam Issei Sagawa

William Buehler Seabrook

ise insan etinin lezzetinin av eti gibi olmadığını ve kokusuz olduğunu söylemiş.

Polenezyalı yamyamlar ise insan etinin domuz tadında olduğunda ısrarlılar, elbette kurbanın yaşına ve pişirme biçimine göre insan etinin tadında değişiyormuş, çocukları

balık yumuşaklığında oluyormuş, büyüklerin etleri çeşitli baharatlarla marine ediliyormuş pişirmeden önce.

Armin Meiwes

Yamyamlık formları iki temel kategoride inceleniyor, birincisi “endocannibalizm” dedikleri “akrabaya yamyamlığı.” Endokannibalizm, bir insanın etini aynı topluluktan, genellikle öldükten sonra yeme uygulamasına verilen isim. Ölene

saygı olarak yiyorlar! Ve öldükten sonra akrabaları tarafından mideye indirilen kişi akrabalarından uzaklaşmamış oluyor. Geleneklere saygı filan tamam da, “Akşama büyük babamı pişirip yiyeceğiz, siz de buyurun.” bana asla akıllı bir fikir gelmiyor; saygı filan da bekleme-sin kimse. Bizler de kaybettiğimiz büyüklerimizi sevdi ama yemek aklımızdan geçmedi!

Diğer yamyamlık çeşidi ise “exocannibalism” dedikleri “dışadönük yamyamlık”, yani korkutma maksatlı olan bir yamyamlık türü. Hristiyan misyonerler, çoğunun sömürge hükümetleri 20. yy ortalarından itibaren yamyamlığın her türünü yasaklamış ve kökünü kazımak için mücadele etmelerine rağmen yamyamlığın dünyanın her yerinde devam ettiği bir gerçek.

Düşman askerinin canlı canlı karaciğerini çıkartıp yiyen komutanın korkunç manzaralarını televizyonlardan bütün dünya izledi!

Orta Afrika’da “deli köpek” lâkaplı bir adam da öldürülen eşi, akrabalarının intikamını almak için kurbanlarını otobüsten indirip önce dövüp, bıçaklayıp sonra canlı iken bacalarını ısırap yemekle ünlü!

İnsan denilen “eşref-i mahlukat” maalesef yamyamlık yapıyor; yaratıkların şereflisi böyle şey yapar mı?

Otokanibalizm ise üçüncü yamyamlık türü, bu sefer yamyam kendi kendini yiyor, tırnak yemek de bir tür yamyamlıkmış, sonra kendi derisi, adalelerini yemek sırasıyla devam ediyor, kendi kanını içmek

**“Exocanni-
balism”
dedikleri
“dışadönük
yamyamlık”,
yani korkutma
maksatlı olan
bir yamyamlık
türü.**

ise “otovampirizm”e giriyor.

Birleşmiş Milletler 2003 yılında Kongo isyancılarını Pigmeleri kendi kendilerini yemeğe zorlamaktan suçlamış. Akıl almaz bir eziyet.

1934’de ise Florida’da olanlar inanılır gibi değil ama maalesef bilinen bir gerçek, 2 bin kişiye yakın beyaz insan kalabalığı Claude Neal adlı siyah Amerikalıyı yakaladıktan sonra derisini yüzüp yakmadan önce kendi testislerini yemeğe zorlamışlar.

Deniz kazalarında, veya dağ

başında mahsur ve aç kalan insanların birbirlerini yemeleri filimlere konu olmuştur ancak burada bahis konusu yamyamlık yaşam savaşı veren insanların hayatta kalmak için korkunç mücadelesinin bir parçası, bir başka trajedi değil.

1944 yılında daha sonra ABD Başkanı olacak olan George Bush 22 yaşlarında bombardıman uçağı pilotu ve bir savaş kahramanı. 8 pilot arkadaşının uçakları Iwo Jima'nın 240 km kuzeyinde küçük bir adaya vurularak düştüklerinde, Bush uçağından arkadaşlarının aksine deniz kıyısına yakın olmayan bir yerde denize atlıyor ve bu sayede diğerlerinin korkunç kaderinden kurtuluyor.

Guam, Japon Savaş suçları mahkemelerini takip eden James Bradley'in yazdıklarına göre

Japonlar tarafından esir alınan pilotların bir kısmı dövülüp, işkence edildikten sonra kılıçlar süngüler, ucu sivri bambularla delik deşik edilmek suretiyle öldürülmüşler. Bu bilgiler Bradley'e mahkemelerdeki gizli belgelerin gönderilmesinden sonra gün ışığına çıkıyor.

Bazı Japon askerlerin tanıklık tutanaklarına göre Japonlar tarafından esir alınan 8 ABD askerinden 4'ü Marve Mershon, Floyd Hall, Jimmy Dye ve Warren Earl Vaughn hepsi yamyamlık kurbanı oluyorlar. Mershon'un ciğeri ve 2.5 kilogramlık eti bir cerrah tarafından çıkartılıp Subay Sueo Matoba'ya veriliyor, o da sake eşliğinde komutan ve diğer subaylara ikram ediyor, sonra bambu çubuklara takıp soya sosu ve sebzelerle pişirip yiyorlar.

Dye haftalarca Yüzbaşı Shizuo

Amerikalı mahkumlar hakkında yamyamlıkla suçlanan ve asılarak ölüm cezası verilen Binbaşı Sueo Matoba yargı önünde

Yoshii'ye tercümanlık yaptıktan sonra yüzbaşı bir gece parti yapıp adamın ciğerini yemeğe karar veriyor. ABD hükümeti resmi mahkeme tutanaklarına geçmiş bu tanıklıklar-daki ayrıntıları kurbanların ailelerini daha fazla üzmemek için uzun süre saklıyor. Yani bazı belgelerin belki de sonsuza kadar 'top secret' kalmasına kızmamak lazım , korkunç şeyleri öğrenmemiş olurduk , o da olacak iş değil ya...

Yamyamlık yapmakla suçlanan, savaş mahkemesinde yargılanan bütün Japon subayların tamamı savaş suçu işledikleri için ölüm cezasına çarptırılıp infaz ediliyorlar.

Savaştan yıllar sonra ABD başkanı olarak 92'de Japonya ziyareti sırasında rahatsızlanıp gece davette Japon başbakanının kucasına, kafasına kusan Başkan H. W. Bush'un midesini bulandıran rahatsızlığı acaba anıları mıydı diye insan düşünmeden edemiyor.

Evrım teorisyenlerinden Lewis Petrinovich'e göre yamyamlık güdülere insanın hayatta kalma mücadelesinde meşru sayılıyor, "Hayatta kalmak için yamyamlık"-kategorisine giriyormuş.

Bu tür yamyamlığın en meşhur örneği Andes'de 1972 de uçakta ölen yolcuları yiyerek hayatta kalmayı başaran Urugay'lı Rugby takımı.

Antrapologlar ise hayatta kalmak için yamyamlığın kabul edilebilir bir şey olmadığını birbirini yiyerek insanlığın hayatta kalamayacağını söylüyorlar, ancak

zorunlu kısa süreli hallerde kabulünü mümkün görüyorlar.

Hayvanlar aleminde yamyamlık ise çok yaygın pek çok tür birbirini yiyor.

Dişi kara dul cinsi örümcek malum çiftleştikten hemen sonra erkek örümceyi yiyor ama yalnız o mu, pek çok dişi örümcek cinsi aynı şeyi yaparmış.

Çıngıraklı yılanlarının %68'i bebeklerini yiyorlar.

Köpek balıkları küçük kardeşlerini yiyorlar.

Şempanzeler de az yamyam değil. Erkek şempanzelerin şiddete meyilli maço davranışları malum, fakat 1976 yılında primatolog Jane Goodall, iki dişi şempanzenin ana ve kız birlik olup üç bebek şempanzeyi yediklerine tanıklık ediyor.

İki dişi şempanzenin yamyamlığına tanıklık eden Primatolog Jane Goodall

Anne ve ablaları tarafından yenilen 3 şempanze yetmiyor 4.'yü yiyeceklerken Goodall taş atıp, bağırarak mani oluyor, yoksa onu da

yiyecekler. Anne şempanzelerin küçük çocuklarını kafalarından ısırıp öldürmelerine sıklıkla rastlanıyor.

Batı medeniyetinin yamyamlığı barbarlık olarak kabul etmesi ortaçağlara dayanıyor ise de tıpta, ilaçlar da insan eti ve yağı kullanımında sakınca görmüyor!

Yemiyor ama ilaç yapıyorlar, baş ağrısından, romatizma, açık yaraların iyileştirmesine insan eti, kemiği, yağı kullanılıyor.

Sara hastalığı olanların cellatlardan taze insan kanı alıp içtikleri biliniyor; “bir kâse kırmızı” olarak satılıyor.

Mumya etinin hastalıklara iyi geldiği inancı sebebi ile Mısır’dan mumya getirenlerde Avrupalılar daha sonra stoklar bitince yeni ölenlerden mumya yapmaya başlayıp insanları kurutmaya, bitkilerle tütsüleyip saklamaya başlıyorlar!

Genellikle savaşta ölmüş sağlam vücutlar, genç yaşta asılmış erkekler ve bakire kızların cesetleri en makbul ilaç malzemeleri.

“Yamyamlık insanlığın bir ruhsal hastalığı mı?” sorusu bence en hayati soru. Yaşamsal nedenler dışında, evet ruhsal bir bozukluk diyorlar uzmanlar.

Andrei Chikatilo, Issei Sagawa, Albert Fish, Ed Gein, Richard Chase, Vince Li gibi modern zamanların ünlü yamyamlarının hepsinin şizofren olması bir tesadüf değil elbet.

Bazı terapistler ise yamyamları

psikopatik olarak tanımlarken ne yaptıklarının farkında olduklarını ancak yaptıkları işin yanlışıyla ilgili empati kuramadıklarını söylüyor-

Dr. Karen Hysten’e göre **yamyamlığın ilacı tedavisi yok, çünkü yamyamları tedavi edecek “suni empati” diye bir yöntem, ilaç yok.**

lar. Açıkçası bu ne demekse ben anlamadım.

Kalifornialı terapist Dr. Karen Hysten’a göre ise yamyamlık bir tiryakilik, yediği insan psikopatın kafasında onu mutlu eden dopamine oluşturuyor, tıpkı kokainmanların kokain çekmesi gibi öldürüp yedikçe “yükseliyor” ve duramıyor.

Hysten’e göre yamyamlığın ilacı

tedavisi yok, çünkü yamyamları tedavi edecek içlerine konulacak "suni empati" diye bir yöntem, ilaç yok.

Televiyonlarda yemek programlarının pek revaçta olduğu ve ağız tadının büyük bir endüstri ve turizmin çok önemli bir parçası olduğu bir çağda, insanların hâlâ birbirlerini yemeye devam ettiğini görmek, insan dehşeti bu olmalı dedirten cinsten. Elbette iflah olmaz bir hastalık yüzünden insanlıktan ümit kesecek değiliz, ama birbirini yiyen insanların geleneklerine dur demek zorundayız.

Bizim Cumhuriyetimiz insanların birbirlerini yemesi değil yüceltmesi üzerine kurulu.

Birbirimizin başının etini yemek değil başarılı olanları takdir etmek, onlarla gururlanmak, kıymetlerini

bilmek, kadınları baş tacı etmek şiarımız.

Batı, medeniyet siyaseti iddialarında zaman zaman iki yüzlülük yapsa da insanlığın damak tadına hepsini kapsayacak bir icad yapmış.

Tıpkı hayat gibi, tuzlu, tatlı, ekşi, acıyı karıştırıp kim ne istiyorsa bir araya getirip domatesi sirke ile karıştırıp ketçapı icad etmiş.

Yılda 650 milyon şişe yalnız tek bir marka satıyormuş.

Makarna, patates üstüne sıkamak yerine Orta Afrika, Orta Doğu'da üstüne ketçap sıkıp hâlâ adam yiyorlarsa dünyanın başı büyük dertte demek değil de nedir?

Cumhuriyetimiz ilelebet payidar kalsın, yamyamlık, insanın insan yemesi asla bize göre değil.

Saygıyla Efendim...

necefugurlu@gmail.com

3 Fıkra

Sarhoş adamın biri sokakta bekliyormuş.

Yoldan geçen adam "Burada ne bekliyorsun?" demiş.

Sarhoş adam; "Evim bekliyorum."

Adam; "Evin burada değilse burda bekleme-ne gerek yok" demiş.

Sarhoş adam da cevap vermiş; "Dünya dönüyor, evim de birazdan burda olur."

Küçük Cem okul dönüşü babasına anlatır:

"Bugün öğretmeni-miz bize yeni bir şey öğretti. Bazı Afrika ülkelerinde bir erkek karısını ancak evlendikten sonra tanımış."

"Yalnız Afrika'da mı oğlum? Dünyanın her yerinde öyledir."

İhtiyar adam,

doktora gider ve sorar:

"Bu ayağım neden ağrıyor doktor bey?"

Doktor muayene ettikten sonra yanıtlar:

"Yaşlılıktan efendim.."

Yaşlı adam sinirlenir:

"İyi de doktor bey diğeri de aynı yaşta, o niye ağrıyıyor?"

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

6 Ağustos 1945 Atom Çağı Başladı

74 yıl önce 6 Ağustos 1945’de ABD İkinci Dünya Savaşı’nın Pasifik cephesini sonlandırmak amacıyla Japonya’nın Hiroşima kentine 20 kilotonluk (20.000 ton TNT’ye eşdeğer) ilk atom bombasını attı.

Bu olay dünya stratejik dengelerinde “atom çağı” (nükleer çağ) denilen yeni bir dönemi başlattı. Atom bombası yapan ülkeler arasında birbirlerini karşılıklı olarak imha edebilecek düzeye varan nükleer güç yarışı uzun menzili atma vasıtaları ile birlikte stratejik oyunun kurallarını değiştirdi.

Öncesi: İkinci Dünya Savaşı, Avrupa’da faşist Alman ve İtalyan yönetimlerinin; Pasifik’te ise Japon yönetiminin yayılmacı politikalarına karşı müttefikler (ABD, İngiltere, Fransa, Rusya) ile mihver devletler (Almanya, İtalya, Japonya) arasında Fransa’dan Pasifik’e; Afrika’dan İskandinav Yarımadası’na kadar tüm dünyayı kapsamış; altı yılda 50 milyon cana mal olmuş tarihin en büyük savaşıdır.

Savaş, önce Hitler’in Avrupa’da yayılması ile başlamış, Japonya’nın Pasifik’te yayılması ile Avrupa ve Pasifik olmak üzere başlıca iki cephe oluşmuştur.

ABD, 7 Aralık 1941’de Japon Hava Kuvvetleri’nin Pearl Harbour’daki Amerikan donanmasına baskın şeklindeki taarruzu üzerine savaşa girmiştir. ABD’nin stratejisi savaşı önce Avrupa’da bitirmektir (Europe first).

Alman ordularınının 1941 kışında Moskova önlerinde durdurulması, 1942’de Stalingrad’da yenilmesi ile Avrupa’da denge müttefikler lehine dönmeye başlamıştır.

Doğu Avrupa’da Kızıl Ordu’nun karşı taarruzu, Batı Avrupa’da ise Haziran 1944’deki Normandiya çıkarmasının devamındaki müttefik taarruzları ile Alman orduları Avrupa’da işgal ettikleri bölgeler-

ABD, Japon Hava Kuvvetleri’nin Pearl Harbour’daki Amerikan donanmasına baskın şeklindeki taarruzu üzerine savaşa girmiştir.

İkinci Dünya Savaşı, altı yılda 50 milyon cana mal olmuş tarihin en büyük savaşıdır.

den çıkartılmış, Alman kentleri ağır bombardımanla tahrip edilmiştir. 29 Temmuz 1945'de İtalya'nın, 7 Mayıs 1945'de Almanya'nın koşulsuz teslim olmasıyla Avrupa'da savaş bitmiştir. Sıra pasifik'te Japonya'ya karşı savaşı bitirmeye gelmiştir.

Japonya Pearl Harbour'dan sonra Pasifik'teki yayılma alanını genişletmiş, 4 Haziran 1942'de

teslime zorlamak için Almanya'ya yaptığı gibi Japon kentlerini bombalamaya devam etmiştir.

1942'den beri uygulanan Amerikan petrol ambargosu, Japon donanması ve hava kuvvetlerinin ağır kayıpları ve Japon kentlerinin bombalanması Japonya'nın savaşıma gücünü büyük ölçüde zayıflatmıştır.

İşte ABD atom bombasını zaten savaşıma gücü zayıflamış ve teslim olmaya hazır olan bu Japonya'ya atmıştır.

Neden Atom Bombası?

ABD atom bombasından önce bombardıman uçakları ile 66 Japon kentini bombalamış, bunların yarısını tahrip etmiş, Japon savaş sanayinin %96'sını da imha etmiştir.

ABD bu taarruzlarda 29 bin sortide 176

bin ton bomba atmıştır. Sadece 10 Mart 1945'teki Tokyo taarruzunda 84 bin sivil öldürülmüştür. Ancak nokta hedefli atış yapılamadığından klasik hava bombardımanı çok sorti yapılmasını gerektirmiş, çok sayıda destek personeli kullanılmış, çok akaryakıt harcanmıştır. Uçakların düşürülme riski de bulunmaktadır. ABD bu kadar çok uçak ve bombanın verdiği hasar ve zayıftan daha fazlasını bir uçak ve bir bombayla, daha kısa zamanda ve daha az riskle vermeyi düşünerek atom bombası kullanmayı tercih etmiştir.

ABD atom bombasını zaten savaşıma gücü zayıflamış ve teslim olmaya hazır olan bu Japonya'ya atmıştır.

Midway'deki Amerikan filosuna saldırmıştır. Midway savaşı Pasifik cephesinde dönüm noktasıdır. Bu savaşta deniz üstünlüğü ABD'ye geçmiştir. Bu tarihten sonra ABD Japonya'nın işgal ettiği Pasifik adalarını teker teker kurtarmıştır. Bu safhada Japon deniz ve hava kuvvetleri büyük kayıplar vermiştir. ABD, Başbakan Suzuki'nin barış önerilerine yanaşmamış, Japonya'yı

Amerikalı komutanların hesabına göre Japonya'yı dize getirmek için beş milyon asker kullanılması, bunların bir milyonunun ölmesi ve savaşın uzaması gerekiyordu. Atom bombasının bu işi kısa sürede ve daha az riskle bitirebileceği hesaplandı.

Fizikteki gelişmeler atom enerjisinden yararlanmayı mümkün kılınca ABD "Manhattan Projesi" ile bu enerjiyi silah olarak kullanma çalışmalarına başlamış bunun için 2 milyar dolar harcamıştır. Bu kadar para harcanmış ve başarı ile denenmiş bombanın kullanılması için Amerikan kamuoyunda bir beklenti oluşmuştur.

Bomba Atılıyor

Bombanın ilk atılacağı Hiroşima'da yapılan keşif sonunda kentten kalabalık saatinin 08:15 olduğu tespit edilmiştir. Kaptan Paul Tibbets komutasındaki üç uçaklık kol 6 Ağustos pazartesi günü saat 08:15'de Anola Gay isimli B-29 tipi uçakla Hiroşima'ya Little Boy (küçük çocuk) isimli ilk atom bombasını atmıştır. Diğer iki uçak meteoroloji ve fotoğraf çekmekle görevlidir.

Bu taarruzda çoğu enkaz altında kalanlar olmak üzere ilk darbeye 71 bin sivil ölmüştür yaralılarından ölenler ile birlikte toplam ölü sayısının 140 bin olduğu hesaplanmaktadır.

ABD bununla yetinmemiş

üç gün sonra 9 Ağustos'ta sabah 03:47'de Nagazaki'ye Fat Man (şişman adam) isimli 23 kilotonluk ikinci atom bombasını atmıştır. Bu saldırıda ise 35 bin kişi ölmüş, 60

Hiroşima'ya atom bombasını taşıyan Enola Gay isimli uçak ve pilotu Paul Tibbets

bin kişi yaralanmıştır.

Yukarıda verilen ölü ve yaralı sayılarına sonraki yıllarda radyasyon etkisi ile hastalanan ve ölenler dahil değildir.

İkinci atom bombasından beş gün sonra 14 Ağustos'ta Japonya koşulsuz teslim olmuş, böylece İkinci Dünya Savaşı Pasifik cephesinde de bitmiştir.

Sonuç:

- ABD gerek petrol ambargosu ile gerekse klasik bombardımanla savaşma azim ve iradesini kaybetmiş bir ülkeye tarihin ilk atom

Atom bombası atıldıktan sonra Hiroshima

saldırısını yapmış, savaş hukukuna aykırı olarak savaş dışı olan yüz binlerce sivil öldürmüştür.

- ABD bu saldırılarla daha önce benzeri görülmemiş bir tahribat yaparak başta Sovyetler Birliği olmak üzere gelecekteki rakiplerine ve dünyaya güç gösterisi yapmıştır. Amacı sömürge bölgelerini genişletmek, dünyanın yarısına egemen olmaktır.

- Bir milyon Amerikan askeri ölmesin diye yüz binlerce sivilin öldürülmesi atom saldırısını haklı göstermez.

Kız Çocuğu

Kapıları çalan benim kapıları birer birer. Gözünüze görünemem göze görünmez ölümler.

Hiroşima'da öleli oluyor bir on yıl kadar. Yedi yaşında bir kızım, büyümez ölü çocuklar.

Saçlarım tutuştu önce, gözlerim yandı kavruldu. Bir avuç kül oluverdim, külüm havaya savruldu.

Benim sizden kendim için hiçbir şey istediğim yok. Şeker bile yiyemez ki kâat gibi yanan çocuk.

Çalışıyorum kapınızı, teyze, amca, bir imza ver. Çocuklar öldürülmesin şeker de yiyebilirsiniz.

Nazım Hikmet Ran, 1956

- Sovyetler Birliği'nin 1949'da atom bombasını yapması ile doğu ve batı blokları arasında nükleer silahlanma yarışı başlamış, kıtalararası balistik füzelerle birlikte Rusya ve Amerika'nın birbirlerini karşılıklı olarak imha edebilecekleri bir düzeye (Mutual Assured Destruction MAD) tırmanmıştır. İki tarafın 1962 Küba füze krizinde nükleer çatışmanın eşğine gelmesinden sonra yumuşama ve nükleer silahsızlanma çalışmaları başlatılmıştır. Ancak son yıllarda teknolojinin gelişmesi ile nükleer silahlanma gayretleri de artmakta ve yaygınlaşmaktadır.

- Azaltılmasına rağmen elde kalan nükleer silahlar dünya barışı için hâlâ bir tehdit oluşturmaktadır.

- ABD'nin Japonya'ya nükleer taarruzu "insanlığa karşı suç" ve / veya "savaş suçu" kapsamına girmektedir. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Promete
Necdet Pamir

ABD-İran Geriliminin Petrol Piyasalarına Etkisi

Trump Yönetimi ile İran arasında bir gerilip, bir gevşeyen siyasi ortam, bir dizi yaptırım nedeniyle, petrol piyasalarına da kaçınılmaz olarak ciddi boyutta etki ediyor.

Trump, sürekli olarak bir-biriyle çelişen açıklamalar yaparken,¹ petrolde kısa süreli fiyat dalgalanmaları yaşıyor. İran'a yönelik yaptırımlar, İran petrol üretim ve ihracının gerilemesine ve doğal olarak küresel »

arz-talep dengesinin, talep aleyhine bozulmasına yol açarken, fiyatları yukarıya doğru zorlayan bir etki yaratıyor.

Bu eğilim; Venezuela, Libya ve Nijerya'da sürmekte olan siyasi istikrarsızlığın katkısı ile de güçleniyor. Buna karşın ABD, Rusya, S. Arabistan ve Irak gibi üreticiler, yaratılan bu boşluğu bir oranda dolduruyor ve fiyatlar beklendiği kadar yükselmiyor. Küresel ekonomik yavaşlama da talep tarafının önceki yıllardaki kadar güçlü olmamasına yol açıyor. Sonuçta, petrol fiyatları henüz korkulan seviyeye ulaşmadı diyebiliriz.

Petrol fiyatları henüz korkulan seviyeye ulaşmadı diyebiliriz.

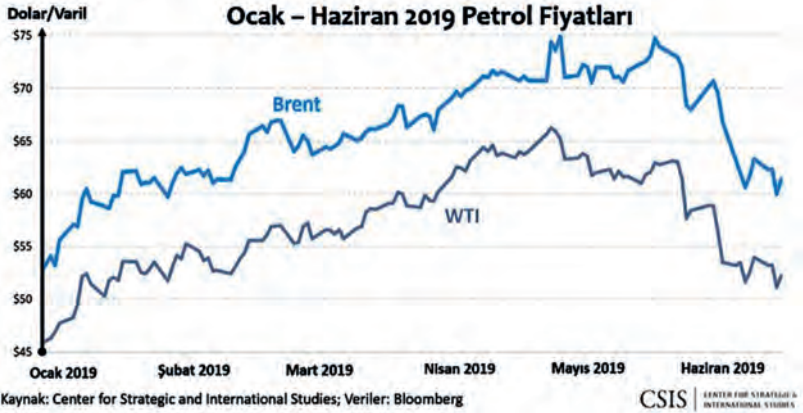

Bu arada, 2 Temmuz 2019 tarihinde Viyana'da toplanan 6. OPEC ve OPEC-Dışı Petrol Üreticileri Ortak Toplantısı'nda, bir önceki toplantıda varılan mutabakatın 9 ay daha devamına karar verildi. 7

Aralık 2018'de gene Viyana'da yapılan 5. Ortak toplantıda, "piyasa istikrarını korumak için" (fiyatların daha fazla düşmemesi de diyebiliriz) OPEC üyesi ülkelerin, daha önceki üretim kotalarını toplamda günde 800 bin varil, OPEC üyesi olmayan üreticilerin ise 400 bin varil kısıtlamaları kararlaştırılmıştı. 6. Toplantı kararı ile de günlük toplam 1,2 milyon varillik üretim kısıtlamasının, 31 Mart 2020'ye kadar devamı konusunda uzlaşıldı.

7 Aralık 2018 toplantısının ardından genel beklenti; ilerleyen haftalarda, piyasalardaki belirsizliklerin ortadan kalkacağı, stoklarda az da olsa azalma olacağı, talebin toparlanacağı ve arzın istikrara kavuşacağı yönündeydi. Ancak, piyasaların tepkisi, tam da bu yönde gelişmedi.² Bu toplantının ardından, petrol fiyatları; giderek tirmanan ticaret savaşlarına, Çin'in ve bazı ülkelerdeki büyüme hızındaki yavaşlamaya ve borsalardaki düşüşlere bağlı olarak, son 5 ayın en düşük seviyesine (62 \$/varil) geriledi. Gerilemede, OPEC-Dışı üreticilerin artan üretimleri ve stoklardaki artışta etkili oldu.

OPEC ve OPEC-Dışı üretim, Şubat 2019'da toplam 304 bin varil/gün azaldı. OPEC üretimi 240 bin varil/günlük gerileme ile 30.68 bin varil/güne düştü. Mart 2019'da özellikle OPEC üretiminde devam eden gerileme, petrol fiyatlarını ay ortasında 67 dolar/varile taşıdı.³

Mart ayında OPEC üretimi, Venezuela ve S. Arabistan'daki ciddi üretim düşüşüne bağlı olarak, 550 bin varil/gün azaldı. S. Arabistan'daki düşüş, OPEC-OPEC dışı toplantıda alınan kararların uygulanmasından kaynaklandı. OPEC stoklarındaki azalmanın da eklenmesiyle, Nisan başlarında Brent petrolünün varil fiyatı 71 dolara, ay sonunda 74,6 dolara çıktı. Zayıf talep ve artan OECD stoklarının etkisiyle, Haziran 2019'da fiyatlarda yeniden azalma gözlemlendi.

Son 6 ayın petrol fiyatlarını ve ardındaki bazı temel nedenleri paylaşmamızın nedeni, önümüzdeki aylarda gündeme gelecek bazı ilave gelişmelerle birlikte, bu temel etkenlerin bir arada nasıl bir fiyat seyrine neden olabileceğine yönelik öngöründe bulunabilmek diye özetlenebilir. Zira enerji tüketiminin %31'ini petrolle karşılayan ve bunun da %94'ünü ithal eden ülkemiz açısından fiyatların seyri, ekonomik dengelerimiz açısından

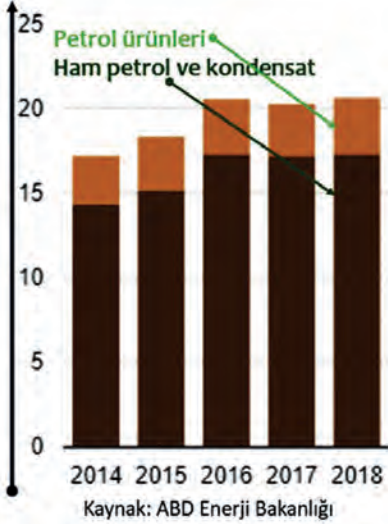
büyük önem taşıyor. “Önümüzdeki aylarda gündeme gelebilecek bazı gelişmeler” derken, daha ziyade jeopolitik gelişmeleri kastettiğimizi belirtmekte yarar var. Örneğin sıklıkla sorulan “İran, Basra Körfezi'ni tanker trafiğine kapatırsa ne olur?” ya da “Olası bir İran-İsrail/ABD sıcak çatışması, petrol fiyatlarını nasıl etkiler?” gibi sorular var önümüzde...

Basra Körfezi ve Petrol Ticareti

Basra Körfezi ve Hürmüz Boğazı, günde 21 milyon varillik taşıma miktarı (ham petrol, petrol ürünleri ve kondensat) ile dünya deniz yolu ile petrol ticaretinin % 30'undan fazlasının çıkış yoludur. Dünya sıvı yakıt tüketiminin % 21'i, bu stratejik kanaldan taşınmaktadır.

Benzer biçimde, küresel sıvılaştırılmış gaz ticaretinin % 25'inden fazlası da gene bu boğazdan yapılır. İki yönlü tanker taşımacılığı, yak-

Hürmüz Boğazı'ndan Taşınan Sıvı Kaynaklar

laşık 3-4 kilometre eninde bir alan içinde gerçekleşmektedir. Umman ve İran arasında yer alan Hürmüz Boğazı, Basra Körfezi'ni, Arap Denizi ile birleştirir. Hürmüz ve benzeri (Malaka, Türk Boğazları,

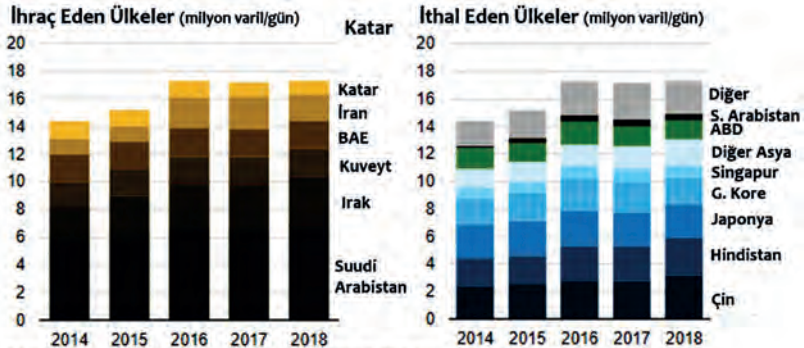
vb.) stratejik geçiş yollarındaki herhangi bir tıkanma, küresel enerji arz güvenliğini (kesinti miktarı ve süresine bağlı olarak) tehdit eder; fiyatları yukarı çeker.

Görüldüğü gibi, Hürmüz Boğazı'ndan çıkan yaklaşık 18 milyon varillik ham petrol ve kondensatın (petrol ürünleri hariç) %76'sı Asya piyasalarına yönelirken, bu körfezden en fazla ihracatı yapan ülke ise S. Arabistan'dır. 2018'de ABD, Basra Körfezi ülkelerinden günde yaklaşık 1,4 milyon varil ham petrol ve kondensat ithal etmiştir (Toplam ithalatının %18'i, toplam sıvı yakıt tüketiminin %7'si).

Hürmüz Boğazı Kapanırsa...

Hürmüz Boğazı'nın kapanması halinde, küresel petrol piyasaları, petrol ürünleri de dahil edilirse, günlük 21 milyon varillik bir dengelessizliğin üstesinden gelmek gibi bir sorunla karşı karşıya kalacaktır.

Hürmüz Boğazı'ndan Taşınan Ham Petrol ve Kondensat İhraç ve İthal Eden Ülkeler (milyon varil / gün)

Hürmüz Boğazı'nı "By Pass" Eden Boru Hatları

(milyon varil / gün)

BORU HATTI	ÜLKE	KAPASİTE	GEÇEN MİKTAR (Kullanılan Kapasite)	KULLANILMAYAN KAPASİTE
Petroline (Doğu-Batı BH)	S. Arabistan	5,0	2,1	2,9
Abu Dabi Ham Petrol BH	BAE	1,5	0,6	0,9
Abkaik-Yanbu Doğal Gaz Sıvıları (NGL) BH	S. Arabistan	0,3	0,3	0,0
TOPLAM		6,8	3,0	3,8

Kaynak: ABD Enerji Bakanlığı; Veri kaynağı: Clipper Data ve Saudi Aramco (Nisan 2019);
 "Kullanılmayan Kapasite", halen kullanılmayan, ancak gerektiğinde hemen devreye alınabilecek kapasiteyi ifade etmektedir.
 ABD Enerji Bakanlığı tahminlerine göre, Hürmüz Boğazı'ndan ihraç edilen ham petrol ve kondensatın % 76'sı Asya piyasalarına gitmektedir.
 Hürmüz'den piyasalara çıkan ham petrolün % 65'i Çin, Hindistan, G. Kore ve Singapur'a ihraç edilmektedir.

"İran bunu başarabilir mi?", "Yapsa bile ne kadar süreyle kapalı kalır?", "Boğaz kapanırsa, İran kendi ayağına sıkılmış olmaz mı?" gibi soruları, şimdilik bir kenara bırakıp, önce "Alternatif ve kısa sürede devreye alınabilecek çözüm(ler) var mı?" sorusunun gerçekçi bir değerlendirmesini yapmaya çalışalım.

Herhangi bir nedenle Hürmüz Boğazı'nın tanker trafiğine kapanması halinde, petrolün uluslararası piyasalara çıkabilmesi için çok kısıtlı seçenekler vardır. Bu seçenekler, sadece S. Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin topraklarından geçen boru hatlarıdır. 2016 sonu itibarı ile bu iki seçeneğin sunabildiği toplam taşıma kapasitesi günde 6,5 milyon varil olarak verilirken, bunun bir kısmı (2,7 milyon varil/gün) zaten kullanılmaktadır. Gerektiğinde kullanılacak fazla kapasite sadece 3,8 milyon varildir.

Irak-Türkiye (Kerkük-Yumurta-lık) Ham Petrol Boru Hattı da bazı analizlerde, olası seçenekler arasında gösterilmektedir. 2 paralel hattan

oluşan bu boru hattı sisteminin toplam kapasitesi yıllık 70,9 milyon ton olmakla birlikte, Irak'ta yıllardır yaşanmakta olan istikrarsızlık ve sabotajlar nedeniyle sınırlı kapasite ile çalışabilmektedir. 2018 yılında, sadece 20 milyon ton (günde yaklaşık 367 bin varil) Irak petrolü taşınabilmiştir.⁴ Dolayısı ile bu hattın, mevcut konumu ile Hürmüz Boğazı taşımacılığına kayda değer bir alternatif yaratması söz konusu değildir.

Bu arada, S. Arabistan'ın Doğu-Batı Ham Petrol Boru Hattı, Mayıs 2019'da, "silahlı insansız hava araçlarının terörist saldırısı" nedeniyle, kısmen zarar gördü. Tüm bu verilerin ışığında, Hürmüz Boğazı'nın herhangi bir nedenle petrol taşıma trafiğine kapanmasının, küresel ölçekte enerji ve ekonomik güvenlik sorunu yaratması kaçınılmazdır. Petrol arzının kesilmesi, Türkiye gibi petrol ithalatına yüksek oranda bağımlı ülkeleri ciddi darboğazlarla karşı karşıya bırakacaktır. Halen dünyanın en çok petrol üreten ülkesi

S. Arabistan'ın Doğu-Batı ve Abkaik- Yanbu Doğal Gaz Sıvısı (NGL) Boru Hatları

NOT: Abkaik-Yanbu NGL Hattı, Doğu-Batı HP BH'na paralel olduğundan, haritada tek hat olarak görülmektedir.

konumuna yükselen ABD için de durum farklı değildir. Zira ABD hala günde yaklaşık 2,4 milyon varil petrol ithal etmektedir⁵ ve fiyatların artması halinde, petrole ödeyeceği toplam bedel de artacaktır. ABD ekonomisi ve küresel ekonomi açısından bir diğer sorun, Körfez'den ihraç edilen petrolün, ağırlıklı kritik önemdeki Asya ekonomilerine yöneliyor olmasıdır. Bu ülkeler arasında, Çin, Japonya, G. Kore, Tayvan ve Vietnam'ın da olduğu en fazla petrol ithal eden 15 ülke yer almaktadır. Bu ülkelerin ABD'ye ihracatları, günümüzde ABD ekonomisini ciddi oranda etkilemektedir. Bu Asya ülkelerinden yapılan ithalat, ABD toplam ithalatının %30'unu ve ABD Gayri Safi Hasılası'nın %4-5'ini oluşturmaktadır.⁶ Bu ülkelerin petrole belli bir süre erişememesinin yaratacağı krizin ötesinde, petrol ithalatı için ödeyecekleri bedelin

artması, kaçınılmaz olarak imalat fiyatlarını ve ABD'ye çıkacak faturayı da olumsuz etkileyecektir.

Hürmüz Boğazı'nda oluşacak bir kesinti, ülkemiz için de ciddi risk yaratacaktır. Türkiye 2018 yılında yaklaşık 21 milyon ton petrol ithal etmiştir. Bunun yanı sıra, 17,7 milyon ton çeşitli petrol ürünleri ithal etmiş ve 8,9 milyon ton civarında çeşitli petrol ürünleri ihraç etmiştir. Ayrıca ithal ettiğimiz doğal gazın fiyatı da bazı petrol ürünlerinin (*fuel oil, gaz yağı gibi*) fiyatlarına bağlı olarak değişmektedir. Körfez'deki olası bir kriz nedeniyle petrol fiyatları artarsa, petrol ürün fiyatları ve dolayısı ile doğal gaz faturamız da artacaktır. Bir fikir vermesi bakımından; Temmuz ayı başında varili 64 dolar civarında olan Brent petrolünün varil fiyatı, 10 dolar artarsa, sadece ham petrol

faturamızda yaklaşık 1,5 milyar dolarlık bir artış beklenmelidir. İran Devrimi sırasında günlük 5,6 milyon varillik ve Kasım 1978-Nisan 1979 arasında süren bir kesinti (bugüne kadar görülen en yüksek miktardaki kesinti), petrol fiyatlarını 50 dolar/varilden 110 dolar/varile çıkarmıştı. Hürmüz Boğazı'ndaki bir kesinti, 21 milyon varil/günlük bir kesintiyi ifade etmektedir ve kıyaslanması söz konusu bile değildir. 2018'in ortalama 71,3 dolarlık (Brent) varil başı fiyatının 110 dolar/varile çıkması (kesinti süresi de önemli olmakla birlikte) bizim enerji ithalat faturamızı, tahminen 56 milyar dolar civarına çekecektir. Bu da zaten biçak

sırtındaki ekonomimiz için en az 13 milyar dolarlık ilave yük demektir.

Umarız, kimi liderlerin bu akıl ve sorumluluktan uzak yönetim anlayışları, dünyayı ve ülkemizi böylesi bir ilave sorunla baş başa bırakmaz.

“ABD Başkanı Donald Trump, dün gece İranda 3 farklı yere saldırı düzenleyeceklerini, ancak 150 kişinin hayatını kaybedebileceği bilgisini alınca saldırıdan 10 dakika önce vazgeçtiklerini açıkladı.” (21 Haziran 2019, Star). Oysa bundan bir gün önce, İran hava sahasında düşürülen ABD insansız hava aracını, İran'ın değil de başıbozuk bir

İran'lı komutanın yapmış olabileceğini söyleyerek, yumuşama algısı yaratıyordu. •

necdetpamirbd@gmail.com

Türkiye 2018 yılında yaklaşık 21 milyon ton petrol 17,7 milyon ton çeşitli petrol ürünleri ithal etmiş ve 8,9 milyon ton çeşitli petrol ürünleri ihraç etmiştir.

1- “ABD Başkanı Donald Trump, dün gece İranda 3 farklı yere saldırı düzenleyeceklerini, ancak 150 kişinin hayatını kaybedebileceği bilgisini alınca saldırıdan 10 dakika önce vazgeçtiklerini açıkladı.” (21 Haziran 2019, Star). Oysa bundan bir gün önce, İran hava sahasında düşürülen ABD insansız hava aracını, İran'ın değil de başıbozuk bir İran'lı komutanın yapmış olabileceğini söyleyerek, yumuşama algısı yaratıyordu.

2- Oil Market Responds to Iranian Threats (Spoiler Alert: It's a Yawner, So Far), June 18, 2019, CSIS; <https://www.csis.org/analysis/oil-market-responds-iranian-threats-spoiler-alert-its-yawner-so-far>

3- <https://www.iea.org/media/omr-reports/fullissues/2019-03-15.pdf>

4- <https://www.botas.gov.tr/Sayfa/ham-petrol/13> (BOTAŞ web sayfası)

5- <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=727&t=6>

6- The Strategic Threat from Iranian Hybrid Warfare in the Gulf, Anthony H. Cordesman, June 13, 2019, CSIS.

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

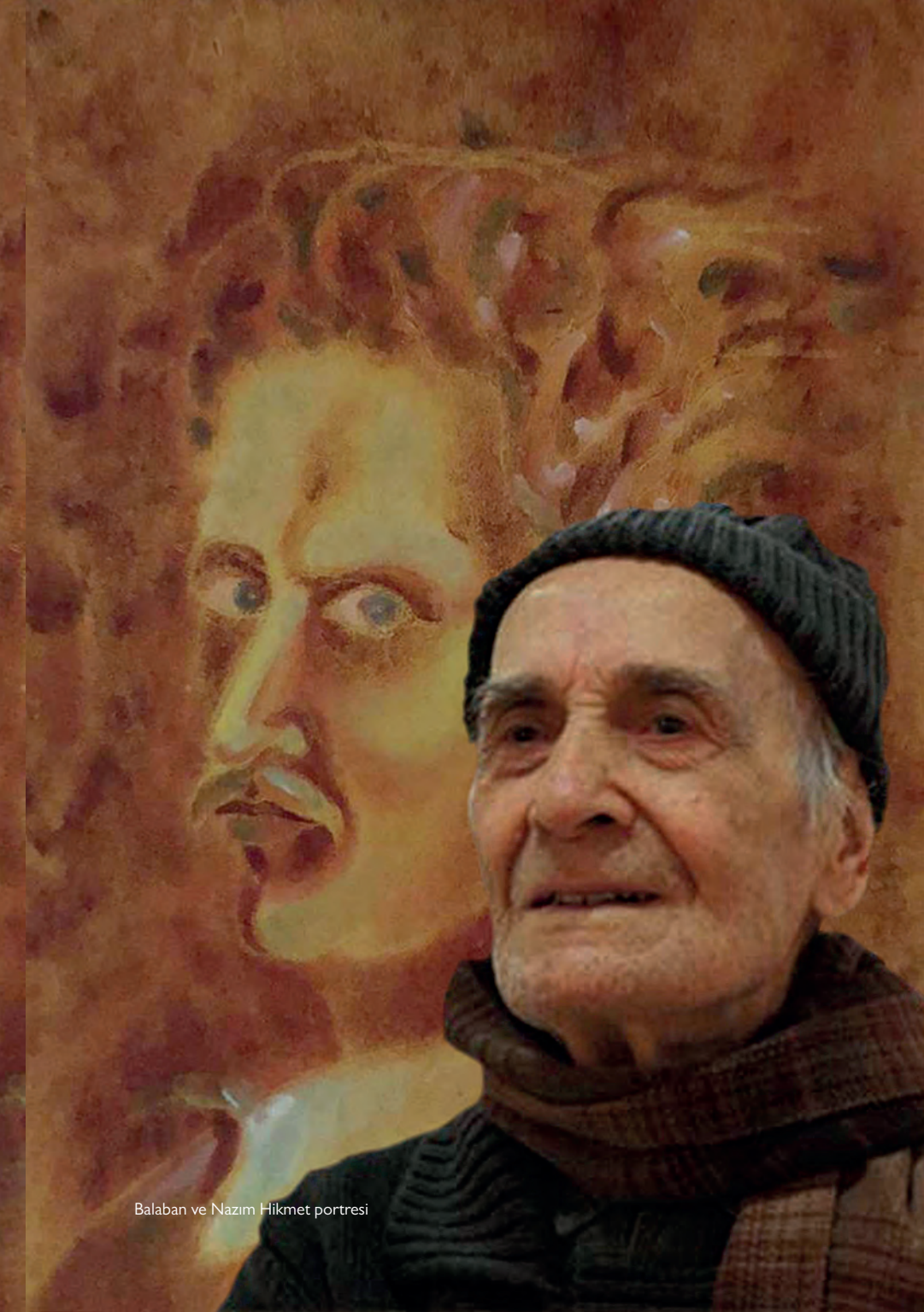
“Şair Baba'nın yetiştirdiği “Köylü Ressam”

*Şair Baba:
“Sen yapacaksın
bundan sonra
resmi. Benim
adıma da sen
yapacaksın,
kendi adına
da... Yani Türk
milletinin resmini
sen yapacaksın.
Anladın mı?”*

Bursa Cezaevi'nde yatan Nazım Hikmet, “Türk köylüsünü kitapta ilk defa konuşturan, hareket ettiren, düşündüren yazarımız sensin,” diye seslendiği Kemal Tahir'e bir mektubunda, resim dünyasına adım atma hazırlığındaki genç tutuklu İbrahim Balaban'dan (1921-1997) söz ediyordu:

“Ben burada bir ressam Yunus Emre keşfettim. Köylü, köy mektebinde okumuş, berberlik ediyor içerde. Ben resim yaparken başımdan ayrılmaz, nihayet bir gün boya istedi, verdim ve ilk iş olarak aynada kendi resmini yaptı. İkinci portre bir şaheserdi ve şimdi üç aydır şaheser portreler yapmakla meşgul.”

Köylü Ressam'ı, çok geçmeden Memleketimden İnsan Manzaraları'nda serüvenleri anlatılan kişiler arasında da görürüz:

Balaban ve Nazım Hikmet portresi

Balaban'ın Mapusane Kapısı adlı eseri

“... İstanbul'dan resme dair kitap getirtiler. Bir gecede hiçbir şey anlamadan okudu Ali (İbrahim Ali, Balaban). Ve ertesi gün sordu Halil'e (Destanı kaleme alan ozan, Nazım Hikmet):

'Hocam, akademi çalışmak ne demek oluyor?'

'Akademi demek, yani çıplak insan resmi yapmak. Bu mutlak lazım sana Ali, mutlak.'

Ali anladıve üç gün sonra zatüreedan revire yattı Beethoven Hasan. Çünkü koğuşta çırılçıplak (yalnız edep yeri örtülü) Oturtmuştu Hasan'ı açık pencerenin önüne Ali. Ve akademi çalışmıştı.”

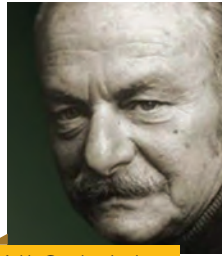
Resme gönül vermiş

delikanlıya kol kanat geren Nazım Hikmet onun yetişmesi için çabalıyordu. Sanatını, dünya görüşünü, bilgisini geliştirmesine yardımcı oldu. Genel Af'ta özgürlüğüne

kavuştuktan sonra Köylü Ressam'ı İstanbul'daki evinde altı ay boyunca ağırladı, dostlarıyla tanıştırdı, sanat çevresi içinde ayrıcalıklı yerini almasında katkısı oldu.

Yetenekli genç ressam, sanatını hızla geliştiriyordu. “Şair Baba” onun tablolarını kendi şiirlerinde konu edinerek ölümsüzleştirdi:

“İbrahim Balaban'ın 'Mapusane Kapısı' Tablosu Üstüne Söylen-

Melih Cevdet Anday

“En çok yürek paralayıcı konularda bile Balaban, sevinç, umut öğelerini araya atmasını bilmiş.”

miştir”, İbrahim Balaban’ın ‘Bahar’ Tablosu Üstüne Söylenmiştir”, “Balaban’ın ‘Harman’ Tablosu Üstüne Söylenmiştir...”

Köylü Ressamın’ın sözkonusu tabloları birbirinden etkileyicidir. Onlardan geri kalmayan derin çağrışımlı şiirlerin sonuncusu şöyle:

“BALABAN’IN ‘HARMAN’ TABLOSU ÜSTÜNE SÖYLEN-MİŞTİR”

Seçköyü’nden Feyzioğlu Ali’nin kızı,

Harman yerinde su döküyor
dombaylara (mandalara).

Dombaylar kapı gibi,

Dombaylar kızgın tuğladan,

Dombaylar kırmızı kara.

Ben de dombaylar gibi,

Eğdim kafamı toprağa.

Su dök!

Serinleyeyim!”

“Nazım Hikmet’e Af” girişimi sırasında şairle ilgili yayın yapan Vatan gazetesinin yazarlarından Sinan Korle, Balaban için de ilk yazıyı kaleme alacaktı. “Halk Şiiri Yanında, Bir de Halk Resmi...” başlığını taşıyan yazısında da genç ressamı, halk şiirinin büyük ustası Aşık Veysel’e benzeterek, “İbrahim Balaban da; Türk halkının sanat zevkini, resim görüşünü, masal dünyasını, iç âlemini, iyive güzele hasretini doğuştan beraberinde getirmiş bulunuyor,” demişti. Yazıda Balaban’ın “Mapusane Kapısı” ve “Bahar” tablolarının fotoğrafı da vardı.

Gazetede ki yazıyı ve fotoğrafları konu edinen Abidin Dino’nun

“Yaprak” dergisindeki yazısında şu değerlendirmeye yer vermişti:

“Büyük bir sanat olayı karşısında bulunduğumuzu o ufaklık renklerle iki resimden bile anlamak zor değil. ‘Mapusane Kapısı’ resminin önünde, Giotto’nun isminden başka bir isim gelmiyor akla. Resmin kuruluğu, yüzlerin özü, duruşlar, hepsi ezberimde. Balaban’ın resmi neden bu kadar yer etti bende?.. Balaban çizdiğini yaşıyor, biz sadece seyrediyoruz. Korle haklı, boy vermek için dost bir el bekleyen, Meksikalı Orozco kadar güçlü kuvvetli ressamlarımız olacak.”

Dino’un öngörüsü gerçekleşecek Balaban 1953 yılında açtığı ilk sergisi büyük yankılar yaratacaktı.

Melih Cevdet Anday sergiyi değerlendirirken, “Çabalaktan hepsi bitkin, çoğu pırtılara bürünmüş, koyu bir yoksulluk içinde görünen insan kalabalıkları seyredene hiç de mutsuzluk vermiyor. En çok yürek paralayıcı konularda bile Balaban, sevinç, umut öğelerini araya atmasını bilmiş. İbrahim Balaban resim dünyamıza taptaze bir hava getiriyor. Özsüz, konuşuz, salt çizgiden, renkten kurulu biçimcilik akımına karşı koması, stilizasyonda hayat ölçüsünü bir an unutmaması onun belki en büyük başarısıdır.” diyordu.

Balaban’ın sanatını yorumlayan bir yazar da Yaşar Kemal’ di:

“Ben Balaban’ın her tablosunu bir türkiye benzetiyorum. Şöyle ki:

Her türkü bir hikâyedir. Bir olaydan çıkmıştır. Olaydan çıkmayan hiç bir türkü yoktur. Olayı anlatınca da hayatı en kestirmeye anlatıyor türküler. İşte

Yaşar Kemal

Bursa'nın Seç köyünden Balaban'ın her tablosunun bir hikâyesi var. Ve hayatından bir parça her tablosu... Rengi ile, ışığı ile bir parça..."

Balaban'ın sergileri birbirini izledi. Sanat dünyası onunla hep yakından ilgilendi. O da kendisini geliştirmeyi sürdürdü.

Çağdaş dünya sanatının yakından tanığı, bizim halk sanatımızın tutkunu Sabahattin Eyuboğlu onun yapıtını şöyle yorumlayacaktı:

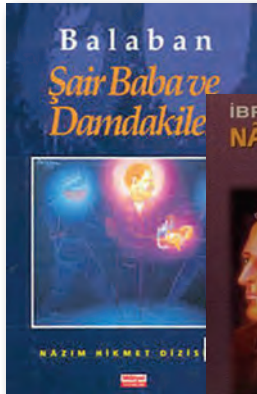
"Bizde henüz benzeri görülmedik bir yaman ressam; Bursa'nın Seç köyünden İbrahim Balaban. İlk bakışta insan halis, gürbüz ve cömert bir ressam tabiatı, iyi kabarmış bir hamur karşısında olduğunu anlıyor. Eski mi, yeni mi, masal mı, gerçek mi, düzgün mü, bozuk mu demeye vakit kalmadan kendinizi Balaban'ın bereketli harmanında, doyurucu sıcaklığında buluyorsunuz. Sergiyi bir harmana benzetmemin asıl sebebi de zaten bir harman resmi. Kapıdan girer

girmez, güneşle yoğrulmuş samanların sarısını savuran, bu harman resmi Balaban'ı bütün özellikleriyle veriyor."

"Her yerde tabiatın sırları meydana çıkıyormuş gibi bir hâl var. Resim gündelik ve basit bir köy halini anlattığı halde bir efsane havası ile doluyor. Bu hava zaten Balaban'ın bütün yağlı boyalarında, hapishane veya hastane önüne biriken kalabalıklarında, yürüyen askerlerinde, namaz kılan köylülerinde var."

Balaban'ın sanatı gelişerek ünü artarken Şair Baba artık kendi ülkesinde değildi. Köylü ressam, ustalığa uzanan çetin yolda onun katkılarını hiç aklından çıkarmadı. Nazım Hikmet'in cezaevindeki açlık grevi sırasında her gün bir portresini yaparak tarihe önemli bir belge dizisi kazandırmıştı.

İlerki yıllarda yayımladığı "Şair Baba ve Damdakiler", "Nazım Hikmet'le Yedi

İbrahim Balaban'ın yayımladığı kitaplar: Şair Baba ve Damdakiler / Nazım Hikmet'le 7 yıl

Balaban'ın fırçasından, Nazım Hikmet

Yıl” gibi kitapları iki büyük sanatçının yaşamlarının önemli noktalarını aydınlatıyor, kişilik çizgilerini, sanat görüşlerini ortaya koyuyor. Bu yapıtlardan özellikle ilki, örneğin cezaevindeki tutukluların yaşam çizgilerini, toplumsal çelişkileri çetin insan yazgılarıyla birlikte canlandırırken Balaban'ın usta yazarlığını göz önüne serer. Anlatılanlarda kırsal kesim insanının çileli yaşamından çarpıcı görüntüler birbirini izler.

Adliyede bir görevli köyde babası vurulmuş hükümlü Balaban'ın önüne, ölenin kafatasından çıkarılan mermiyi duyarsız sözlerle uzatınca neye uğradığını şaşırarak delikanlı fırlayıp çarşıda koşmaya başlamış, esnafın fırlattığı sandalyelerle yere yuvarlanınca da, sırtına tekmeler inmeğe başlamıştır:

“İbrahim gözleri, jandarmaların postallarını tanıdı:

‘Altında kabaları dizi dizi:
Bunlar, jandarmanın kiler. İskarpınler
bağcıklı: Efendilerin, beylerin ayakları
bunlar... Ya bu itlere n’oluyor?
Vay namussuzlar!.. Benim ayakkabı-

larım gibi tıpkı! Kimi, Aksu lastiği. Kiminin altı delik...”

Köylü delikanlının yalnız ressam, yalnız aydın adam değil, değil insan olması da Şair Baba’dan öğrendiklerinin sonucudur. Babasını öldürenden öç almasını, kan davası gütmemesini önleyen odur:

“Resimlerinde yap kavgayı bundan sonra.”

Şair Baba bilgisini, düşüncelerini aktararak köylü delikanlının usta ressamlığa uzanan yolu aşmasına yardımcı olmuştu. Şairle ressamı ortak bakış açısı, ortak duyarlık yanyana getiriyordu:

“Alının teriyle geçinenlerin şairiyim ben! Sizin hepinizin, yaşantılarınızı koymak istiyorum şiirlerime... Sen de, resimlerine kendi yaşantılarını alırsan, o zaman ressam olursun.”

Kendisi de ustalıklı resimler yapan Şair Baba bir gün bütün fırçalarını, boyalarını Köylü Ressam’a armağan ederek onun yol haritasını çizmiştir:

“Çırac şaşırıldı sevincinden:

‘Sen resim yapmayacak mısın?’

‘Sen yapacaksın bundan sonra resmi. Benim adıma da sen yapacaksın, kendi adına da... Yani Türk milletinin resmini sen yapacaksın. Anladın mı?’ ”

İbrahim Balaban bu yoldan hiç ayrılmadı. •

konuertopbd@gmail.com

ETİK VE AHLÂKA DAİR KISA NOTLAR

Etik ve ahlâk denildiği zaman doğru, düzgün ve düzenli olanı çağrıştıran öğeler zihnimizde canlanıyor. Bu iki temel unsura dayalı bir yaşamın oluşturulması fikri, çoğunlukla bir rüya ya da ütopya şeklinde değerlendirilmesine karşın, bunun gerçekleşmesini imkânsız görmemeliyiz.

Yazan:
Prof. Dr. ÇAĞATAY ÜSTÜN

E flatun (Platon), Aristoteles, Konfüçyüs, Fârâbî, Campanella, More, Atatürk, Schweitzer gibi düşünürlerin fikrîsel tasarımlarıyla zenginleşen bu konunun yazılı kanıtları kitaplarda, hayali olmadığı ise gerçekleşmiş uygulamalarda kalıcı bir yer bulmuştur.

Etik, kavramsal tanım olarak anlaşılması zor değildir. Buna kısaca doğru ve yanlış davranış teorisi demek mümkündür.

Etik, aslında düşünceye hitap eden ve eylemden çok fikir ve söylem ile ilgilenen bir alandır.

Etik için bir başka tanımlamayı doğru düşünme bilimi veya doğru düşünmek şeklinde yapabiliriz. Etik, aslında düşünceye hitap eden ve eylemden çok fikir ve söylem ile ilgilenen bir alandır. Doğru ve yanlış davranış teorisinin eyleme dönüşmüş şekli ise ahlâk şeklinde nitelendirilir. Ahlâk, artık düşünceden, söylemden çıkmış, eylemle sonuçlanmış bir durumdur. Eylem bölümü yani ahlâkîlik çoğunlukla yapılmış olanın değerlendirilmesiyle ilgilidir.

Kimilerine göre, etik bir düşünceye rağmen ahlâk dışı davranmak mümkün müdür? Doğal olarak bunu doğru kabul etme olasılığı yoktur. Doğru söylemeyi savunan bir kişinin gerektiğinde yalan söylemesi buna bir örnektir. Yalan söylemek yanlıştır ve bunun bilinmesine rağmen yalana başvurmak veya yalanı tercih etmek bir mazerete karşılık gelemez. Aynı şekilde toplumsal yaşamda başkalarını rahatsız etmememiz gerektiği halde, çevreyi rahatsız edici davranışlarda bulunmak veya buna sebep olmak da doğru değildir. Bir başka örneği, meslek yaşamının güncel sorunlarından birisi olarak kabul edilen mobbing (bezdiri) için vermek mümkündür. Belli etik ilkelerin geçerli olduğu her meslek alanında çalışanların birbirlerine sebebi ne olursa olsun mobbing uygulaması kabul edilemez bir durumdur.

Etik ve ahlâkın temellendirilerek yaşamın akışı içinde yer almasının sağlanması önemli bir konudur.

Bunun başarılması için çocukluk çağlarından itibaren verilen eğitimin, rol modellerin büyük önemi vardır. Ancak bu eğitimin ileri yaş dönemlerinde de yapılandırıcı tarzda verilmesi gerekmektedir. Bunu zaten var olan bir şeyin daha da geliştirilmesi olarak yorumlamak mümkündür. Daha net bir ifadeyle; etik ve ahlâk insan ruhunda her zaman vardır. Sadece ortaya çıkarılmayı beklemektedir.

***Ahlâk,
artık düşünceden,
söylemden çıkmış,
eylemle sonuçlanmış
bir durumdur.
Ahlâkîlik çoğunlukla
yapılmış olanın
değerlendirilmesiyle
ilgilidir.***

Etik ve ahlâkı nitelendiren temel yapılar ilke şeklinde tanımlanabilir. Kural ve kaideler ise hukuki bir yapının unsurlarıdır. İlkenin kavramsal değeri kural ve kaideden üstündür ve belirleyiciliği fazladır.

Kimilerine göre etik ve ahlâkın birer bilim olduğu konusundaki kavram karmaşası sebebiyle kendi içindeki varlığı tartışmalıdır. Aslında bilinen ve kabul edilen gerçeğiyle, felsefenin alt grubunu oluşturan etik ve ahlâk, bu temel bilime, yani felsefeye yakından bağlıdır. Bu

yakın iletişim, dolaylı olarak etik ve ahlâkı da birer bilim haline dönüştürmektedir. Her ne kadar pozitif bilimler sınıflaması içinde olmadığı için normatif bilimler şeklinde sorgulanan etik ve ahlâkın belli bir metodolojisi,

sorunlara bakış açısı, problem çözme biçimi ve çözüm önerileri olduğu da bilinen bir gerçektir. Buna ek olarak, din ile organik bir bağı olmayan etik ve ahlâkın daha çok nitelendiren

bir görevi olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yani burada dini bilimlerin içinde, onlardan farklı ve dini bilimleri nitelendiren bir disiplinin varlığından bahsetmek istiyoruz.

İçerik ve anlamsal açıdan küçük farklara rağmen, etik ve ahlâk ile hukuku bir arada değerlendirmek mümkündür. Her üç alan farklı yönleri gösteriyor gibi algılansa da, doğru ve gerçek olanı arayışın yolu aynıdır. Etik ve ahlâk ile hukuk birlikte hareket etmesi gereken, birbirini tamamlayan kavramlardır. Daha kolay bir formülle ifade edersek, herşeyden önce etik gelmelidir, fakat kesintiye uğrayan, bozulan düzlemlerden sonra hukuk devre-

ye girmelidir. Bu kısa formül bir arada yaşamının getirdiği zorlukları kolaylaştırabilir. Burada önemli olan, bireyin önce kendi vicdan mahkemesine danışarak kararlarını almasıdır.

Etik değerlerin ve ilkelerin yaşatılması için bireylere ve toplumlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu konuda özensiz davranmak, kötünün iyisi (eskilerin ehveni şer dedikleri) tarzında bir davranışı benimsemek, Aristoteles'in Altın Orta yaklaşımının mantık çerçevesinde değerlendirilmemiş olduğunu gösterir. Unutulmamalıdır ki, bir kez bile olsa zedelenmiş bir etik ilkenin yeniden eski haline, gerçek anlamına dönebilme şansı azalacaktır.

Son yıllarda farklı zekâ yetilerine sahip kişilerin belli görev ve sorumlulukları üstlenerek yerine getirmesiyle ahlâki zekâ arasında önemli bir iletişim vardır. Ahlâki zekâ ile bireyin belli etik değerleri

algılaması ve bunları uygulaması arasında bağlantı olabileceği ileri sürülmektedir. Ancak şurası iyi bilinmelidir ki, etik ve ahlâk tek bir kişinin veya tek bir ölçütün değer-

lendirebileceği bir konu değildir. Birçok parametrenin etkin olduğu bu konuda son sözün söylenmesi için iki veya daha fazla kişinin diyalog halinde olmasına ihtiyaç vardır. Başka bir deyişle, etik ve ahlâk tek kişilik bir senaryo değildir ve paylaşımı uzlaşmayı, akıl

birliğini destekleyen bir yaklaşımı söz konusudur. Herhangi bir açmazın ya da sorunun çözümlenmesinde bunun öneminin daha iyi anlaşılacağı kanısındayım.

Özellikle 19. yüzyıldan itibaren yeni buluşların üretime yönelik etkisiyle ortaya çıkan Sanayi Devrimi ile başlayan sürecin toplumların düşünce hayatı üzerinde bıraktığı olumsuz etki, maddi kaygıları gidermenin artan bir oranda talep görmesi sebebiyle, etik ve ahlâki değerlerin geleneğini sarsmaya başlamıştır. Bu konudaki tespitlere değinen Durkheim, insanlık tarihi içinde ahlâkın bir buhran geçirdiğine, fert muhakemesinin cemiyet muhakemesini aşmaya başladığına, toplumsal yapının derin değişimler yaşadığına işaret etmektedir.

Aynı sorun bugün de artan bir oranda devam etmektedir. Dijital teknoloji çağı ile süregelen bu

dönemde, etik ilke ve değerlerin sorgulanması ve eleştirilmesi hız kazanmasına rağmen, eskiye dönüş akımındaki gibi etik bir dünya oluşturma özleminin daha fazla konu-

Etik ve ahlâk tek kişilik bir senaryo değildir ve paylaşımı uzlaşmayı, akıl birliğini destekleyen bir yaklaşımı söz konusudur.

şulması ve talep görmesi şans eseri değildir.

Toplumların doğru düşünmesi ve doğru hissetmesi için etik ve ahlâk eğitimine ve örnek hale gelmiş rol modellerin varlığına ihtiyaç vardır. Toplumsal etik duyarlılık ve bilinçlenme sağlamaya yönelik eğitim yöntemleri

ile fark oluşturmak sağlanabilir. Bu anlamda 2011 yılında sorumluluğunu üstlendiğim “Her Şeye Rağmen Etik” isimli bir aktivasyon programı ile yaklaşık 8 yıldır toplumda kavramsal ve pratik anlamda etik duyarlılık oluşturmaya çalışan bir akademisyen olarak, bu konuda yapılabileceklerin sınırlı olmayacağına ve etik gelişmenin olumlu etkilerinin sağlanabileceğine inanıyorum. •

Kaynakça

1. Felsefeyi Yaşamak, Ray Billington, (Çev: A. Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1997.
2. İş'te Aristoteles, Christa Mesnaric, (Çev: F. Gürbüz), Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul 2015.
3. Ahlâk Eğitimi, Emile Durkheim, (Çev: O. Adanır), Dokuz Eylül Yayınları, İzmir 2004.
4. Merhaba Etik-Aforizmalar, Çağatay Üstün, Çukurova Nobel Tıp Kitabevi, Adana 2017.

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Çelişkiler Ülkesi

Yıl 1970. Ülkemizde televizyon yayınlarının sadece Ankara'da izlenebildiği günlerde seslendirme yönetmenliğini yaptığım kukla film dizisinin geçtiği ülkenin adıydı Çelişkiler Ülkesi...

İngilizcesi, Topsy Turvy Land / Karman Çorman Ülke olmasına karşın Çelişkiler Ülkesi olarak çevrilmişti dilimize kremalı çöreklerin ağaçlarda yetiştiği, lolipop tarlalarının göz alabildiğine uzandığı bu hayali

ülkenin adı.

İngiliz devlet televizyonu BBC yapımı olan dizinin adı da Torchy The Battery Boy/ Pili Bebek idi...

Lewis Carroll takma adını kullanan Charles Lutwidge Dodgson tarafından 1865 yılında yazılan Alice's Adventures in Wonderland / Alice Harikalar Diyarında adlı kurgu romanı andıran bir diziydi Pili Bebek. Aralarındaki önemli fark Charles Lutwidge Dodgson'un yetişkinlerin dünyasının saf, temiz bir çocuğun gözünden ne kadar saçma görüldüğünü gözler önüne seriyor olması. Dünya çocuk edebiyatının en tanınmış klasiklerinden biri olarak kabul edilen, sadece çocuklara değil, yetişkinlere de hitap eden fantezi, roman, oyun ya da epik şiir olarak benimsenmiş Alice Harikalar Diyarında. İngiltere'de Kraliçe Victoria döneminin politik ve dini çekişmelerini hicveden bir alegori, bir sembolizm olarak da değerlendirilmiş.

Sanayileşmeyle birlikte büyüyen ekonominin yanı sıra adaletsizlikler de giderek artmış; kapitalizm, toplumda var olan sınıfsal ayrımı, işçi sınıfının ve alt sınıftan yoksul insanların yaşam koşullarını daha da zorlaştırmış. Yoksulluk ve adaletsizliğin daha da yaygınlaştığı bir zaman İngiltere'de Kraliçe Victoria dönemi. Özellikle de bedenlerini satarak karınlarını doyurmak zorunda kalan yoksul kadınlar için. Kraliçeden sonra en

avantajlı durumda olan "histeri krizleri"nden muzdarip aristokrat kadınların kaderlerinin de erkeklerin politik ya da parasal çıkarları yönünde alacakları kararlara bağlı olduğu bu dönemde özellikle küçük

Çocuk edebiyatının tanınmış klasiklerinden biri Alice Harikalar Diyarında.

bir kız çocuğu üzerinden dile getirilmiş Charles Lutwidge Dodgson tarafından alegorik ve sembolik bir anlatımla ülkesindeki çelişkiler.

Toplumsal farklılıkların sonucu ortaya çıkan ayrıcalıklar, eşitsizlikler ve hukuksuzluklarla oluşmuş tarih boyunca ülkelerde yaşanan çelişkiler. Eflatun'un Devlet'i, Thomas More'un Ütopya'sı hep bu çelişkiler nedeniyle kaleme alınmış zamanında. Eflatun, Antik Çağ'da, öğretmeni Sokrates'in sadece ve sadece süregelen çelişkili bir düzeni

sorguladığı için ölümüne mahkûm edilmeyeceği bir devlet düzeni tahâyüül ederken; Sokrates'in kaderini paylaşılan Thomas More da 16. yüzyıl İngiltere'sinde kimsenin kimseden üstün olmadığı, sıradan insanlar için insani değerlerle hak, hukuk ve adaletin çelişmediği bir ülkenin, bir yeryüzü cennetinin hayalini kurmuş.

Hak, hukuk ve sosyal eşitlikten, insan haklarından söz edilemeyecek; doğayı koruma bilincinin henüz oluşmadığı; çok az sayıda kitabın yazılıp okunabildiği, dini inançların yozlaştırılarak aklın ve bilimin önüne set çekildiği o geçmiş zamanlarda yaşanan ve yazılanlar hâlâ yaşamımıza ayna tutmaya devam ediyor. O geçmiş zamanların hak, hukuk, adalet, eşitlik, özgürlük anlayışı ve bilgi birikimi ile günümüzde uluslararası düzeyde sahip olduğumuz insan hakları ve bilgi birikimini karşılaştırdığımızda, süregelen çelişkilerle yüzleştirmişte bugüne dek bir arpa boyu bile yol alamadığımız apaçık ortada...

Bugün de milyonlarca insanın açlık ve susuzluk çektiği bir Çelişkiler Gezegeni dünyamız. Dünya genelinde açlık çeken 800 mil-

yonu aşkın insanın %80'i, -nasıl bir gelişmişlikse- gelişmekte olan ülkelerin kırsal yörelerinde yaşamakta. Her yıl 11 milyon kişinin açlık veya yetersiz beslenme nedeniyle öldüğü tahmin edilmekte. 300 milyonu çocuk, 800 milyon insan açlıkla karşı karşıya. Çarçur edilmeden kullanılması halinde, yeryüzünün mevcut kaynaklarının bugünkü dünya nüfusundan çok daha fazlasını beslemeye yeterli olduğu da bir gerçek. Yeryüzündeki tarıma elverişli topraklar sınırlı olsa da verimlilik artışları sayesinde birim araziden elde edilen ürün miktarını

Dünya genelinde açlık çeken 800 milyonu aşkın insanın %80'i gelişmekte olan ülkelerin kırsal yörelerinde yaşamakta.

büyük oranda artırılabilir, ama açlık devam ediyor. Açlık ve ulaşılamayan su kaynakları başta insanlıkla, insan sevgisiyle bağdaşmayan bu gerçekle baş etmek için sürdürülen

çabalar hep kulak arkası ediliyor.

1970’li yılların ikinci yarısında Life dergisi, açlık ve susuzluktan bir deri bir kemik kalmış Afrikalı bir çocuğun fotoğrafını kullanmıştı kapağında. O fotoğrafı gören beş yaşındaki oğlum Emrah Oğul da o akşam önüne konan yemeği yemeyip, “O çocuk yesin,” diyerek tepki vermişti insanlıkla bağdaşmayan, yürekleri nasır tutmuş çoğunluğu oluşturan yetişkinlerin görmezden geldikleri o gerçeğe. Birleşmiş Milletlerin yayımladığı 2018 Açlık Raporu’na göre 821 milyon insan açlıktan etkilenmekte. Açlık, dünyada “küresel felaket” sayılabilecek bir boyuta ulaşmış durumda. Dünyada yaşayan her 9 insandan biri aç... Nedeni de küresel çatışma, iklim değişiklikleri ve gelir eşitsizliği.

Ülkemizde de durum böyle: Sosyal bir hukuk devleti olan ülkemizde yoksulluk sınırı almış başını gidiyor. Binlerce çocuk

Sosyal
bir hukuk
devleti olan
ülkemizde
yoksulluk sınırı
almış başını
gidiyor.

aç giriyor yatağa geceleri. Akarsularımızın, göllerimizin ve denizlerimizin fabrikaların zehirli atıkları ile kör kör parmağım gözüne misali mevcut yasalara rağmen kirletilmesi alabildiğince sürmekte. Akarsular üzerine gelişigüzel kondurulan Hidroelektrik santralleri ile ekilebilen topraklarımız giderek azalmakta, göllerimiz göletlerimiz kurumakta. Var olan yasal düzenlemelere, yasalara rağmen hak arayamayan vatandaşlarımızın yargıya olan güvenleri günbegün giderek azalmakta.

Eğitim öğretim amacını yitirmiş durumda. Büyük şehirlerde küçücük çocuklar sabahın kör karanlığında okula gitmek zorunda. Bir sınav işkencesidir sürüp gitmekte. Çocuk istismarı, kadına şiddet, çocuk evlilikleri, işsizlik had safhada. Doğru ile yanlış, iyi ile kötü, dürüstlük ile sapkınlık ayrımı giderek anlamını daha da yitirmekte. Bütün bu ve bunun gibi gerçeklerle bir Çelişkiler Ülkesi’de yaşamaktayız. Çelişki: bütün bu olumsuzlukların önünü almak mümkünken alamayışımız.

Bu açmazdan sıyrılıp kurtulabilmek için yapacağımız tek şey siyasetin kişisel çıkarlar için değil ülkenin ve vatandaşların mutluluğu için bir araç olduğunun ayırdına varmak. Oy vereceğimiz siyasi partilerin ve gösterdikleri adayların iktidara geldiklerinde insanların insanca yaşadıkları; hayata tutunabilmek ve varlığını devam ettirebil-

mek için karnını doyurmak zorunda olmayıp yaşamlarını anlamlı kılacak ekonomik, siyasi, kültürel ve sınıfsal faaliyetlere katılabilecekleri, üretibilip değer yaratabilecekleri ülkeyi var edip edemeyeceklerini önceden kestirebilmek.

Sadece bu da yeterli değil, bu düzeye ulaşmış bireyler olarak bu gerçeği kavrayamamış insanlarımızın bilinçli vatandaşlar olarak kendilerini dönüştürmelerine katkıda bulunmak da öncelikli bir vatandaşlık görevi. Gönüllü toplum kuruluşları bunun için var. O zaman bir anlam ifade edecek anayasa ile yasalar. Onurlu, haysiyetli, insana değer veren, yasalara saygılı insanlardan oluşan yargıçlarımız o zaman var olacaklar. Çelişkiler Ülkesinde yaşamaktan o zaman kurtulabileceğiz.

Dilerim öyle olsun... •

tekinozertembd@gmail.com

ÜNLÜLERİN ÜNLÜ SÖZLERİ

Yalnız yaptıklarımızdan değil, yapmadıklarımızdan da sorumluyuz.

Moliere

Yarının bugünden daha iyi olacağı ümidiyle yetinmek yerine, hemen bugün yarın uyandıığımızda kendimizi önceki günden biraz daha iyi hissetmemizi sağlayacak bir şeyler yapabiliriz.

Edward de Bono

Kalbinde gerçek inanç ve cesareti olan her zaman kazanır.

Amir Khan

Bey adil olmalıdır. Ey hâkim, memlekette uzun müddet hüküm sürmek istersen, kanunu doğru yürütmeli ve halkı korumalısın.

Yusuf Has Hacib

lemevinden son derece güçlü ve kocaman bir teleskobu Ay'a doğru çevirdiğinde tanık olduğu hayret verici manzaralardı. Ya da en azından, New York gazetesi The Sun okurlarına bir dizi haberde bunlar anlatılmıştı.

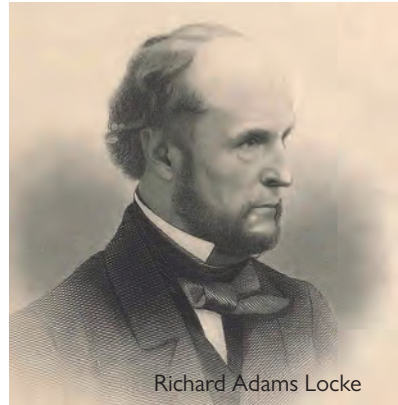
ve The Sun, Londra'da yayımlanan The Times'ı da geçerek dünyanın en çok satan günlük gazetesi haline geldi.

Bu acayip haberler aslında The Sun'ın editörü Richard Adams Locke tarafından uydurulmuştu. John Herschel gerçekten de Güney Afrika'da astronomik gözlemler yapıyordu ve Locke aldatmacasının açığa çıkmasının aylar süreceğini biliyordu. Çünkü Cape Town ile iletişim kurmanın tek yolu mektup idi.

Her şey büyük bir aldatmacadan ibaretti. Ya da bugünkü ifademizle "sahte haberden." Sahte haber alanının bu klasiği, "ticari bir strateji olarak

1835 yılında New York'ta yayımlanan The Sun gazetesi, satışlarını artırmak için sahte haberlerden oluşan bir yazısı dizisi bastı. Altı gün boyunca devam eden bu uydurma yazılar işe yaradı ve The Sun dünyaca tanınan, çok satan bir gazete haline geldi; kasası da doldu.

Haberler sansasyon yarattı. İnsanlar her gün The Sun'ın o günkü sayısını almak için akın ettiler. Gazetenin tirajı 8 binden 19 bine çıktı

Richard Adams Locke

The Sun'da basılan ve editör Richard Adams Locke'un uydurduğu haberlerde kullanılan litografler.

sahte haberin" artılarını ve eksilerini gün yüzüne çıkarıyor. Ve internet çağında sahte haberlerin neden yeniden ortaya çıktığını anlamamıza da yardımcı oluyor.

Sahte haberler içeren bas-kıların, matbaacılığın ilk günlerinden bu yana var olduğu biliniyor. 16 ve 17. yüzyıllarda matbaacılar, anormal yaratıklar ya da tuhaf olaylarla ilgili ayrıntılı hikayeler içeren broşür ve kitapçıkları fabrika gibi basarlardı.

Katalonya'da 1654'te yayımlanan bir kitapçık "keçi toynaklarına, bir insanın bedenine, yedi kol ve yedi başa" sahip bir yaratığın keşfedildiğini bildiriyordu; 1611'de yayımlanan bir İngiliz broşüründe ise Hollandalı bir kadının 14 yıl boyunca yemeden içmeden yaşadığı

anlatılıyordu. Peki bunlar doğru değilse ne olmuş yani? Matbaacılar tıpkı bugünkü internet devlerinin yaptığı gibi, yalnızca bir dağıtım aracı sağladıklarını ve yayınladıkları şeylerin

doğruluğundan emin olmak gibi bir sorumluluklarının olmadığını savundular.

Fakat gazeteler farklıydı. Gazeteler yalnızca bir hikaye değil birçok farklı hikayeden oluşan bir içeriği sunuyorlardı ve düzenli olarak bir logo altında çıkıyorlardı. Bu yüzden itibarlarını korumaları gerekiyordu. 1833 yılında kurulan The Sun, aboneliklerden ziyade reklamverenler tarafından finanse edilen ilk modern gazeteydi. Bu sebeple de ilk başlarda ne pahasına

olursa olsun okuyucu peşinde koştu. Başta Ay Aldatmacası'yla zenginlik kazandı ve hatta bu haberleri çok satan bir broşürde bile topladı. Fakat kısa süre sonra rakip gazeteler tarafından ifşa edildi.

Ayrıca editörler, gerçek suç hikayeleri yazmaları için mahkemelere ve karakollara muhabirler göndererek gerçek insan dramlarının sonsuz kaynağından yararlanabileceklerini farkına vardılar. Bu çok daha sürdürülebilir bir yöntemdi.

Sahte haber tüccarlarının korumaları gereken itibarları ve dürüst olmak için bir motivasyonları yoktur. Onlar yalnızca tıklamalarla ilgilenirler.

19. yüzyılda zaman ilerledikçe en saygın gazetelerde tarafsızlık ve nesnellığe gittikçe daha fazla özen gösteriliyordu.

Ancak son yıllarda arama motorları ve sosyal medya, gazetelerin haber küplerini paramparça etti. Facebook, internet ağının her yerinden sonsuz bir öge akışı sunuyor. İlginç bulduğunuz bir başlığa tıkladığınızda kendinizi siyasi bir propagandacının ya da trafik çekmek ve reklam geliri elde etmek için Makedonya'dan sahte bir haber sitesi kuran bir gencin sayfasında bulabilirsiniz.

Sahte haber tüccarlarının korumaları gereken itibarları ve dürüst olmak için bir motivasyonları yoktur. Onlar yalnızca tıklamalarla ilgilenirler. Bundan dolayı 2016 yılının en popüler sahte haberleri arasında Papa'nın Donald Trump'ı desteklediğini ve Hillary Clinton'un IŞİD'e silah sattığını anlatan hikayeler vardı. Bunların arkasındaki güdü ise siyasi değil ticari idi. Bu sahte haberleri Trump taraftarlarının tıklamaları ve paylaşımları daha

olasıydı.

İnternetin yayma olanağı sayesinde "sahte habercilik" yine karlı bir iş haline geldi. Uydurma haberlerin bu parlama dönemi genel olarak medyaya

duyulan güveni yıpratır ve ahlaksız politikacıların yarı yalan yarı gerçek iddialarını pazarlamalarını kolaylaştırır. Medya kuruluşları ve teknoloji şirketleri bu durum karşısında ne yapacaklarını belirlemeye çalışıyorlar. Belki de haber ve iddiaları doğrulamanın daha açık biçimde yapılması ya da medya okuryazarlığının geliştirilmesi faydalı olacaktır. Ancak şu açık ki, sahte haberleri neredeyse iki yüz yıldır kontrol altında tutan mekanizma artık işe yaramıyor. Ve yeni yöntemler geliştirmemiz gerekiyor. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: "The True History of Fake News", Tom Standage, The Economist 1843 Haziran-Temmuz 2017

Bilginizi Denetleyin

1-“Ölmeyen ağaç” olarak bilinen ağaç hangisidir?
a-Zeytin b-Kestane
c-İğde d-Ceviz

2-“Zerzevat” kelimesi aşağıdakilerden hangisi ile eş anlamlıdır?
a-Tahıl b-Sebze
c-Badana d-Tornavida

3-Kendiliğinden, anında gelişene ne ad verilir?
a-Feveran
b-Spot
c-Spontane
d-Sportane

4-Uçakların kanatlarında bulunan, açılıp kapanarak uçağın kaldırma kuvvetini artıran küçük kanatçıklara ne ad verilir?
a-Kapı b-Pervane
c-Flap d-Kat

5-Hayvanların su içtiği büyük ve genellikle dikdörtgen şekildeki kaba ne denir?
a-Suluk
b-Yalak
c-Susak
d-Kabak

6-İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçide ne ad verilir?
a-Ova b-Gülek
c-Plato d-Vadi

7-Aşağıdakilerden hangisi “Riyaziye” kelimesinin eş anlamlıdır?
a-Coğrafya
b-Dedektif
c-Matematik
d-Kovalamaca

8-Kıbrıs’ın ünlü peynirinin adı nedir?
a-Hellim
b-Mihaliç
c-Tulum
d-Mozarella

9-“Rolling Stones” topluluğunun efsanevi solisti kimdir?
a-Keith Richards
b-Gene Simmons
c-Mick Jagger
d-Phil Collins

10-“Disleksi” nedir?
a-Yürüme bozukluğu
b-Öğrenme bozukluğu
c-Omurga bozukluğu
d-Görme bozukluğu

11-Aşağıdakilerden hangisi “istenilen sonuç, verim, meyve” anlamına gelir?
a-Semere b-Meleke
c-Eser d-Menzur

12-Aşağıdakilerden hangisi orkestra şefi anlamındadır?
a-Virtüöz
b-Violit
c-Maestro
d-Soprano

Sporun Dünyası

Metin Gören

Futbol Borsası'nda

Çılgın Rakamlar

Beşiktaş'ın ünlü ikilisi Şenol ve Birol'a, güçlü bir takım kurmak isteyen Fenerbahçe, 100'er bin lira transfer teklifinde bulunduğunda yer yerinden oynamıştı adeta.

Türk Futbol piyasasının şimdiye dek adı bile hayal edilemeyen bir paranın futbolculara verilebilecek olması, "Akıllara ziyan bir harcama" şeklinde yorumlanarak büyük eleştiri almıştı. »

Sarı lacivertli takım sonunda bu parayı verdi ve Beşiktaş'ın iki ünlüsünü aldı. Fenerbahçe'nin bu ünlü forvet dizimi ile birlikte ne kadar para harcadığı bilinemedi. Kimine göre yedi yüz bin lira kimine göre çok daha fazlası. Böylesine bir transfer oluşumunun ilk kez ülkemizde gerçekleştirilmiş olması,

tribünlere nice doküman vermişti. Beşiktaşlılar öfkelerini, Fenerbahçeliler ise sevinçlerini katarak ilginç sloganlar ürettiler yıllarca. Olay Türk Futbolunun yükselen transfer gündeminde bir milattı. Rakamlar ünlü futbolcular için hiç aşağıya düşmedi, giderek arttı, mark ve dolar üzerine pazarlıklar yapıldı.

Şenol ile Birol ruh ikizleri gibiydi. Sahanın içine yadıkları sinerji, yıllarca rakip kaleleri için gol sağanağına dönüştü. Birol hazırladı, Şenol birbirinden güzel goller attı. Beyaz perdeye dek uzanan şöhret ve birlikte çevirdikleri film ile tarihsel bir anı olarak zihinlerimize takıldı. “Şenol, Birol, gol!” sloganı siyah beyazlı takımın bir başka ünlü oyuncusu Ahmet Özacar'ın adı yerine “gol” lakabıyla ünlenmesine

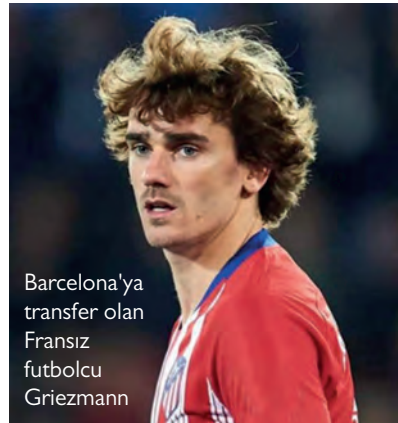

Şenol Birol - Birol Pekel ve Fatma Girik dönemin Ses dergisinin kapağında birlikte

olanak sağladı.

Dünya Futbol Borsası şimdi el yakan ve adına, “çılgın para” denilen bir ekonomik mecraya sürüklendi. Futbolu bir “endüstri gücü”ne ulaştırıran Avrupa ülkelerinin İspanya, İtalya, Fransa gibi devleri, bir oyuncunun yalnızca bonservis ücretini yüz, ya da yüzymibeş

milyon dolar gibi bir çılgınlıkla değerlendirebiliyor. İspanyanın Atletico Madrid takımından, aynı ülkenin Barcelona takımına transfer olan Fransız oyuncu Griezmann için yüzymilyon euro gibi bir rakamı bonservis ücreti olarak Atletico'ya ödeyen Barcelona

Barcelona'ya transfer olan Fransız futbolcu Griezmann

Belçikalı
yıldız
Eden
Hazard

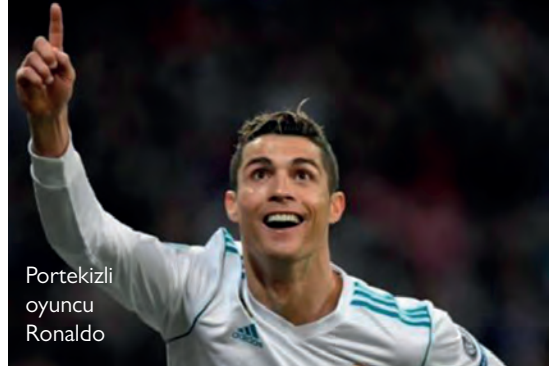
yönetimi, Fransız oyuncunun bedelini üç-beş maç sonrasında kapatacaklarını belirtiyor. Barcelona'nın ezeli rakibi Real Madrid ise Belçikalı yıldız Eden Hazard'a tam yüz milyon euro bonservis ücreti ödeyerek renklerine bağladı. İtalya devi Juventus'un geçen yıl Real Madrid'ten transfer ettiği Portekizli yıldız Ronaldo için ödediği para ise 96 milyon euro idi.

Futbolun egemen gücü ve oyuncuların "çok para" edişi, Avrupanın birçok ülkesi ile Güney Amerika ve Afrika'nın az gelişmiş birçok ülkesini "yetiştirme" sistemlerini daha da geliştirmeye doğru yönlendirdi.

Arjantin kaybolmaya başlayan bu unvanını yeniden toparlayabilmek için olağanüstü bir çaba gösteriyor. Meksika, futbolcu yetiştirme ve yetiştirdiklerini özellikle Avrupa pazarlarına satarak petrol gelirlerine ek olarak yeni bir kaynak yaratma uğraşı içinde.

Uruguay'a komşusu Paraguay da rakip çıktı. Güney Amerika'nın

futbolda ikinci sınıf ülkesi iken Peru büyük bir patlama ile ön sıralara tırmandı. Afrika Futbolu siyahi oyuncuların beyaz oyuncularla bulunmayan birçok avantajlarını ön plana çıkararak, atletik futbolcu gruplarının yetişmesi için yeni okullar, yeni bilgi alanları açtı. Ve Hollanda'nın Ajax takımı hem yarışma ve hem de yetiştirme alanlarında bir adım daha atarak, en büyük özkaynağı Surinam ülkesi ile dirsek temasını sıklaştırdı.

Portekizli
oyuncu
Ronaldo

Futbolda "çılgın paraların" böylesine cirit atması, dünyanın sayılı zenginlerinin bir çoğunun hırsını da bir şekilde futbolun içine çekti. Amerika, Rus, Arap, Çin ve Japon kulüplerinin satın alma hevesi sonunda büyük boyutlara ulaştı. Ve transfer borsasının bu denli yüksek cirolara ulaşmasının suçlusu olarak Çin'in gösterilmesi, gelecek yıllarda yeni tartışmalara yol açacak gibi görünüyor.

Şimdi; Futbol Borsası'nda "çılgın paraların dansı" revaçta... •

metingorenbd@gmail.com

Keşke Malakanlar

Türkiye'de Kalsaydı

2

Bütün Dünya'nın Haziran 2019 sayısındaki Malakanlar konulu yazıma devam ediyorum.

Kimsenin dinlerini ve inançlarını sorgulamaması Malakanlar Kars'a akınını hızlandıracaktır. Birçok kaynak, Rusya'nın Karskaya Eyaleti yani Kars'a yerleştirdiği Malakan nüfusunu 13 bin ila 20 bin arasında vermiştir.

Rus resmi rakamları ise 1878-1900 arasındaki ilk Malakan nüfu-

sunu 6500 olarak verir. Yine 1878 yılından başlayarak Malakanların Kars eyaletinde 30 köy kurdukları vurgulanır. Malakanlar, her türlü savaşı reddeden ve şiddeten uzak bir inanca sahiptirler. Bu nedenle de silah altına alınmayı, askerlik yapmayı, orduya katılmayı reddetmişlerdir.

Anavatanları Rusya'dan 1839 yılında çıkarılıp Kafkasya'ya gönderilirken, Malakanlara 50 yıl boyunca askerlikten muafiyet tanınmıştı.

Kars'a yerleşmelerinin üzerinden çok geçmeden Malakanları sıkıntıya sokan bir süreç başladı. Rus ordusu 1889'da Malakanları yeniden askere çağırdı. Yaşı 21 olan her Rus genci gibi Malakanların da, 5 yıllığına askere alınacağı bildirildi. Bunun üzerine Malakanlar aralarında seçtikleri temsilcileri Çar'a göndererek, inançları gereği askerlik yapamayacaklarını ilettiler. Malakanlara bu girişimlerinde dünyaca ünlü Rus yazar ve

Tolstoy

davalarını savunmuştur. Ancak St. Petersburg'a giden heyet Çar'dan olumsuz yanıt aldı. İşte bu olayın ardından 1900 yılından itibaren

Kars ve Kafkasya'daki Malakanların Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya göçü başladı.

Malakanlar toprağı işleme konusundaki yetenekleri, hayvan yetiştiriciliği, arıcılık, değirmencilik ve zanaatkarlık alanlarındaki başarıları nedeniyle gittikleri, yerleştikleri bölgelerin ekonomik kalkınmasını sağlamışlardır. Malakan

atı olarak bilinen iri ve güçlü atları, Zavot adı verilen inek cinsini ve peynirciliği de bölgeye getirmişlerdir.

Kars ile Erzurum'da, günümüzde de üretilen ve çeçil peyniri olarak bilinen çeçit yani tel peynirini, kaz yetiştiriciliğini, arabalarda, sabanlarda, harmanlar da öküz yerine at kullanma yöntemini de Malakanlar öğretmiştir. Ayrıca patates, ayçiçeği, lahana ekimi, arıcılık, değirmenlerden

elektrik üretme ve ölü hayvanlardan sabun elde etme tekniğinin bölge insanına aktarıcısı yine Malakanlardır.

Kars ile Erzurum'da, günümüzde de üretilen ve çeçil peynirini (çeçit), kaz yetiştiriciliğini, arabalarda, sabanlarda, harmanlar da öküz yerine at kullanma yöntemini de Malakanlar öğretmiştir.

ilahiyatçı Lev Tolstoy da eşlik etti. Tolstoy, daha sonraki yaşamında da Malakanlara sahip çıkmış, haklarını,

Lahana turşusu, salatalık turşusu, havuç turşusu ve pancar turşusunu bölge mutfağına taşımışlardır.

Başta tarım olmak üzere çalıştıkları alanlardaki tüm yenilikleri takip etmiş, bunları, paylaşımcı inançları gereği yerli halka aktarmışlardır. Bu nedenle Malakanların Kars ve çevresine büyük katkıları olmuştur.

1920'deki Gümrü Antlaşması ile Kars'ın

Türkiye'ye verilmesi sonrası da, Malakanlar yerleştikleri yerlerden kopmamışlardır. Kars'taki yerli halk ile çok iyi ilişkiler içinde olan Malakanlar bölgenin kalkınmasına büyük katkı sağlamayı sürdürdüler. Bazı kesimler, kendilerini Hristiyan inancı içerisinde tanımlayan Malakanların dinsel pratiklerinin, pagan Rus inancıyla Eski Ahit'in sentezinden oluştuğunu savunur. Diğer Hristiyanlardan farklı olan inançları gereği domuz eti yemeyen, haç kullanmayan, kilise değil evlerde ibadet eden Malakanların, çalışkanlıkları ve sakin kişilikleri hep takdir toplamıştır.

Doğu cephesinin komutanı ve bölgenin kurtarıcısı Kâzım Karabekir anılarında, köyelerine kadar

giderek ziyaret ettiği Malakanlar için "Çalışkan, iyi ve Anadolu için faydalı insanlar. Ruslar zamanında bile askere gitmemişler. Kan dökmek en büyük günah imiş, harpte dahi olsa. Ben onları yalnız nakliye-de kullanıyordum. Buna bile itiraz ediyorlardı" demiştir. Ama ne yazık ki, 20 Ocak 1921'deki Malakanların askere alınması kararı geriye dönüşün önünü açacaktır. Silah taşımayı günah sayan Malakanlar, Amerika

Bir Malakan ailesi

Birleşik Devletleri, Kanada ve Yeni Zelanda'ya bir kısmı da Sovyetler Birliği'ne gitmek üzere Kars'ı terk etmeye başlayacaktır.

Özellikle soğuk savaş döneminde, Rusya'ya yönelik önyargılar, 7-9 kuşağa kadar kendi içlerinde evlenmenin yasak olması nedeniyle artık eş bulmakta zorlanmaları, bazı toplumsal baskılar ve zorunlu askerlik, 35 Malakan köyünden 32'sinin boşalmasına ve Malakanların yeniden

Rusya'ya dñnmelerine yol açmıştır. 1960'lı yılların başına kadar süren geri dönüş süreci Kars ve çevresinin bu uygar, çalışkan, saygılı insanların sayısının azaltıkça azaltmıştır. Son kalan birkaç yaşlı kişinin de ölümüyle günümüzde geriye tek bir Malakan kalmamıştır.

1900'lü yıllarda Kars'ta yaşayan bir malakan ailesi evlerinin önünde

Malakanlar benim çocukluğumun önemli renklerinden biridir. Değirmenci Maksim'in benim yaşıtım küçük oğlu Vasil'i çocukluğumda en çok iz bırakan arkadaşım olarak hatırlarım. Melek gibi yüzü olan Vasil'ebaktıkça, bir insan nasıl bu kadar sarışın ve masmavi gözlü olabilir diye kendi kendime sorardım. O zamanlar çılgınca akan Aras Nehri'ne ilk kez Vasil'in bana verdiği cesaret ile girmiş ve yine onun sayesinde küçücük yaşta yüzmeyi öğrenmeye başlamış, ama hepsinden önemlisi eğersiz, dizgin-siz olarak at binmeyi başarmıştım.

Evlerinin ve değirmenlerinin önünden akan Değirmen Çayı'nda balık tutar, yorulunca da, bahçelerine gidip, annesi Sara Teyze'nin hazırladığı Borç ya da Borş olarak bilinen o enfes çorbasını yerdik. Vasil'in bizden birkaç yaş büyük olan kız kardeşi Anna'yahayranlıkla bakardım. Beline kadar inen sarı saçları, yeşil mi mavi mi bir türlü anlayamadığım gözleri, tatlı bir gülümsenin hiç eksik olmadığı güzel yüzünü hiç unutmadım. Bu halimi gören annesi Sara teyze gülerek, "Kızımı sana vereceğim, ama önce doktor ol" derti..

Bugün Kars'ta Malakanların bakımsız mezarları, bazılarına yerel halkın yerleştiği kimileri ise harabeye dönmüş evleri ve birkaç eski değirmen kaldı. Bölge halkının günlük diline de Kartol (patates), Kapuska (lahana), Kete (çörek), Neft (gazyağı), Bomador (domates), Çaynik (çaydanlık), Semaver (semaver), Sımışka (çekirdek)baştta olmak üzere birçok kelime bıraktılar.

Sayın Vedat Akçayöz, kalan izleri toparlayıp, mezarlıkların düzenlenmesi, örnek bir evin yapılması ve müze oluşturulması için verdiği mücadele ile Malakanların hatırasını Kars'ta yaşatmaya çalışıyor.

Keşke gitmese, Kars'ta yaşama-ya devam etselerdi. İnanın bölgenin kaderi değişir, Kars Türkiye'nin en gelişmiş illerinin başında gelirdi. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

DEĞERLİYİM

DEĞERLİSİN

DEĞERLİ

Okulda, iş hayatımızda, insanlarla ilişkilerimizde hatta evliliklerde yaşanan pek çok sorunun temelinde çocukluğumuzda bilinçaltımıza kazınmış “değersizlik” duygusu yatıyor.

Peki nasıl atılıyor bu değersizlik duygusunun temeli? »

yanlışlar” böylece nesilden nesile aktarılıyor. “Nasıl oluyor da biz çocuklarımıza en iyiyi, en doğruyu öğretmeye çabalarken çocuklarımıza kendilerini değersiz

Elbette çocuklarımız bizim en değerli varlıklarımız, onlar için yapamayacağımız bir şey yok. Bilerek, isteyerek hiçbirimiz çocuklarımıza zarar vermek istemeyiz ve hepimiz çocuklarımızı yetiştirirken elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyoruz ancak bizim en iyimiz her zaman en doğru olmayabiliyor. Zaten bizim bildiğimiz “en iyi” de çoğu kez bize ait değil, büyük olasılıkla bizim ebeveynlerimize ya da çocukluk dönemimizde yakın çevremizde en sık zaman geçirdiğimiz kişilere ait. Farkında bile olmadan bilinçaltımıza kodlanan davranış biçimlerini bizler de çocuklarımıza uyguluyoruz ve farkındalık kazanılmadığı sürece “doğru bildiğimiz

hissettiriyoruz” diye sorarsanız, “Sorunun yanıtı soruda gizli” diye yanıtlayabilirim. Çocuklarımıza hata yaparak öğrenme şansı tanımıyoruz, kendi doğrularını bulma, kendi isteklerini belirleme, kendini geliştirme şansı vermiyor onlardan herşeyin en iyisini, en doğrusunu yapmalarını bekliyoruz. Sürekli başkalarıyla kıyaslanan, sıkça eleştirilen çocuk bir süre sonra kendi içinde kendini değersiz olarak kabullenmeye başlıyor. Okulda sürekli arkadaşlarının sınavlardan kaç aldığı sorulan, aldığı sonuç için “Daha iyisini alabilirdin” tepkisiyle karşılaşan çocuk “Yeterince iyi değilim” diye düşünmeye başlıyor. Ergen yaşta ki çocuğuna sürekli ne

**Farkında bile olmadan
bilinçaltımıza kodlanan
davranış biçimlerini bizler de
çocuklarımıza uyguluyoruz**

giyeceğini söyleyen, istediği giysiyi seçmesine izin vermeyen hatta giydiği çorabı bile eleştiren ebeveyn çocuğun bilinçaltına “Sen doğru seçimler yapmayı bilmiyorsun” mesajını veriyor, çocuk eline bir şey aldığı anda “Dur, sen onu beceremezsin, dökersin, kırarsın, bozarsın” gibi tepkiler gösteren ebeveyn çocuğa “Sen yeterince iyi değilsin, bir şeyi tek başına beceremezsin” duygusu yaşıyor.

Sonuç mu? Çocuklarını bu şekilde yetiştirmiş anne babalar, yanlarında üniversiteyi birincilikle bitirmiş, hatta yüksek lisansını yapmış “yetişkin” çocukları ile gelip “Hocam, kızımız/oğlumuz en iyi okullarda okudu, hep başarılı bir öğrenciydi ama özgüven eksikliği nedeniyle iş bulamıyor?” diyorlar. Zaten gencin beden dili her şeyi yeterince açıklıyor. Anne babasının yanında omuzlar çökük, “Yanlış bir şey söylerim/yaparım” kaygısıyla göz temasında bulunmaya bile korkuyor çünkü içsel olarak kendisini yetersiz, başarısız, kusurlu gördüğü için varlığının bir değeri olmadığını düşünüyor.

Kendilerinde değersizlik duygusu olan ebeveynler de çocuklarından yapabileceklerinin üstünde beklentiye girip baskı oluşturduklarında da çocukta değersizlik duygusuna neden olabiliyorlar.

Değersizlik duygusuyla yaşayan

insanlar iş ve özel hayatlarında sorunlar yaşadıkları, mutsuz oldukları için çoğu zaman anksiyete bozukluğu nedeniyle bize başvuruyorlar. Bazen kişi kendi içinde değersizlik duygusu ile yaşamaya o kadar alışmış, benimsemiş oluyor ki, farkında olmadan kendisini sürekli aşağılayan, değersizlik duygusunu pekiştiren birini eş olarak seçebiliyor.

Peki tüm bu bilinçaltına yapılan olumsuz kodlamalar sonradan değiştirilebiliyor mu? Evet, öncelikle sorunun neden kaynaklandığını bulup farkındalık sağlamak önemli. Değersizlik duygusundan kurtulmak için en önemli adım, değerimizi başkalarının

belirlemediğinin bilinciyle kendi içimizde gizli olan gücü, değeri ortaya çıkarmaktır.

Şimdi bırakalım başkalarının bizi önemsemesi düşüncesine yoğunlaşmayı, önce aynada gözlerimizin içine bakarak inançla “Değerliyim, hem de çok değerliyim” diyelim, sonra da eşimizi, çocuğumuzu, torunlarımızı, dostlarımızı eleştirmekten, onları başkaları ile kıyaslamaktan vazgeçip onlara “Sana güveniyorum, sen başarabilirsin, sen yapabilirsin” diyerek sevgiyle sarılamalıyız.

Unutmayalım, bizden bir tane daha yok, hepimiz eşsiz ve değerliyiz. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

**Değerimizi
başkalarının
belirlemediğini
bilmeliyiz**

Anka

Berk Yüksel

Liyakat

Liyakat,
çamura batmış
toplumların çıkış
yoludur.

Liyakat nedir?
Kısaca lâıyk olma,
uygunluk, yeterlilik...

Peki, bir yönetim biçimi
olan Meritokrasi nedir?

Yönetim gücünün, yetenek,
bilgi-birikim ve kişilerin bireysel
üstünlüğüne yani liyakate dayandığı
yönetim biçimidir. Bu yönetim şek-
linde idare gücü, üstün özellikleri
olduğu düşünülen kişiler arasında
paylaştırılmaktadır, kayırma yoktur.

Liyakat iki yönlü bir balta
gibidir. Kişinin kendini bilmekten

doğın özünü tanıma
safhasını geçtiği varsayı-
larak kendini bir konuma,
etikete, makama layık görmesi
ile sonlanır serüven. Başlangıç yani
baltanın öteki ve daha keskin tarafı
ise diğer insanlarca alacağı görev ya
da etiket ne ise ona layık görülüp, o
görevin önerilmesi ile de yolculuğa
başlanır...

Meritokratik bakış açısı her
bir görevin önemini gayet iyi bilir.
Meritokrasi ve liyakat çökmekte
olan toplumların can simididir.

Meritokrasiyi matematik bir formül ile açıklamak istersek:

Meritokrasi= Liyakat + I.Q.'dur.

Bir görev ya da etiket için layık görülen kişi erdemlerle bezenmiş, iş ve aile hayatında ahlâklı, çalışkan, aklını iyi, doğru ve güzele yönelik kullanan, aydınlık uğruna çalışıp didinen biridir. Karanlıkla ortaklık yapan, maske ile yaşayan, -miş gibi yapan, erdemleri diline dolayıp eylemde yanına yanaşmayan her devrin adamı menfaatçi bir kişilik elbette değildir!

Liyakat, “vasat olanı seçeyim, uzaktan ben kontrol edeyim” tipi kukla oynatan olmaktan istenilen sistemden uzaklaştırır.

Bir kişiye biat mi, yoksa liyakat mi?

Liyakat, çamura batmış toplumların çıkış yoludur.

Liyakat, eğitimidir, saygıdır, görgüdür.

Liyakat, adalettir, ölçülü olmaktır.

Liyakat, kendini bilmektir, kendini tanımaktır.

Liyakat, elbette sınırlarını; ne olup ne olmadığını da bilmek ve kendini küçük düşürmemektir...

Kendini bilmeyen ya da bilip kendine yalan söyleyen insanlar, kendilerini layık gördükleri etiketler, makamlar ve payeler için yaşamlarını harap ederler. Doshdoğru yönetilen ülkelerde insanlar becerilerine göre, liyakatlerine göre, yeteneklerine göre, karakterlerine göre bir takım görevlere getirilirler.

Ülkemizde maalesef böyle bir şey söz konusu değildir. Liyakat esas olandır! Hâkim ise aynadan gözünü kaçırmadan gözünün içine bakabilecek olanların kendi vicdandır.

Liyakat prensibi toplumlarda orta sütunudur.

Vazgeçilemez, sulandırılmaz, görmezden gelinemez...

Bugünün gerçekleşmesi zor görülen ideallerini, yarının gerçekleri yapmak yönünde çabalamak ise en kutsal eylemdir! •

berkyukselbd@gmail.com

Bağımlılıklarımdan nasıl kurtulabilirim?

Bilgeyi ziyarete gelen biri ona şu soruyu sormuş:

“Ön yargılarımdan ve bağımlılıklarımdan nasıl kurtulabilirim?”

Üstad ona cevap vermek yerine ayağa kalkmış ve yakında bulunan bir sütuna kollarını dolayarak bağirmaya başlamış:

“Beni bu sütundan kurtarın!!!...”

Adam şaşkınlıkla bakarak, Üstadın deli olduğunu düşünmüş ve ona şöyle demiş: “Ben senin akıllı birisi olduğunu düşünerek ruhsal bir soru sormaya geldim. Ama görüyorum ki sen delinin birisin, sen sütunu tutuyorsun. Sütun değil ki seni tutan! Bırak gitsin!”

Üstad sütunu bırakmış ve şöyle demiş: “Bu söylediğini gerçekten derinlemesine anlayabilirsen, kendi yanıtını vermiş olacaksın.”

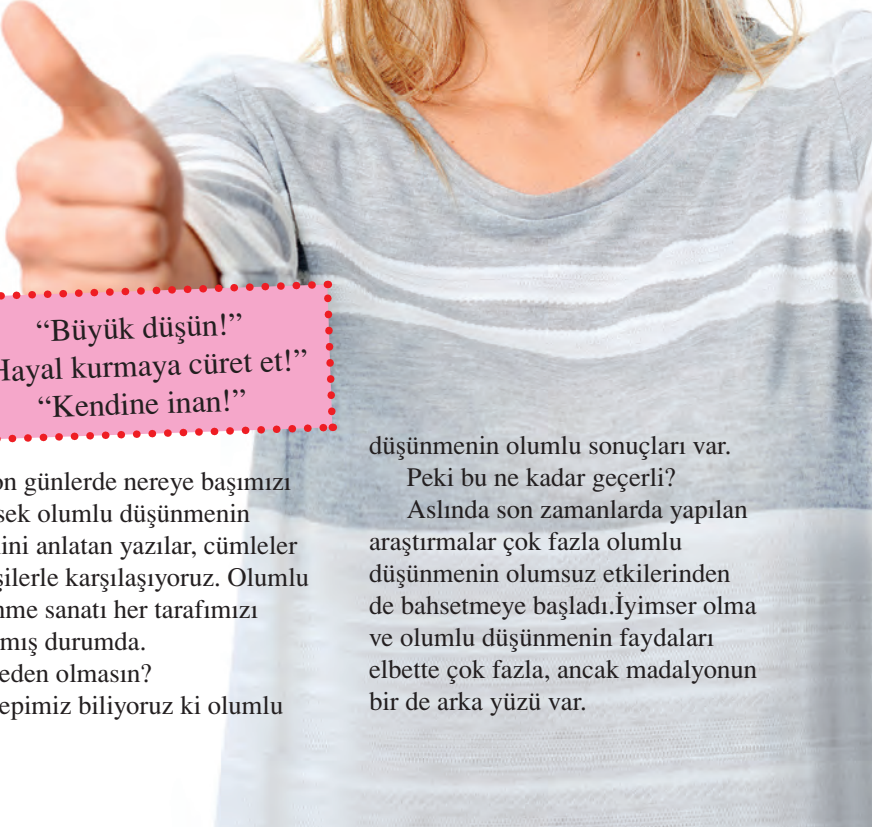
(Bağımlılıklarımız bizi tutmuyor, biz onları tutuyoruz. Bırakın gitsin!)

Anne Babalarla Başbaşa

Nilay Karatosun

POZİTİF DÜŞÜNME ÜZERİNE BAZI GERÇEKLER

“Büyük düşün!”
“Hayal kurmaya cüret et!”
“Kendine inan!”

Son günlerde nereye başımızı çevirsek olumlu düşünmenin önemini anlatan yazılar, cümleler ve kişilerle karşılaşyoruz. Olumlu düşünme sanatı her tarafımızı kaplamış durumda.

Neden olmasın?

Hepimiz biliyoruz ki olumlu

düşünmenin olumlu sonuçları var.

Peki bu ne kadar geçerli?

Aslında son zamanlarda yapılan araştırmalar çok fazla olumlu düşünmenin olumsuz etkilerinden de bahsetmeye başladı. İyimser olma ve olumlu düşünmenin faydaları elbette çok fazla, ancak madalyonun bir de arka yüzü var.

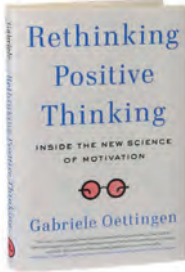
Çok fazla olumlu düşünme neden ters tepebilir?

Gabriele Oettingen "Rethinking Positive Thinking" adlı kitabında olumlu düşünmenin bir yere kadar faydalı olduğunu ve fazlasının ne gibi olumsuz sonuçlar yaratabileceğini çok güzel anlatmış. Kitap gelecek hakkında çok fazla hayal dünyasında olmanın, çaba, gayret ve çok çalışma gerektiren hedeflere ulaşmada motivasyonu düşüren bir etkisinin olduğunu açıklıyor.

Peki bu nasıl oluyor?

Kitaptan bazı önemli noktaları sizlere aktarmak istiyorum...

Gelecek hakkında olumlu düşünmek, ve istediğimiz sonuçlara ulaşmış gibi hayal ederek beynimize ufak bir aldatmaca yaptırtmak harika hissettiriyor. Kan basıncı

Gabriele Oettingen ve kitabı "Rethinking Positive Thinking"

düşüyor, beden daha rahatlamış hissediyor. Ancak motivasyon ve harekete geçme isteği azalıyor.

Bu durum öğrencilerin performansını nasıl etkiler?

Çocuklar ve ergen gençler aslında yetişkinlere göre olumlu düşünmeye doğal olarak daha yatkın olurlar. Dolayısıyla bunun faydalarını da çok net görürler. Ancak iş okulda gösterdikleri performansla geldi-

ğinde işler biraz karışır.

Ergen gençler önlerindeki sınav hakkında pozitif düşünüp, sınavın kolaylıkla geçtiğini hayal etmeye başladıklarında, çalışmak için göstermeleri gereken gayreti kaybederler. Tabii doğal olarak da elde ettikleri sonuçtan memnun olmaz ve hayal kırıklığı yaşarlar.

Gençler sınava çalışmayı neden erteliyor?

En önemli sebeplerinden biri onların çalışma için harca-yacakları zamanın gerçekte gerektirdiğinden daha az süreceğine karşı olan yanlış inançları. Kısa bir sürede bitirebileceklerine inandıkları

■ Gençler kısa bir sürede bitirebileceklerine inandıkları için çalışmayı erteliyor ancak gerçek düşündükleri gibi olmuyor.

için çalışmayı erteliyorlar ancak gerçek düşündükleri gibi olmuyor.

Gençlerle yaptığım koçluk çalışmalarında, teslim edilmemiş bir ödevi veya düşük notlu bir sınavı telafi etmek için fazladan ne kadar çalışma yapmaları gerektiğini hesap ettiğimizde büyük şok yaşıyorlar. Kısaca hedefleri ile içinde buldukları durum arasındaki mesafeyi fark ediyorlar.

O zaman, pozitif düşünme yanlış mı?

Çok fazla pozitif düşünme bizi fantazi içine sokuyorsa, kötümser bakış açısı performans açısından daha mı faydalı?

Pozitif düşünmeyi deneyen ve başarısızlık yaşayan gençler kötü sonuca hazırlıklı olmak ve karşı karşıya kaldıklarında üzülmemek için kendilerini en kötü senaryoya

hazırlarlar.

Bu da doğru bir çözüm değil elbette, çünkü bu düşünce kendilerinden şüphe duymaya ve aksiyon almak yerine zamanlarının çoğunu endişe içinde geçirmelerine sebep olur. Dolayısıyla en iyi performanslarını ortaya koyamazlar.

En doğru çözüm

O halde en doğru yaklaşım, hayalleri ve hedefleri gerçeklik dozu ile karıştırmak, dengeyi yakalamak. Bunun için yapılması gereken şey hayallerini göz önüne alırken bu hayale ulaşmada önüne çıkabilecek engelleri belirlemek ve engelleri nasıl aşabileceğine dair bir plan hazırlamak.

Gabriele Oettingen bu sürece WOOP adını vermiş; Wish, Outcome, Obstacles, Plan. Yani Hedef, Sonuç, Engel, Plan

En doğru yaklaşım, hayalleri ve hedefleri gerçeklik dozu ile karıştırmak, dengeyi yakalamak.

Oettingen çok kısa önerilerde bulunuyor:

Hedef: Hedefinizi net olarak belirleyin. Örneğin yeni okul döneme başlarken not ortalamanızın 90 olmasını istiyorsunuz.

Sonuç: Hedefinize ulaştığınızda ne olacağını hayal edin. Ne hissedeceksiniz, ne deneyimlemiş olacaksınız ve bu sonuç sizin için neden önemli. Bu aşamada sizi motive

■ Bu yaklaşım bizim gerçek dünyayı da algılayıp gerçeklerden uzaklaşmadan plan yapmamızı destekliyor.

edecek her bir ayrıntıyı hayal edin.

Örneğin not ortalamanız 90 olduğunda kendinizle nasıl gurur duyacağınızı, sahip olmak istediğiniz mesleğe ulaşmanızda ya da istediğiniz okula gitmenizde nasıl bir etkisi olacağını hayal edin.

Engeller: Sonuçlar bizi hayal dünyasına, engeller ise gerçek dünyaya getirir. İsteddiğiniz hedefe ulaşmada önünüze ne gibi engeller çıkabilir?

Atmanız gereken adımları

belirlediğinizde sizi ne durdurabilir? Örneğin not ortalamanızı 90 yapmaya çalışırken beklentileri çok yüksek olan ve küçük hatalardan bile çok not kıran bir öğretmeniniz olabilir.

Plan: Önünüze çıkabilecek tüm engelleri belirlediğinizi düşünelim. Şimdi bunların nasıl üstesinden geleceğini planlamaya başlayabilirsiniz. Mesela yüksek beklentileri olan öğretmeninizle bir görüşme ayarlayabilir ve ondan kendinizi geliştirmek için destek isteyebilirsiniz.

Bu yaklaşım neden işe yarıyor?

Bu yaklaşım çok hoşuma gidiyor, çünkü pozitif düşünerek görsel imgelemeyi kullanmanın yanı sıra bizim gerçek dünyayı da algılamamızı sağlıyor ve gerçeklerden uzaklaşmıyor. Ve sonra planı yapmamızı destekliyor.

Zihni şaşırtmak ve ters köşeleri

değerlendirmeye almak her zaman işe yarıyor.

Çocuğunuzla oturun ve bu adımları birlikte yapın. Harika sonuçlar elde edeceğinize eminim.

Kendiniz için de bir plan hazırlayabilirsiniz elbet...•

nilaykaratosunbd@gmail.com

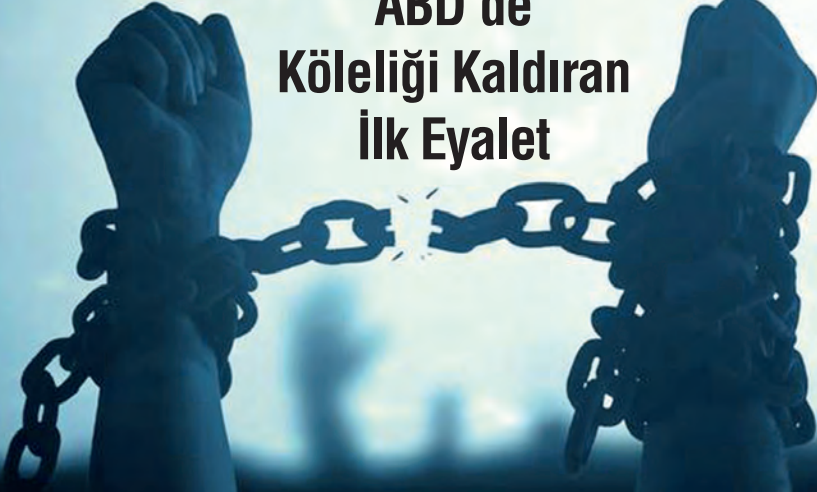

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Vermont

ABD'de Köleliği Kaldıran İlk Eyalet

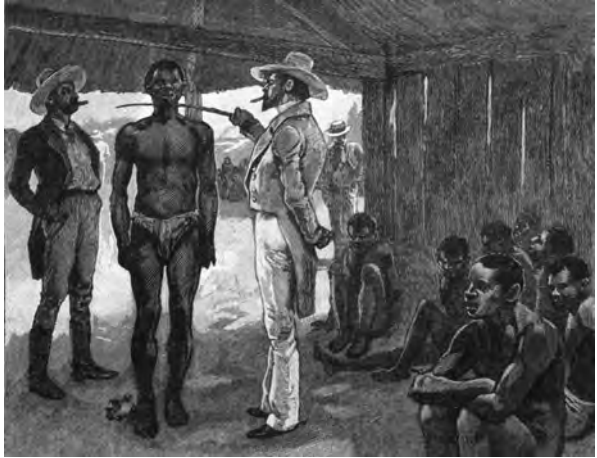

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) eyaletlerinden birisi olan Vermont, ülkenin kuzeydoğu kesimindeki New England bölgesinde yer alır. Güneyde Massachusetts, doğuda New Hampshire, batıda New York ve kuzeyde ise Kanada'nın Quebec bölgesi ile çevrilidir.

Vermont ABD'nin 14. eyaleti olmadan önce bu bölgede yaşayan halk, bağımsızlıklarına düşkünlükleriyle tanınıyordu. Bölge insanları, ne ABD'nin bir eyaleti olmayı ne de İngiliz Kraliyetinin bir parçası olarak kalmayı istiyorlardı.

Halk bağımsızlık yanlısıydı ve bunu çeşitli vesilelerle diğer kolonilere ilan etmişti. Bunlardan birisi 2 Temmuz 1777 tarihinde yaşandı. Bahse konu tarihte Amerika'da köleliğin sonlandırılmasına taraftar olanlar buna yönelik bir çağrı yaptılar. Çağrıya olumlu cevap veren ve bunu kısa süre sonra yürürlüğe koyan ilk eyalet Vermont oldu. Vermont, sadece köleliği tamamen yasaklamakla kalmadı ayrıca eyaletteki her Afrika kökenli erkek vatandaşın bütün seçimlerde oy kullanmasına izin veren yasal düzenlemeyi de hayata geçirdi. 25 Kasım 1858'de ise kölelik karşıtı yasal düzenleme eyalet anayasasına bir madde olarak dahil edildi.

Köle ticaretini betimleyen bir resim

2 Temmuz 1777 tarihinde Vermont'da yaşanan köleliğin sonlandırılmasının kabulüne yönelik olay şüphesiz tarihe geçecek bir nitelik taşıyordu. Bu konudaki resmi açıklama ABD'nin kuzeyinde bulunan ve kölelik ile bunun ticaretinin yaygın olduğu eyaletlerde büyük bir rahatsızlık yarattı. Zira bu bölgede Quaker Mezhebine üye olanların başını çektiği kölelik karşıtı hareket taban kazanmaya başlamıştı. Bu gelişmelerden daha önce 1774 yılında New England bölgesinde bulunan

Rhode Island ve Connecticut kolonileri deniz aşırı yerlerden yapılacak köle ticaretini yasaklamış olmakla birlikte kendi aralarındaki köle ticaretini bu yasaklamanın dışında tutmuşlardı. New England'daki kanun koyucuların yasal düzenlemeler sırasındaki iyi niyetli yaklaşımlarına rağmen ülkenin kuzeyindeki siyahlara yönelik kötü davranışlar ve aşığılamalar devam etti.

Vermont, Rhode Island ve Connecticut'ta yaşayan kölelik karşıtları takdire değer başarılar elde etse de her eyaletin uygulamada birtakım yasal kısıtlamalar koyması Afrika kökenlilerin gerçek anlamda kölelikten kurtularak serbest çalıştırılmasını, bu kişilerin mülk sahibi olmasını ve hatta eyaletlerde kalmasını zorlaştırdı. Örneğin, Rhode Island denizaşırı köle ticaretini yasal olarak sonlandırmasına rağmen burada New England

bölgesinin en büyük çaplı köle açık artırmaları gerçekleştirildi. Ayrıca Rhode Island'ın Afrika kökenli kişilere yönelik kanunları sürekli olarak güncellendi ve bunlar koloniler arasında en katı şekilde uygulanan yasal düzenlemeler arasında yer aldı.

Afrika kökenlilere yönelik kötü uygulamalara örnek olarak şunlar verilebilir: Kölelikten kurtulmuş bir siyahi vatandaş kölelerle bir araya gelip bunlara yardım ederse her iki tarafa da kırbaç cezası veriliyordu. Bir kişi Afrika kökenli birine bir bardak elma şarabı bile verse sert cezalara çarptırılıyor ya da kırbaçlanıyordu. Bazen hem kırbaç hem de diğer cezalar uygulanıyordu. Vermont'un 1777 Temmuz ayında yayımladığı deklarasyon tam olarak hedef kitlenin refahını gözetken bir içeriğe sahip değildi. Bu deklarasyondaki bazı geniş ve belirsiz ifadeler diğer 13 koloniden farklı bir tonda olsa bile uzun zamandır bölgede uygulanmakta olan köleliği devam ettirmeye yetecek anlamı

içinde barındırıyordu.

New England bölgesinde özgür siyahlara karşı en sert muameleler Connecticut'da yaşandı. Amerikan İç Savaşı'ndan önce ve sonra bir dizi yasal düzenleme yapılma-

sına rağmen kölelikten kurtulmuş Afrika kökenlilerin bu eyalette yaşamaları neredeyse imkânsız hale geldi. Örneğin, mülk sahibinin rızası olmadan özgür bir siyah, giri-

şimci olamazdı. Ayrıca bu kişilerin mülkiyet hakları da yoktu. Esasen Connecticut kanun koyucularının temel amacı, Afrika kökenlileri bu eyaletten uzaklaştırmaktı. Bu maksatla mülkiyet yasası geriye yü-

Kölelikten kurtulmuş bir siyahi vatandaş kölelerle bir araya gelip bunlara yardım ederse her iki tarafa da kırbaç cezası veriliyordu.

rüyecek şekilde yeni-
den yazıldı. Yasanın
yürürlüğe girmesi
ile birlikte önceden
bir şekilde mülk
edinmiş olan az sayı-
daki Afrika kökenli
insan, bu hakla-
rından vazgeçerek
mülkiyet haklarını
taşınmazların önceki
sahiplerine devret-
meye zorlandı. New
England eyaletinin
sık sık yayınladığı
eşit haklar getirme-
ye yönelik dekla-
rasyonlar sonuçta
Afrika kökenlilerin
eyaleti terk etmele-
rini amaçlayan üstü kapalı birtakım
yasal düzenlemeler içeriyordu. Tüm
bu gelişmeler üzerine ister köle ister

Charles Crawford tarafından yazılan "Observations Upon Negro-Slavery" (*Zenci Köleliği Üzerine Gözlemler*) adlı kitap.

özgür olsun bölge-
de yaşayan Afrika
kökenliler, günlük
yaşamdaki refahla-
rının karşı karşıya
oldukları ırkçılıkla
mücadele etmeye ve
buna alışmaya bağlı
olduğunu açıkça
anladılar. Burada altı
çizilmesi gereken
konu, bu dönemde
yukarıda adı geçen
kuzey eyaletlerinde
bulunan Afrika kö-
kenlilerin en azından
fiziksel olarak güney
eyaletlerindeki akra-
balarından daha iyi
muamele gördükle-

ridir; ancak bu kişilerin ayrımcılığa
maruz kaldıkları, istenmedikleri ve zaman zaman güneydekilere benzer
şekilde sert muamelelerle karşılaşarak acı çektikleri de bir gerçektir.

Sonuç olarak, Vermont Eyaletinin köleliği yasaklayan deklarasyonundaki niyet diğer kolonilere verdiği mesaj açısından önemlidir ancak buna rağmen Vermont ve diğer yerlerde yaşanan özgür siyahlara karşı sergilenen katı ve haksız uygulamalar devam etmiştir. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Kölelik Karşıtları Derneğinin Yardım Kutusu.

“Başkalarının hürriyetlerini tanımayanlar, hürriyete layık değildir.”

Abraham Lincoln

Türkiye’de Çağdaş Üniversitenin Kuruluşu

Yazan: Prof. Dr. RECEP AKDUR
Başkent Üni. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD Bşk.

Üniversite Kavramının Gelişimi

Yüksek öğretim işlevi gören kuruluşların tarihini Eflatun’un (MÖ 400) ve Aristo’nun (MÖ 387) etkinliklerine kadar götürür yazarlar var ise de günümüz anlamdaki ilk üniversitelerin, 11. Yüzyıl sonu ile ve 12. Yüzyıl sonu arasında ortaya çıktığı görüşü hakimdir. »

1 Ağustos 2019,
Türkiye’de Çağdaş
Üniversitenin
Kuruluşunun
86.
Yıldönümü

Bu bağlamda, Bologna (İtalya-1088), Paris (Fransa-1150), Oxford (İngiltere-1167), Montpellier (Fransa-1289) Avrupa'da ilk kurulan üniversitelerin en çok bilinen örnekleridir. Bu yıllardan sonra tüm dünya dillerine yerleşen "üniversite" sözcüğünün kökeni Latince topluluk ya da lonca anlamına gelen "universitas" olup; öğrenci veya öğretmenlerin kurduğu lonca ya da birlik anlamına gelir. Öğrenci loncasına dayalı olan üniversitelere "universitas scholarium (student)"; öğretmen loncasına dayalı üniversitelere ise "universitas magistrorum (profesörler)" denilmiştir.

Öğrenci loncasının üniversitelelerinde, rektör ve dekan hatta profesörler öğrenci loncası/ öğrenciler tarafından seçiliyor ve ücretleri bu lonca tarafından ödeniyordu. Profesörlerin loncasının üniversitelelerinde ise rektör ve dekan profesörler loncası/profesörler tarafından seçiliyor ve ücretlerini de bu lonca ödüyordu. Öğrenci loncası üniversitelere örnek Bologna Üniversitesi'dir. Buna karşılık öğretmen loncası üniversitelere örnek ise Paris Üniversitesi'dir. Günümüzde ve genel olarak birincisi "Bologna Ekolü", ikincisi ise "Paris Ekolü" olarak bilinir/anılır.

Çağdaş ya da 19. Yüzyıl anlayışını yansıtan üniversitenin ilk örneği, 1810 yılında Almanya'da Wilhelm Von Humboldt tarafından kuru-

lan, Berlin Üniversitesi'dir Berlin Üniversitesi'nden önceki üniversiteler, genel olarak Rönesans öncesi ya da Orta Çağ felsefesine sahip üniversitelere. Dolayısıyla ile de müfredatları din baskın bir içeriğe sahip olup, ana etkinlikleri de bilgi aktarım şeklinde olan üniversitelere. Berlin Üniversitesi ise etkinliklerinin merkezine araştırmayı/ bilgi üretimini oturtan ve laik tutumu benimseyen bir üniversitedir. Berlin Üniversitesi modeli olarak bilinen, bu model başta Amerika ve Japonya olmak üzere dünyadaki birçok üniversiteyi etkilemiş ve onların da hızlı bir şekilde pozitif bilme araştırmaya/ bilgi üretimine dayalı ve laik üniversiteler haline gelmesine örneklik etmiştir.

İslam Dünyasında Üniversite İslam dünyasında öğretim camii

**İslam dünyasında
medreseler
yükseköğretim işlevi
de gören kurumların
ortak adıdır.**

ve mesicilerle birlikte/yanında, bir takım hayırsever kişi ya da kurdukları vakıflarda finanse edilen kurumlarca yürütülmüştür. Müfredatları daha çok kuran, fıkıh, hadis ve tefsir ağırlıklıdır. Bunlardan, hocalarına müderris, yardımcılarına muid, öğrencilerine ise danişment, suhte veya talebe denilen medreseler, orta ve yüksek seviyede öğretim veren kuruluşlardır. Başka bir anlatımla İslam dünyasında medreseler yükseköğretim işlevi de gören kurumların ortak adıdır.

19. Yüzyılda Berlin Modeli'nden sonra Avrupa'da tamamen laik ve araştırmacı bir öğretim programına geçilmiştir.

Osmanlıda ilk medrese Orhan Gazi tarafından 1331'de İznik'te kurulmuştur. Bu konudaki ilk köklü yapılanma ve düzenleme ise Fatih Sultan Mehmet zamanında olmuştur. Fatih, öğretim alanını düzenleyen ve adı "kanuni talebe-ulum" olan kanunnamesinin yazımını, aralarında Molla Hüsrev ve Ali Kuşçunun da bulunduğu, bir maarif komisyonuna yaptırmış ve böylece Osmanlı Medrese sisteminin yasal temelleri Oluşturulmuştur.

Birçok yazar, Avrupa'daki Orta Çağ Üniversiteleri ile İslam dünyasındaki medreseleri birbirine

benzer kuruluşlar olarak kabul eder ve Türkiye'deki üniversitelerin kökeninin medreseler olduğunu söylerler. Ya da Anadolu'daki üniversitelerin başlangıcını medrese tarihine dayandırırılar. Böylece de İslam'da üniversite tarihinin çok eskilere gittiğine ilişkin bir algı oluşur. Oysa Avrupa'daki "Orta Çağ Üniversiteleri" ile "İslam Dünyasındaki Medreseler" birbirinden çok farklıdır.

Kuşkusuz ki, Avrupa'daki üniversitelerin de üzerinde dinin ve sarayların önemli etki ve baskıları vardır. Ancak üniversitelerin sahipliği ve yönetiminin doğrudan öğretmen ve öğrencilerden oluşması nedeniyle, yalnızca din bilgileri aktarılmamış, önemli ağırlıkta pozitif bilimlere ve sanat öğretimine de yer verilmiştir.

Berlin Modeli'nden sonra ya da 19. Yüzyıldan sonra ise tamamen laik ve araştırmacı bir öğretim programına geçilmiştir. Oysa medreseler camilerin yanındaki dersaneler olup temel amacı; Kuran öğretmek ve namaz kıldırarak din adamı yetiştirmektir.

Her ne kadar yükseliş döneminde ve bazı büyük medreselerde bu genel çizginin dışına çıkılarak müfredatta matematik tıp vb. pozitif bilimlere de yer verilmiş ise de bunlar zamanla gelişeceğine, müfredatta önemli bir pay alacağına, tutucu çevrelerin müdahaleleri ile müfredattan tekrar çıkarılmıştır. On Do-

kuzuncu Yüzyıldan sonra batıdaki üniversiteler tamamen laikleşirken, Osmanlıdaki medreseler özellikle de duraklama devrinin başlaması ile koyu bir taassubun içine gömülmüştür. Adeta kısır bir döngü oluşmuş “yükseköğrenim geriledikçe devletteki duraklama derinleşmiş” “duraklama derinleştikçe de yüksek öğrenim gerilemiştir.”

19. Yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti'nin/padişahlarının temel sorunu Yeniçeriler ve Medreseler olmuştur. Aydın ve ileri görüşlü bir padişah olan III. Selim, bu iki sorunu çözmek istemiş ancak canı ile ödemiştir. Sultan II. Mahmut, bir yandan yeniçeri ocaklarını kapatarak Asakir-i Mansure-i

Muhammediye adı verilen yeni bir ordu kurmak sureti ile ülkeyi Yeniçeri sorunundan kurtarıken öte yandan da 1827'de Tıbbiye'yi, 1834'de Harbiye'yi kurarak yüksek öğrenimin çağdaşlaşmasının ilk adımlarını da atmıştır.

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarına doğru Fransızların da etkisi ile çeşitli bakanlıklara bağlı olarak birçok yükseköğretim okulu açıldı. Mülkiye, Hukuk Fakültesi, Ticaret Mekteb-i Ali'si ve Mektebi Sanay-i Nefise-i Şahane bunların örneklerindedir. Daha sonra

1909'da Harbiye ve askeri mühendislik okulları birleştirilip, Mühendisane olarak bilinen Mühendis Mektebi-i Alisi'ne dönüştürüldü. Orta düzeyde teknik insan gücü yetiştirmek amacıyla Kondüktör Mekteb-i Alisi türünden okullar da kuruldu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çağdaşlaşma isteğinin ve iradesinin

III. Selim Yeniçeri ve Medreseler sorunlarını çözmek istemiş ancak canı ile ödemiştir.

resmi ilanı Gülhane Fermanı ile dir. Bu isteğın sonuçlarından biri olarak, 1946'da Darülfünun'un açılması kararı verildi ve hazırlıklara başlandı. Ayak süren bürokrasi ve direnç odakları nedeniyle hazırlıklar 19 yıl sürdü ve 1865'de tamamlanabildi. Bundan da beş sene sonra, yani 1870 yılında Darülfünun büyük bir törenle açıldı. Çünkü

kurulmasına karşı medreselerin öncülüğünde oluşturulan bir toplumsal direniş vardı. Yeniden düzenlenme bahanesi ile kapatıldı, kütüphane ve laboratuvar bölümleri iptal edildikten sonra 1872'de ve 1874'de iki kez tekrar açıldı ise de baskılara dayanamayıp 1881'de tamamen kapatıldı.

Dokuz sene süren aradan sonra 31 Ağustos 1900'da Darülfünun Osmani adı ile Cağaloğlu'ndaki Mülkiye binasında bir kez daha açıldı. Önceden kurulan tıp ve hukuk okulları da buraya bağlandı. Ek

olarak ilahiyat (Ulum-i Aliye-i Di-niye), edebiyat, matematik (Ulum-i Riyaziye) ve fen bilimleri (Tabi-iyeye) açıldı. Böylece 1946 yılında açılması kararlaştırılan Darülfünun/Üniversite 54 yıl sonra öğretime başlayabildi. İlk adı Darülfünun-ı Şahane iken ikinci adı Darülfünun-ı Osmani ve en son Cumhuriyet döneminde İstanbul Darülfünunu adıyla girmiş oldu.

Eğitimde Cumhuriyet'in felsefesi ve bu yönde yapılmak istenen gelişmeler, 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile düzenlenmişti. Bu Kanun medreselerin kapatılmasını, Darülfünun da pozitif bilimler okutulan bir kurum olarak yapılanmasını öngörüyordu.

Cumhuriyet Hükümetleri, 1922'den 1932'ye dek Darülfünuna karışmamış, özerkliğine saygı göstermiş ve onun kendi iradesi ile Cumhuriyete ayak uydurmasını beklemiştir. Yalnızca daha iyi çalışma olanakları ve mali kaynaklar sağlanmasıyla yetinilmiştir. Bu bağlamda Darülfünuna eski Harbiye Nezareti binası tahsis edilmiş ve 1923 yılında müderrislerin maaşına ciddi bir zam yapılmıştır. Bir yıl sonra, Darülfünuna vakıf mallarına sahip olma ve bireylerin bağışlarını kabul etme yetkisi tanındı. 21 Nisan 1924 ve 499 sayılı kanunla daha da ileri gidilerek,

Darülfünuna tüzel kişilik tanındı ve idarî ve ilmi özerklik verildi. Bu talimatnameye göre, Darülfünun Emmini (dekanı), müderrisler ve muallimlerden en çok oy alan iki aday arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından atanacaktı.

Tüm bu destek ve hoşgörüyeye karşın "Cumhuriyet Felsefesi ve Devrimlerini" desteklememesi ve Türkiye'nin gidişine uygun faaliyetler içinde olmaması bir yana, Darülfünun'da tüm bunlara ters gelen olaylar cereyan etmektedir. Örneğin, 1924 yılında, bir grup öğrenci okul bahçesinde fotoğraf çektirir. Resim çektirmeyi günah sayan Darülfü-

Cumhuriyet Hükümetleri, 1922'den 1932'ye dek Darülfünununun özerkliğine saygı göstermiş ve onun kendi iradesi ile Cumhuriyete ayak uydurmasını beklemiştir.

nun zihniyeti bunu büyük bir küfür sayar. Darülfünun yönetimi derhal harekete geçer ve fotoğraf çektiren öğrencileri cezalandırarak bir süre okuldan uzaklaştırır. Olay Ankara'da duyulunca, hükümet çevreleri dehşete kapılır. Darülfünunun kendini Cumhuriyete uyduracağına olan ümitler boşa çıkmıştır. Birkaç gün sonra Bursa'da bir konuşma yapan Mustafa Kemal, resim çektirmeyi günah sayan müderrisleri şiddetle

Atatürk üniversite öğrencileriyle

kınar; asıl cezalandırılması gerekenlerin onlar olduğunu söyler.

Benzeri olayların yanı sıra, Darülfünundaki iç çatışmalar ve tartışmalar da gazete sütunlarına yansımaktadır. Hocalar arasında özellikle bilimsel açıdan karşılıklı şiddetli tartışmalar olmakta, verilen bazı derslerin içeriklerinin çağın çok ötesinde olduğu bildirilmektedir. Bu haberlerden dolayı Darülfünun sık sık Meclisin gündemine gelmekte ve özerkliğinin kaldırılıp kaldırılmaması tartışılmaktadır.

Cumhuriyet'in Osmanlı'dan devraldığı tek yüksek öğretim kurumu olan Darülfünunun genel yapısı ve görüntüsü Atatürk ve Cumhuriyet devrimlerini yaşamakta olan Türkiye'nin gereksinimlerine yanıt vermekten çok uzaktır. Bir türlü Atatürk ve Cumhuriyet devrimlerini

ayak uyduramıyor ve medrese özelliğini devam ettiriyordu. Bu durum hükümetleri burası ile ilgilenmeye, bazı düzenlemeler yapmaya zorlamıştır.

1933 Üniversite Reformu, Türkiye'de Üniversitelerin Başlangıç Tarihidir.

Darülfünunun bu manzarası üzerine, bizzat Atatürk'ün emriyle, Türkiye'ye çağrılan İsviçreli Profesör Albert Malche yüksek öğrenimi inceleyerek, reformun nasıl yapılabileceği konusunda bir rapor hazırladı. Atatürk bu raporu birkaç kez okudu ve üzerine 180'e yakın not düştü. Bu Rapor, özellikle de Atatürk'ün düştüğü notlar doğrultusunda hazırlanan yasa tasarısı 31 Mayıs 1933'te TBMM'de 2252 sayılı kabul edildi.

Bu yasa ile İstanbul Darülfünü-

nu 31 Temmuz 1933 tarihi itibari ile kapatıldı ve onun yerine 1 Ağustos 1933'te İstanbul Üniversitesi kuruldu. Böylece Türkiye, 1088'de kurulan ve Avrupa'nın ilklerinden sayılan Bologna Üniversitesi'nden tam 845 yıl sonra, gerçek bir üniversiteye kavuşmuş oldu. Başka bir anlatımla 1 Ağustos 2019 Türkiye'nin gerçek bir üniversiteye kavuşmasının 86. yıl dönümüdür.

Özdele İstanbul Üniversitesi'nin genelde üniversitelerimizin kuruluşunun 86. yıldönümünde, başta Atatürk, Dr. Reşit Galip ve Prof. Malche olmak üzere tüm emeği geçenleri minnet ve saygıyla anıyoruz.

Yarıya 845 yıl sonra başlayan üniversitelerimizin, dünya üniversiteleri arasındaki sıralaması arzu

edilen düzeyde değil ise de Medrese ya da Darülfünun ile kıyaslandığında 86 yıl gibi kısa bir sürede kat edilmiş olan yolun olağanüstü olduğu anlaşılır.

Üniversitelerimizin, dünya üniversiteleri arasında da övünç duyulacak sıralara yükselmesi için; yeterli bir mali desteğe ve özgürlük ortamına gereksinimi vardır. •

KAYNAKLAR

- Antalya Ö. L.: Tarihsel Süreç İçerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2007/2, Sayı: 6
- Gürüz K.: Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Tarihi ve Bugünkü Sevk Ve İdare Sistemleri (ikinci baskı) Cem Ofset
- Namal Y, KarakökT.: Atatürk ve Üniversite Reformu (1933) Yükseköğretim ve Bilim Dergisi Cilt/Volume 1, Sayı/Number 1, Nisan/April 2011; Sayfa/Pages 27-35 (http://higheredu-sci.beun.edu.tr/pdf/pdf_HIG_1519.pdf Erişim 06.07.2019)
- Schonfeld William R.: Universitas Magistrorum et Scholarium <http://www.math.wichita.edu/~pparker/personal/unimag.htm> (Erişim 05.07.2019)

Atatürk ve Eğitim

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz:

1- Milliyetine,

2- Türkiye Devletine,

3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. (1922)

* * *

Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin istikbalini yoğuran kültür ordusu. Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir; yücedir, verimlidir, saygıdeğerdir. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğere üstün tutulur? Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayattır. (1923)

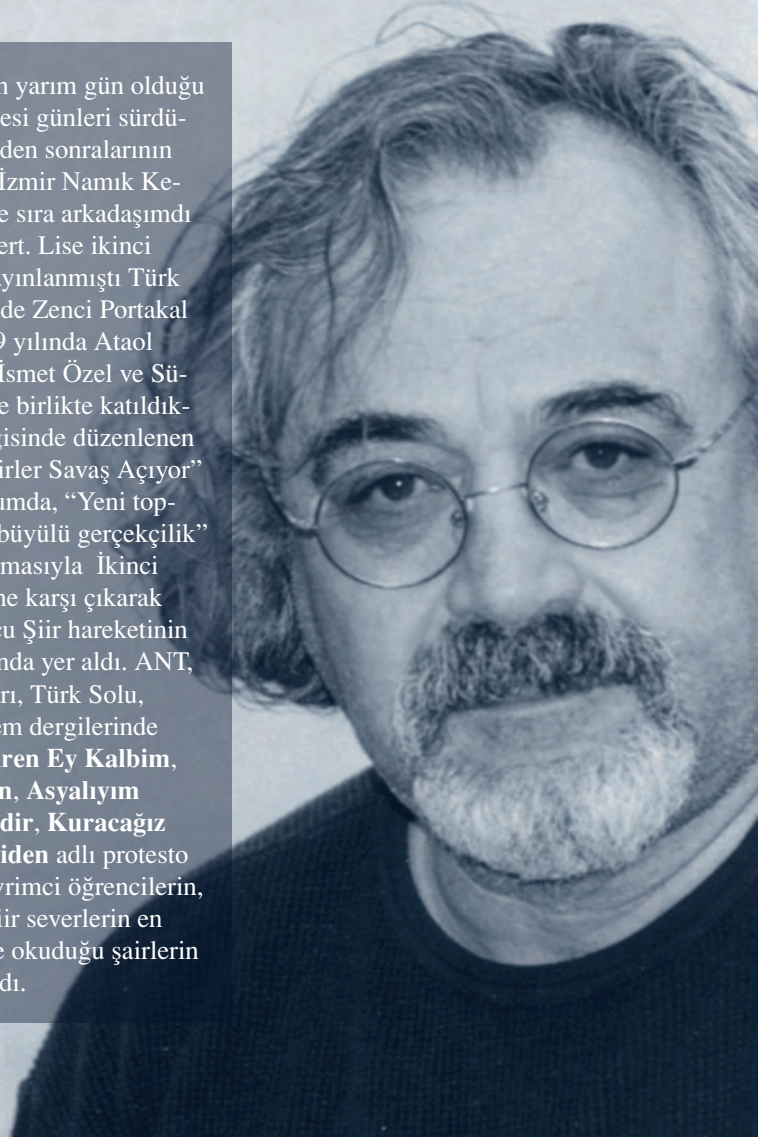
Mustafa Kemal Atatürk

Şiirin

DORUKLARINDA

Özkan Mert

Okulların yarım gün olduğu cumartesi günleri sürdü-rülen şiir öğleden sonralarının öncülerinden İzmir Namık Kemal Lisesi'nde sıra arkadaşımıdı şair Özkan Mert. Lise ikinci sınıftayken yayınlanmıştı Türk Dili Dergisi'nde Zenci Portakal adlı şiiri. 1969 yılında Ataoğlu Behramoğlu, İsmet Özel ve Süreyya Berfe ile birlikte katıldıkları ANT dergisinde düzenlenen "Devrimci Şairler Savaş Açıyor" adlı açık oturumda, "Yeni toplumcu şiir ve büyüğü gerçekçilik" başlıklı konuşmasıyla İkinci Yeni hareketine karşı çıkarak Yeni Toplumcu Şiir hareketinin öncüleri arasında yer aldı. ANT, Halkın Dostları, Türk Solu, Papirüs, Dönem dergilerinde yayınlanan **Diren Ey Kalbim, Hayatımızdan, Asyalıyım Yarem Derindir, Kuracağız Her Şeyi Yeniden** adlı protesto şiirleriyle, devrimci öğrencilerin, kitlelerin ve şiir severlerin en çok sevdiği ve okuduğu şairlerin başında yer aldı.

1971 faşist askeri cuntası, sıkıyönetim mahkemesince toplam 8 yıl hapis cezasına çarptırılınca İsveç'e geçerek bu ülkeden politik iltica hakkı aldı. Lund Üniversitesi'nde 'Drama-Tiyatro-Film Bölümü'nde eğitim gördü. 1980-2006 yılları arasında İsveç Devlet Radyosu'nda program yapımcısı ve spiker, 2006-2008 yılları arasında da İsveç Devlet Tiyatrosu'nda, Uluslararası Tiyatro ve Kültür Projeleri yönetmeni olarak çalıştı. İsveç'te yaşayan Türkleri, İsveç Devlet Tiyatrosu çatısı altında beş dernek olarak örgütledi. Şair, gazeteci ve gezgin olarak dünyanın pek çok ülkesini gezdi,gördü.Uzakdoğu ülkelerinde Budizm'i, doğa ve evren ilişkilerini inceledi. Modern Türk şiirinin kilometre taşlarından ve İsveç şiirinin de en önemli isimlerinden biri olan Özkan Mert, son şiir kitabı Evrenin Işığı ve tüm şiirleri ile 2016 Naji Naaman Uluslararası Edebiyat Ödülü ile onurlandırıldı. Micherella Zanarella (İtalya) ve Noris Roberts (Venezuela) ile birlikte merkezi Beirut'ta bulunan Naji Naaman Kültür Vakfı Dünya Kültür Elçisi seçildi. Cumhuriyet Yunus Nadi (Mansiyon 1990), İlhan Demiraslan Şiir Büyük Ödülü (1990), Salihli Şiir İkincileri Dianysos Şiir Ödülü (1990), Petrol-İş Jüri Özel ödülü (1992), Cemal Süreya Şiir Ödülü (2008) sahibi, çağımızın Homeros'u olarak tanımladığım şiiri yaşam, yaşamı şiir olan değerli dostum 2010 yılından bu yana Bodrum, Gümüşlükte yaşıyor.

ZENCİ PORTAKAL

Bir yanıyla bir adam portakal
ısırdı
Öteki yarısı yoktu daha yitik
ikindilerde
Bir baskına hazırlanıyordu
kahverengi dişleriyle
Biriktirmiş gözlerini en güzel
çiçeğe
Hiç doğmamış bir çocuk gibi
Bir zenci durup beyaza bakıyor
Alıp koskoca denizi köşe
başından
Ağlayarak kaçıyor
* *

MAKİNA

ağır makina kokuları arasında
gök yıkılır asfaltlarda ağır
ağır işleyen insanlar çelik
katlı oyuncaklar artık yükselen
akşam katı çarklarına uzanır
demir ve çelikten yığılı bir
umutsuzluk artık artık telefon
zilleri, yağ kokuları
biraz alkol ve konserveler
çelikten kuşlar gıcırdarken
takır tukur
aşk yok artık, oksijen yok
kırmızı düğmeye geçerken
parmak hızlı öpmeliyim seni,
çabuk sevişmeliyiz gökyüzü
çelikle örülürken
ay yasaktır bize
Tangon
* *

GELİNCİKYA

Ben ağzında dinamitle
öpüşecek kadar usta değilim
En çok rüzgarlara çarpınca
mavi olur benim yüzüm
Uçup gidiyordu

ALLAH VE TANGO

I.

Işıkli bir sürgünüm ben
Dünyanın nişangâhı evim

Saçlanmı boz! Arala beni aşka
Dişlerimin arasından geçir bir
ırmağı

Beyaz güvercinlerle değiştir
Tüm apoletleri

80'lik moruklar çetesi Çin'de
Haydi! Tarihın çöplüğüne

Kırık ayna parçacıkları gibi
Birbirimizden yansiyarak
çoğalacağız

Yeryüzünde güneşi ilk gören
Üzümlerden yaptım bu şarabı

Bu şarapla yıkıyorum sözcüklerimi
Tarih beni arıyor

Nehirler ve Tarih beni çözüyorsa
Hazırım! İşte Allah ve Tango

Ayda marul yetiştiren
İlk göçmen ben olacağım

Çam kokuları göndereceğim
Dünya'ya
Mektupla, olmazsa yıldızlarla •

Devrik yaz kasabalarının
dayanılmaz kış hafifliğinden
Nil nehrinde yüzen yeşillenmiş
bir dal'a

G ö n d e r m e l e r ...

Ne zaman unuttu?

Ben orta iki'de kaleciydim
Pazartesi günleri ben dünyada
yokum

Bir bebek gibi bakıyor kalbim
dünyaya

Ahhh!!! Biz insancıklar

En çok sarıya çalıştım ben
Ne kadar çok özledik Edip

Cansever'i Tangon

Balık etinde

Biri şeytan Mehmet öteki kim
acaba?

Sevgili hortlaklar

Serçeler ve özgürlük

Tiffany

Cennetten sesler

Hayatı öğrenmeye vaktim yok

Gelincikya

Herşey bu dünyada oluyor

Güvercinlerle oyna Joel!

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

UYUŞTURUCU KURBANI ÜNLÜLER

Jimi Hendrix

İnsanlığın en büyük düşmanlarından biri, zararlı bağımlılıklardır. Alkol, kumar ve uyuşturucu bağımlılıkları zengin, fakir, genç, yaşlı, ünlü, ünsüz ayırmadan tüm kurbanlarının ve ailelerinin hayatlarını mahvederler.

Deneme amacıyla bir kereliğine alınan küçük bir uyuşturucu dozu bile bağımlılık yaratır ve sonrasında

bundan kurtulmak çok ama çok zordur. En iyi çözüm, hiç başlamamaktır. Geçmişte ve günümüzde kendi halinde insanların yanı sıra çok sayıda ünlü sanatçı genç yaşta uyuşturucuya kurban giderek en güzel, en verimli çağlarında yaşamlarını trajik bir şekilde noktalamışlardır. Bu sanatçılar arasında Jimi Hendrix, Janis Joplin, Jim Morrison, River Phoenix popülerlikleriyle öne çıkarlar.

JIMI HENDRIX: 1942 doğumlu Jimi Hendrix, çok iyi bir gitar virtüözü, söz yazarı ve kültürel bir ikon olarak rock tarihinin en önemli sanatçılarından. Amerika'dan önce İngiltere'de ün kazanan Hendrix, California, Monterey'de sahne

aldığı Pop festivalinin ardından gerçek şöhreti yakalamıştır. Hendrix on dört yaşındayken gitarla tanıştı.

Çöpe atılmış, teli kopuk, eski bir gitardı bu. Buna rağmen bu gitarla bazı şarkıları çalmayı başardı. On beş yaşındayken bir akustik gitarı oldu.

Jimi Hendrix:

Dünyaya yüz yılda bir gelebilecek bir deha, uyuşturucu yüzünden henüz yirmi yedi yaşındayken aramızdan uçup gitti.

Hiçbir zaman gitar çalma dersi almadı. Hayran olduğu bazı şarkıcıları izleyerek onların şarkılarını çaldı ve kendiliğinden bazı notaları buldu. O zamanlar ses yükseltici kullanmadan çalıyordu. Sorunlu bir gençlik yaşayan

Hendrix, 1961 yılında Amerikan ordusuna katıldı. Asker ocağındaki disiplinle hiç bağdaşamayan sanatçı, 1962 yılında silahlı kuvvetlerden ayrıldı. Buna karşın orduda tanıştığı Billy Cox isimli bas gitarist geleceğini belirlemesi açısından önemli bir rol oynamıştır. Sonraları Billy Cox'un grubu ile çalışmaya baş-

Billy Cox

Billy Cox isimli bas gitarist geleceğini belirlemesinde önemli rol oynamıştır.

layan Hendrix, popülerliği artınca kendi adına bir grup kurup Amerika ve İsveç turlarına çıktı. Londra'nın en prestijli konser salonu olan Royal Albert Hall'da sahne almasıysa kariyerinin en üst noktasıdır.

Ne yazık ki, bütün bu parlak yaşamın ardında tehlikeli bir şekilde alkol kullanmaktaydı. Onu tanıyanlar alkol belası yüzünden şiddet içeren ataklar yaşadığını belirtmişlerdir. Hendrix henüz yirmili yaşlardayken alkol yüzünden ciddi sorunlar yaşamaya başlar. 1967 yılında New York'da bir apartman dairesinde bazı dostlarının yanında ilk kez uyuşturucu kullanır. O güne kadar ara sıra esrar, kokain

ve erooin kullanmış olan Jimi, o gecedен sonra bunların yanı sıra düzenli olarak LSD kullanmaya başlar. Bu bağımlılık kısa sürede kariyerinde ve kişiliğinde büyük sıkıntılar yaratır. Konser için gittiği İsveç'te geçirdiği bir uyuşturucu

krizi nedeniyle şiddet içeren davranışlar gösterir, çevreye zarar verir. Peş peşe geçirdiği uyuşturucu krizleri nedeniyle kariyerini tehlikeye atar. Dünya çapındaki bir gitar virtüözünün bu kötü alışkanlığı nedeniyle Tanrı vergisi yeteneğini harcaması çok ama çok acıdır. Hendrix, 18 Ağustos 1970 yılında Londra'da

evinde ölü bulundu. O sırada yanındaki kız arkadaşı, Hendrix'in o gece çok sayıda uyku ilacı aldığını belirtmiştir. Yapılan otopside ölüm nedeni, aldığı barbitürat tipi uyuşturucuların neden olduğu kendi kusmuğunda boğulma vakası olarak belirtilmiştir. Sonuç olarak dünyaya yüz yılda bir gelebilecek bir deha, uyuşturucu yüzünden henüz yirmi yedi yaşındayken aramızdan uçup gitmiştir.

JANIS JOPLIN: Gelmiş geçmiş en büyük rock şarkıcılarından biridir. Olağanüstü yeteneğiyle yirminci yüzyılı etkileyen en önemli müzisyenlerdendir. Şarkıcılığın yanı

sıra söz yazarlığı ve besteciliğiyle de öne çıkmıştır. O da tıpkı Jimi Hendrix gibi kariyerinin en verimli çağında ve çok genç bir yaşta uyuşturucu yüzünden yaşamını kaybetmiştir. 1943-Teksas doğumlu Janis Joplin de 1967 yılında sahne aldığı Monterey Müzik Festivalinin ardından şöhret basamaklarını tırmanmaya başlamıştır.

Çocukluğu tutucu bir Teksas kasabasında baskılar altında geçen Joplin, San Francisco'da bir mağazada hırsızlık yaparken yakalanır. Bu olayı takip eden iki yıl içinde müzikte başarısı artarken ne yazık ki uyuşturucu kullanımı da başlamıştır. Uyuşturucunun yanı sıra ciddi miktarda alkol de alan Janis bu bağımlılığı nedeniyle bir ara kırk kiloya kadar düşerek Teksas'a, ailesinin yanına döner.

Janis Joplin, olağanüstü yeteneğiyle yirminci yüzyılı etkileyen en önemli müzisyenlerden biridir.

Janis Joplin

1966-1969 yılları arasında muhteşem sesi ve sahne performansıyla zirveye tırmanan

Janis Joplin bu dönemde tüm dünya gençliğinin tanıyıp izlediği bir rock yıldızı olmuştur. Uyuşturucu bağımlılığından kurtulmak için çabalar gösteren yıldız ne yazık ki bunu tam anlamıyla başaramamış hatta bazı önemli konserlere sarhoş ya da uyuşturucular nedeniyle kendisinden geçmiş olarak çıkmıştır. Janis Joplin, 1970 yılında, Los Angeles yakınında bir motel odasında ölü bulundu. Ölüm nedeni aşırı eroin kullanımı olarak ilan edildi. Böyle bir yeteneğin

henüz yirmi yedi yaşındayken trajik bir şekilde ölüp gitmesi uyuşturucu kullanımının ne denli tehlikeli olduğunun ibret verici bir göstergesidir.

JIM MORRISON: Uyuşturucu kurbanı müzik dehalarından biri de The Doors topluluğunun unutulmaz solisti Jim Morrison'dur. 1943 Florida doğumlu olan Morrison, rock tarihine söz yazarı, besteci ve şarkıcı olarak geçmiştir. Çocukken Meksika'da tanık olduğu bir trafik kazası sonucu sürekli olarak ölüm temasına takılıp kalmış ve bu durum tüm şiirlerini ve şarkı sözlerini etkilemiştir. Hassas bir yapıya

Hassas bir yapıya sahip olan Jim Morrison içinde bulunduğu düzene şarkılar ve şiirlerle karşı çıkar.

Jim Morrison (önde) ve The Doors Grubu sahip olması da içinde bulunduğu düzene şarkılar ve şiirlerle karşı

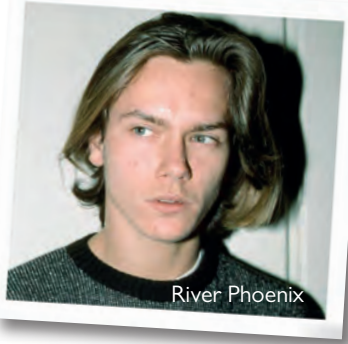
çıkmasına neden olur. Sinemayla ilgilenirse de ruh hali müziğe çok daha yakındır ve çıkışı bu yolla bulacağına inanır. 1966 yılında California eyaletinde, üç arkadaşıyla birlikte müzik tarihine geçecek olan The Doors grubunu kurar. Light My Fire isimli parçaları birkaç kuşağa ilham olacak şekilde benimsenir peşe konserlere, turnelere çıkarlar.

The Doors artık dünya çapında bir topluluktur, Jim Morrison ise gençliğin ikonu olmuştur. Başarıları yeni albümlerle sürerken bazı konserlerinde çıkan olaylar nedeniyle polisle başları derde girer. 1971 yılında bir süre dinlenmek için Paris'e gider.

LSD, marihuana ve diğer uyuşturucu maddeleri kullandığı bilinen şarkıcı, yaşamının son iki yılında yoğun olarak alkol kullanımına başlar. Bu dönemde müzikten ve çevresinden tamamen kopar. Temmuz 1971'de Paris'de kaldığı dairenin banjosunda ölü bulunur. Henüz yirmi yedi yaşındadır. Resmi ölüm nedeni kalp krizi olarak bildirilse de bunun genç yaşta içine gömüldüğü

alkol ve uyuşturucu batağından kaynaklandığı kesindir.

Yukarıda saydıklarım dışında River Phoenix, Bon Scott, Brian Jones, Whitney Houston, Sid Vicious ve Judy Garland gibi pek çok ünlü sanatçı alkol veya uyuşturucu kurbanı olarak erken yaşlarda hayata veda etmişlerdir. Uyuşturucu yalnızca ünlülerin değil, yediden yetmişe tüm toplumun en büyük sorunlarından biridir. Bir ailenin başına gelebilecek en ciddi trajedi, evlatlarının uyuşturucu batağına düşmesidir. Bugün dünya çapında uyuşturucu kaçakçılığı ve satıcılığı yapanlar tuzaklarına düşürdükleri insanların hayatlarını karartmaktadır. Yapılacak en büyük hata, deneme amaçlı olarak uyuşturucu kullanmaktır. Ne yazık ki, bu ilk adım büyük felaketin başlangıcıdır. Hatanızı fark ettiğinizde iş işten geçmiştir. Bu

River Phoenix

Bon Scott

Judy Garland

Whitney Houston

Brian Jones

Sid Vicious

nedenle her ne olursa olsun bağımlılıktan uzak durun. Kendinizi sanata, edebiyata, bilime, spora ve hobilere verin. Sizi ve ailenizi perişan edecek tehlikelerden uzak durun. Hayat yaşamaya değer. Hele gençken çok daha güzel. •

mehmetunverbd@gmail.com

Gezdike Gördükçe

Özlen Şen Toker

Geceyi gündüze
dönüŐtüren
Şenlik ateşi:

Johannis

Soğuktan uŐmŐ ellerimizi, ayaklarımızı ve bedenimizi ısıtan ateş... Yiyeceklerimizi, kestane, mısır ve midyeleri piŐiren, karanlıkları aydınlatan ateş...Kontrolden çıktığında yakıp, yıkan, kl eden, doğru ellerde olduğunda ise yaŐamımızı kolaylaŐtıran ve güzelleŐtiren ateş...Őömine, mangal, piknik yeri, sahil, tarla, dağ gibi çeşitli yerlerde yanan irili, ufaklı çok ateş gördüysem de Şimdiye kadar gördüğüm en büyük ateş, Almanya'nın GroŐhartpenning köyündeki "Johannisfeuer" denilen Şenlik ateşi oldu.

feuer

“Johannisfeuer”
şenlik ateşinin kökeni,
Cıvalı Taş Devri'nde
Avrupa'ya yayılmış
pagan dini törenlerine
dayanıyor.

14 Haziran tarihinde, köyün hemen arkasında, tepedeki bir çayırdaki hazırlanan şenlik alanı akşam üzeri gelenlerle dolmaya başladı. Ateşe verilmek üzere özenle dizilmiş ve etrafı uzun ağaçlarla kaplanmış tahtalar, yaklaşık 15 metrelik yüksekliği ile tepedeki düzlüğün ortasına yerleştirilmiş dev bir ahşap kızılderili çadırı gibi duruyordu. Etrafındaki boş alanı çevreleyen güvenlik bantının dışında, bir tarafta küçük bir festival alanı kurulmuş, diğer taraf ise çayıra piknik örtüleri ile gelenler için ayrılmıştı. Festival alanı renkli ışıklarla süslenip, aydınlatılmış; kadın, erkek, çoluk, çocuk pek çok kişi yerel kıyafetlerini giyerek ateşi görmeye gelmişti. Yerel müzik

grubu, köşedeki bir kamyon kasası içinde yöreye özgü, neşeli Baviera şarkıları çalarken; festival alanındaki tahta masalarda oturanlar çevredeki stantlardan aldıkları sosise, et

ve patatesleri yiyip, biralarını içerek sohbet ediyorlardı. Masalar iyice dolup, alanın diğer tarafı da piknik örtüleri ve şezlonglarında oturanlarla kaplandığında ateşe verilecek tahtaların etrafında bir hareketlilik başladı. İki itfaiyeci ateşin etrafındaki alanı çevreleyen güvenlik bantının kenarına çektikleri hortumlarla tahtaların dışında kalan çimenleri suladılar.

Güneş batıp, gökyüzü gecenin lacivert rengine boyanırken, yerel kıyafetler içindeki iki genç adam ellerindeki meşalelerle tahtaların etrafını saran ağaçları tutuşturdu. Alevler ağaçları sarıp ateşi yavaş yavaş büyütürken itfaiyeciler ateşin yayılmaması için düzenli olarak su sıkmaya devam ettiler. Ay

gökyüzünde parlamaya başladığında ateş iyice büyüdü. Alevler yerden göğe doğru uzanırken etrafa yayılan sıcaklık giderek arttı. Rüzgar, ateşin küllerini izleyicilerin üzerine savurduğunda, kalabalık diğer tarafa doğru kaçıştı. Devasa şenlik ateşi

büyüdükçe yanan ağaç ve tahtalar yan yatmaya ve düşmeye başladı.

Müzik çalmaya devam ederken şenlik alanında ki izleyiciler saatler boyunca alevlerin tahtaları yakmasını seyrettiler.

Çok eski bir Alman geleneği olan “Johannisfeuer” şenlik ateşinin kökeni, Cılalı Taş Devri’nde Avrupa’ya

yayılmış pagan dini törenlerine dayanıyor. Dünyadaki farklı ülkelerde günümüzde de mevsim dönümlerinde, yılsonu ve yılbaşı

21 Haziran veya ona yakın bir tarihte yakılan şenlik ateşi, Hristiyanlık takviminde yer alan St. John’un doğum gününe bağlanmış ve Almanya’da “Johannisfeuer” adını almış.

gibi tarihlerde şenlik ateşi kutlamaları yapıyor. Genellikle yılın en uzun günü ve yaz dönümü olan 21 Haziran tarihinde ya da ona yakın bir tarihte yakılan şenlik ateşi, zamanla Hristiyanlık takviminde yer alan St. John'un doğum gününe bağlanmış ve Almanya'da "Johannisfeuer" adını almış. Hristiyanlık öncesi dönemde Avrupa'daki Keltik ve Germen kabilelerinde güneşin iyileştirici etkisi olduğuna inanıldığından şenlik ateşi törenleriyle gün ışığının en çok görüldüğü gün kutsanmış. Yakılan bu ateşin kötü ruhlar, hayaletler, cadılar, bulaşıcı hastalıklar ve fırtınalar gibi kötülükleri uzaklaştırdığına, sağlık ve bereket getirdiğine inanılmış.

Çiftçiler ateşin küllerini bolluk için tarlalarına atar, hayvanlar hastalıklardan korunsun diye küller üzerinde yürütülmüş.

Münih'te kayıtlara geçen ilk şenlik ateşi kutlaması 1401 yılında kentin Marienplatz adlı meydanında yapılmış. 20 Haziran 1653 tarihinde ise Nürnberg Kent Konseyi yaz dönümünün resmi bir şekilde ateş yakarak kutlanması için kararname çıkarmış. Bu kutlamaların sayısı giderek azalsa da, hala bazı köylerde tepedeki açık alanlarda, bazı köylerde de köy meydanında şenlik ateşleri yakılıyor. Her köyün kutlama şekli ve tarihi değişebilse de ateşin etrafında arkadaş ve komşularla buluşarak yemek yiyip sohbet edilmesi değişmiyor.

Ben de Großhartpenning'deki neşeli kalabalığın arasında oturmuş, kıvılcımların ateş böcekleri gibi gökyüzüne uçmasını izlerken; yüzyıllar önce inanıldığı gibi bu ateşin dünyadaki tüm kötülükleri yakıp bitirmesini diliyorum. •

izlensentokerbd@gmail.com

Kültür Dünyamız

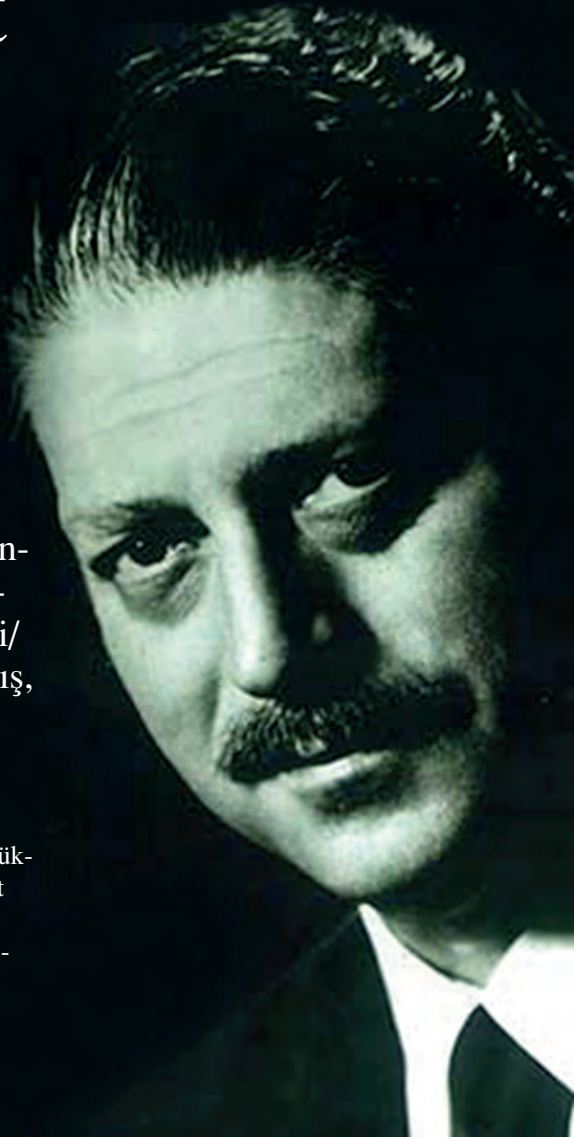
Yaşar Öztürk

Mehmet Seyda 100 Yaşında

Hayat anlayışımız
değiştiriliyor. Hayat
deyince zihinlerde boşan-
malar, aldatmalar, par-
çalanmış aileler, aile içi/
dışı şiddet, ölümüne yarış,
pusu ve tuzakların
kısılcığında bir yaşam
şekillendiriliyor.

Sevgisizliğin, saygısızlığın körük-
lendiği acımasız, kin ve nefret
karışımı ortam, televizyon, basın,
yayın, cep telefonu, internet aracı-
lığıyla her yere sızıyor ve herkesi
etkiliyor.

Ve bu dayatılan yaşam içinde büyü(me)yen çocuklar çoğalıyor.

İnsanı yeryüzünün egemeni kılan akli kadar sevgi, saygı, güven, vefa, yardımlaşma, dayanışma gücü olduğu göz ardı ediliyor.

Mehmet Seyda, bizleri bugüne getiren ve yarına götürecektir olan bireyin, ailenin, toplumun sağaltıcı güçlerini keşfetmek için çabalayan yazarlarımızdandı. “Sevgi, insanı insana yaklaştıran en sağlam duygudur. Ara yerde sevgi bağı olmadıkça, hiç kimse karşısındakinin iç yüzünü, derdini, sıkıntısını anlayamaz. Ona hep uzak, hep yabancı kalır” diyen Mehmet Seyda (Çeliker) yüz yıl önce 15 Ağustos

1919’da İstanbul’da doğdu.

Dedesı Abdülhamit’in Eczacıbaşılarındandı. Annesi Yıldız Sarayı’ndan alınan 15 yaşındaki yoksul bir cariye idi. Aile mesleğini sürdüren babası, Mehmet Seyda doğduktan bir buçuk yıl sonra eşini kapı dışarı etti. Mehmet Seyda hep annesini aradı:

“ANAM / İki anam var; / birinin kohnunda geçirdim / bir-buçuk yaşımı. / iki anam var; / ötekinin önünde / eğdim başımı. / Biri doğura doğura / bir kara bacaksız doğurdu: / ben. / İkinciyi sormak istersen / vazgeç bu sevdadan / onu anlamadan / o seni doğurmaz.”

Mehmet Seyda, ne bedellerle çıkarılan kara kömürün hayat kattığı ülkenin insanların yüreklerini yine bedeli ödenmiş “Zonguldak Hikayeleri” ile ısıttı.

A nnesinin yokluğunu dolduramazsa da eczacı dedenin, piyano ve kanun çalan ninenin varlığı ona bir süre “altın çağ” yaşattı. Dedesinin de ailesi parçalandı. Kentten kente savrulup durdular. Üç üvey annesi oldu Mehmet Seyda’nın ve kendisi de babası gibi üç evlilik yaptı.

Değişik illerde farklı okullarda süren eğitimini tamamlamadı, Mehmet Seyda. Lise ikide okuldaki ayrılma zorunda kaldı. Ancak okumayı yazmayı son nefesini verene kadar sürdürdü. Yaşamını sürdürebilmek için bir gazetede 10 lira aylıkla muhabir oldu, çevreyi gözlemledi. Ek iş olarak damlarda gündeliği bir liraya katran işçiliğine başladı.

Kara katrandan, kara kömüre doğru yol aldı. Zonguldak’a,

yanına vardığı babası onu “evrak kayıt memuru” olarak Kömür İşletmelerine yerleştirdi. Bağlarını koparmadığı eski öğretmeni Ruşen Zeki Koca, 1938’de Nazım Hikmet, A. Kadir gibi aydınlarla Türkiye’nin ilk kumpas davasında tutuklanınca Mehmet Seyda da sorgulandı. Bırakıldı. Askere gittiği Kırklareli’nden Zonguldak’a gönderildi. “Sakıncalı Piyade” damgası vuruldu. Başka yerlere sürgün edildi. Verilen cezalar ve İkinci Dünya Savaşı yüzünden 4 yıl sürdü askerliği.

Ülke gazetesinin 4 yıl Zonguldak muhabirliğini yapan Seyda, ne beledellerle çıkarılan kara kömürün hayat kattığı ülkenin insanlarının yüreklerini yine bedeli ödenmiş “Zonguldak Hikayeleri” ile ısıttı.

Behçet Necatigil “bütün bir bölgenin toplumsal ve psikolojik yapısına ayna tutmaktadır” dediği “Zonguldak Hikayeleri” kitabını şöyle özetliyor:

“Yerel renkleri, Zonguldak bucağının çarşı Pazar tasvirleriyle yoğunlaşmış köylü-kentli konuşmaları iyi ayarlanmış hikâyelerin ilk üçünde olaylar, konularına uygun ince bir ironiyle anlatılmış; sonrakilerde bu ironi yerini gene tabii ve kendiliğinden bir acılığa bırakmıştır(...) kömür ocaklarındaki yeraltı hayatının ustaca gösterilişiyle ayrı bir güç ve özellik taşıyor.”

Anlaşılamamanın kahreden acısını, aydın olmanın kaçınılmaz sonuçlarından yalnızlığı yaşayanlardandı, Mehmet Seyda:

“Çok iyi anlıyorum bunu. Anadolulu’da geçmiş uzun yıllarda bir başına kalmışlığın bütün sıkıntılarını çektiğim için. Genellikle sanat, özellikle edebiyat üstüne bir çift lakırdı edeceğiniz bir tek Allah’ın kulu yoktur. Biraz çıtlatmayı denersiniz yüzünüze tuhaf tuhaf bakılır; susarsınız. Çorum’unda öyleydi bu, Kırıkkale’ sinde, Soma’ sında, Merzifon’ unda hatta Zonguldak’ ında hep böyleydi.”

Ümran Nazif

Ahmet Naim

Zonguldak’ın adını duyuran iki yazar daha vardı: Ahmet Naim ve Ümran Nazif. 11 yaşındayken “Çocuk Sesi” dergisinde çıkan öyküsüyle adını öğrendiği Ümran Nazif, yargıç olarak Zonguldak’a geldiğinde ona koştu. Zonguldak’ta “Kanca Ahmet” diye tanınan Ahmet Naim (Çıladır)’la tanıştıkları günün bir şiirle tarihe not düştü:

“Farkındayım / yeni dost / dün seninle birlikte geçen saatlerin/ dilleri alevdi / yürekleri kor, İnsan

/ başkalarını bulabilirse yanında
/ kendini bir dev / zannediyor /
Yok kedere bulanana gözlerimizde
/ ne heyecan / ne sevinç / ne hız /
seninle bir uçurum gibi derinleşen
kara ocakların/ baktık kapısından
yalnız.”

Aradan yirmi yıl geçtikten sonra yeniden mektuplarla buluştuklarında Ahmet Naim hastaydı. Dergilerde kalan hikayelerini kitap haline görmek istiyordu ama bunu tadamadı. “Kuduz Düğünü” yayımlatarak ölümün ardından da dostlukların sürdüğünü gözler önüne serdi, Mehmet Seyda:

“Türk sanatçıları birbirlerini sevmiyorlar, sevmiyorlar ne lâf, tiksiniyorlar. Kimse kimseyi çekemiyor, birisi azıcık başarılı olsa öbürleri ya onu inatla görmezlikten gelerek susmalarıyla boğmaya, ya sert çıkışlarıyla dağıtmaya çalışıyorlar. Sanat hayatımıza sürekli bir onur savaşı niteliği kazandırmış bu, okuyucuları hem şaşırtıyor, hem de edebiyattan soğumalarına sebep oluyor. Böyle yapacağımızı birbirimizin elinden tutsak, tartışmalarımızı daha ölçülü, daha dikkatli yapsak ne kaybederiz?”

Doğan Hızlan’ın “Çok yazdığı için özensiz bir yazar gözüyle bakılmıştır. Seyda’ya haksız bir yaklaşım. Bence öyle unutulmaz öyküleri vardır ki, bugün de İnsan psikolojisini derinliğini öyküye getirmiş ender örneklerdir onlar” diye değerlendirdiği Mehmet Seyda, Aziz Nesin’den alıntı yaparak ken-

dini anlattı:

“(Yurdumuzda geçimleri bakımından üç türlü yazar var: Geçim zorluğu çekmeden yazma olanağını elde edenler. Başka işlerde geçimlerini sağlayıp, geri kalan zamanda yazabilenler. Yalnız yazarlık geçinebilenler.) Ben bu üçüncülerdenim. ‘Donsuzun gönlünden top top bez geçer’ diye bir söz vardır. Gönlümüzden neler geçer ama, kendi gönlümüze değil, bize iş vereceklerin gönlüne uymak zorundayız.”

Kışın karlı, soğuk bir akşam Mehmet Seyda, eve dönen eşinin ince ayakkabılarının su çektiğini, ıslak çoraplarını çıkarırken parmaklarının şiştiğini ve morardığını gördü. Havanın karadığına aldırmadan üzerinde dört aydır çalışmakta olduğu romanını alıp kapıdan fırladı. Şimdi televizyonlarda dizi salgınına benzerdi bir zamanlar gazetelerdeki tefrika romanlar, radyoda arkası yarın ve yapraklı takvimlerdeki notlar. Daha önce bir romanını 400 liraya alan, Mahmut Yesari’ye “Canım Yesari, önce düşünsen de, kalemi mürekkebe sonra batırsan olmaz mı? Hakkada mürekkep bırakmıyorsun!” diyecek kadar pintiliğiyle ünlü gazete patronunun avcuna düş-tü. Seyda’nın çalışmasına zar zor 150 lira verdi. Gece yarısı eve geri dönebilen Mehmet Seyda’nın elinde eşine aldığı yeni bir ayakkabı vardı. Eşi o günü hiç unutmadı:

“Eve döndü, evet. Gözlerine bakıyorum, hem zafer parıltıları, hem acı bir düş kırıklığı. Bana yeni bir ayakkabı alındı.”

Yılmadı. Sinemada izlediği “Gazap üzümleri”nden çok etkilendi. Steinbeck’in kitabını iki kez okudu. Aç ancak onurlu ve toplumla omuz omuza olmanın; güçlü ve zalim toprak sahiplerine, haksızlığa karşı dövüşmenin destansı anlatımında kendini buldu. O da nerede haksızlık varsa savaşmak üzere ışıklı bir tepeye doğru tirmananlardandı:

“Hepimizde gizli, üzerinde durulmadığı için daha açığa çıkmamış yetenekler barınır. Asıl sorun onların ortaya çıkarılması, işletilmesidir. İşte onun için, ‘insanda yetenek yoksa, nice çabalasan para etmezmiş’ görüşüne karşı çıkıyorum. Sizler de, sende hiç yetenek yokmuş diyenlere inanmayın, katılmayın! Benim gibi siz de, işleyen demir pas tutmaz diyenlere inanın, katılın!”

Nazım Hikmet, Cemil Meriç, Kemal Sülker, Suat Derviş, Kemal Tahir’le gazetelerde tanıştı. Muzaffer Buyrukçu o günleri şöyle yazdı:

“Edebiyat vazgeçilmez bir nimetti, hava gibi, su gibi, güneş gibi, toprak gibi (gene öyledir ve bu değerini hiç yitirmeyecektir) onunla yatılıp onunla kalkılıyordu ve yaratıcı gücünün sonsuzluğuna, İnsanı insan yapma büyümesine inanılıyordu. Toplumun bozulmaya, ticari zihniyetin egemen olmaya başladığı ve her şeyin parayla ölçüldüğü, para kazananın önemli ve saygın, para kazanmayanın, ama bilgilerle donatılanların adam yerine konmadığı yıllarda, bütün dünyanın güçlenme-

si ve yaygınlaşması için çabaladığı edebiyat, gazetelerden kovuldu, ‘işe yaramıyor’ gerekçesiyle. Oysa Reşat Nuri Güntekin’ler, Hüseyin Rahmi Gürpınar’lar, Refik Halit Karay’lar, Halide Edip Adıvar’lar, Mahmut Yesari’ler, Peyami Safa’lar, Kemal Tahir’ler, Yaşar Kemal’ler, Orhan Kemal’ler, Fakir Baykurt’lar, Mete Akyol’lar, Mehmet Seyda’lar ve daha niceleri o gazetelerin sütunlarında doğmuşlardı. Edebiyat kovulunca da gazeteler çirkinleşti, gazetelerle birlikte dil de, espri de, düşünce de sığlaştı, yüceliğini yitirdi.”

Muzaffer Buyrukçu:
“Edebiyat kovulunca da gazeteler çirkinleşti, gazetelerle birlikte dil de, espri de, düşünce de sığlaştı, yüceliğini yitirdi.”

Son yıllarını A. Kadir'in "Çiçekleri umudumuzun" dediği gerçek yerlerini arayan çocukların "altın çağ"larını yaşayabilmesi için çocuk edebiyatına adadı. Yazarların çocukluk yıllarını yazdı.

Çocuklara "şu ol, bu ol!" denmesine, at yarışına itilmesine karşı çıktı. Çocuklar kadar çevre, doğa ve hayvanlara da değer verdi. Derdi açlığını ve susuzluğunu çektiği sevgiydi:

"Şu dünyada en değerli şey sevgidir çocuklar. Üzerinizden ananızın babanızın sevgisi eksilse, yok olsa ne yaparsınız? Sudan çıkmış balığa dönmez misiniz? Durum acılaşmaz, kötüleşmez mi sizin için? (...) Cebinizde paranız olur. Harcarsınız, tükenir. Harcadıkça tükenmeyen, gittikçe çoğalan şeyse, yalnız sevgidir. Ne tuhaf değil mi?"

Filizlendiği Kadıköy'deki ev İş Bankası binası oldu. Adı bir

Çocuklara "şu ol, bu ol!" denmesine, at yarışına itilmesine karşı çıktı. Çocuklar kadar çevre, doğa ve hayvanlara da değer verdi. Derdi açlığını ve susuzluğunu çektiği sevgiydi.

Kurdi'ler ölmesin!" diyen Khaled Hosseini gibi seslerdendi... Mehmet Seyda çalınan çocukluğunun peşindeydi: *"Kadınlar erkeklerin egemen oldukları; çocuklarsa büyüklerin canlarına ot tıkadığı bozuk bir düzende çift katlı eziliyorlar. Bu yüzdendir onlara eğilişim."*

100 yaşına basan Mehmet Seyda, ağlatmak için değil ağlanmasını diye bu soyuk görevi yerine getirenlendendi. •

yasarozturkdbd@gmail.com

sokakta, kitapları Kadıköy Belediyesi Kütüphanesinde, yapıtları ise her yerde onu yaşıyor.

"Çalıyorum Kapınızı / Teyze Amca Bir İmza Ver / Çocuklar Öldürülmesin / Şekerde Yiye-bilsinler" diyen Nazım Hikmet ve "Uçurtma Avcısı" kitabıyla gönülleri fet-heden "Akdeniz'de boğulan ve cansız cesedi kıyıya vuran üç yaşındaki Suriye-li mülteci Aylan

"Dünyada bir tane dahi çocuk mutsuz olduğu sürece, büyük icatlar ve ilerlemeler hiçtir."

Einstein

Gastro Kùltür

Reha Tartıcı

BEŞ BİN YILLIK BİR KÙLTÜRÜN İZLERİNİ TAŞIYAN ÇORUM MUTFAĞI

Yurdumuzun dört bir yanı denizlerle çevrili olduğundan olsa gerek tatil denince akla hep sahil kentlerimiz geliyor. Oysa Anadolu'nun her köşesinden tarih ve lezzet fişkırıyor.

Son yıllarda kültür ve gastronomi turlarına ilgi artsa da tercihler genelde daha popüler olan destinasyonlar üzerinde yoğunlaşıyor. Çorum da sahip olduğu tarihi, kültürel ve gastronomik zenginliğiyle hak ettiği değeri bulamayan şehirlerimizden biri maalesef. Genelde leblebisiyle bilinen ve öne çıkan şehrin zengin olduğu kadar derin bir mutfak kültürüne sahip olduğunu bilenlerin sayısı pek fazla değil.

Çorum Beşlisi: Düğün Çorbası, Yahni, Pilav, Su böreği ve Baklava

Son yıllarda gastronomi turizmine S artan ilgi nedeniyle daha fazla gündeme gelen Çorum'un tarihi binlerce yıl öncesine dayanan mutfak kültürü zengin ve çeşitlilik gösteren bir yapıya sahip. Şehre ayak bastığınızda "Çorum Beşlisi" olarak bilinen ve düğünlerde yapılan; düğün çorbası, yahni, pilav, su böreği ve baklava gibi başlıca lezzetlerin yanı sıra şehir merkezi ile çevre ilçe ve köylerin kendine mahsus özellik gösteren yemek türleri ve pişirme

Mutfak rafları ve bakır sahanlar

çeşitleriyle karşılaştığınızda şaşırılmamalıdır. Çünkü her biri sahip olduğu tarihi derinliğin izlerini taşıyan yemeklerin büyük bir emeğin eseri olduğunu göreceksiniz.

Çorum'un tarihine bakıldığında mutfak ayrı bir öneme sahiptir. Halk arasında mutfak tabiri kullanımından daha yaygın olarak aşevi ya da aş ocağı tabirinin kullanıldığı görülmektedir. Şehrin geleneksel mimarisine uygun olarak mutfak, aşevi ya da aş ocağı müstakil bir yerde konumlandırılmıştır. İki katlı yapıların alt

kısımında, tek katlı yapıların da yan tarafları genelde yemek pişirmek için kullanılan alana ayrılmıştır. Yemeğin pişirildiği bu alanın tamamlayıcı diğer unsurlarının başında ocak, ocak başı ve ocak eşliği gelmektedir. Ocağın iki yanında küçük eşyaları koymak için duvar

içlerine gömülmüş medine ya da terعه diye de tabir edilen alçıdan yapılmış hücrecikler yer alırken, bunların yanlarında yine duvarların içine yapılmış ve tahtalarla üst üste gözlere bölünmüş bucaklıklar bulunur. Mutfakta yer alan rafların üstüne irili ufaklı kalaylanmış pırlı pırlı görünen kapaklık denilen bakır sahanlar ile masaf denilen bakır tepşiler dizilidir.

Ayrıca şehirdeki hemen her evde haymalık diye adlandırılan üstü tuğla ile örtülmüş ve genellikle etrafı açık bir hangar depo bulunmaktadır. Bu hangar deponun uygun bir yerinde dört beş metre uzunluk ve iki metre derinliğinde çok geniş bir ocak yer almaktadır. Bu ocağın içinde pekmez kaynatmak için özel olarak imal edilmiş küre adı verilen diğer bir ocağın yanı sıra yufka ekmeği pişirmek için tandır ile şıra kestirmeye, çamaşır suyunu kaynatmaya yarayan büyük kazan koyulabilecek başka bir ocak daha bulunmaktadır.

Bağ zamanında üzümler “Haymalıkta” ezilip şıra yapılırken, reçeller ve pekmezler pişirilir. Yıllar içinde kentte şehirleşmenin etkisiyle apartman hayatı gelişmiş ve geleneksel mutfak tipi değişime uğramıştır. Ancak hâlâ müstakil evlerde ve köy evlerinde geleneksel mutfak tipi korunmaya devam etmektedir. Tarihin ve yörenin geçmişinden gelen geleneksel izleri taşıyan yaklaşık yüze yakın yemek çeşidine sahip olan Çorum mutfağı

sahip olduğu bu derinliğin tüm izlerini sofralara yansıtmaktadır.

Hititlere başkentlik yapmış Çorum’un köklü tarihi ve zengin kültürü yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sadece şehrin değil bölgenin mutfağını da oldukça etkilemiştir. Bölgeye has yöresel yemeklerin arasında öne çıkanlara gelince Narlı kuzu budu “Zalpa”, bakır kazan-

Çorum’un Meşhur Yemeklerinden Bazıları

Madımak

Semizotu nevinden bir tür yabancı ot sade yağ ile haşlanır. Su ilavesiyle pişirilir, içine az miktarda

pastırma da konulur.

Borhani

Hamurlu, yumurtalı ve mantarlı olarak üç çeşittir. Hamur küçük küçük kesilerek ortasına delik açtıktan

sonra bir tencereye konur. Piştiği zaman üzerine yoğurt dökülür.

Tatar Aşı

Muska biçiminde içi kıymalı hamur aşına sarımsaklı yoğurt katılarak yapılır.

Mayalı

Tava ve sac mayalı diye ikiye ayrılır. Tava mayalı, tavada kızdırılan yağın

içinde, açılmış yuvarlak hamur parçaları kızartılarak yapılır. Sac mayalısı, katıca yoğrulmuş kalın, yuvarlak hamur parçaları kızgın sac üzerinde pişirilerek yapılır. Buna bazlama ya da denilir.

Yanık

Yufka ekmeği pişirilirken, yufka hamurunun içine kıyma, peynir ya

da ispanak konularak sac üzerinde pişirilir. Bir tür börektir.

Söbelek Dolma

larda 16 saatte pişen ünlü “İskilip Dolması”, elle yırtılarak parçalanan asma yapraklarıyla yapılan “Yırma Çorbası”, “Söbelek Dolması”, “Kuru Mantı”, “Madımak”, leblebi tozuyla hazırlanan tatlı “Teltel”i sıralayabilirim.

Şehirde yöresel tatları yaşatan ve misafirlerine sunan mekanlarda ayrıca mayalı (saç mayalısı, tava mayalısı), yanık, cızlak, göğ domates, kömbe, oğmaç, hingal, haşhaşlı çörek, borhani (hamurlu, yumurtalı, mantarlı), helise, çullama, tirit, keşkek, kara çuval helvası, hedik, has baklava, malak ve hasıda gibi lezzetleri deneyebilirsiniz. •

rehataricibd@gmail.com

Çorum Mutfağında Araç Gereçler

Çay kazanı
Banma (kazan)
Kuzu kazanı
Küpelı kazan
Culluk kazanı
Helva kazanı
Keklik kazanı
(en küçük tencere)
Kuşane (tencere)

Çorum'un Meşhur Tatlıları

Karaçuval Helvası

Yağ ile un kızartıldıktan sonra pekmez ilavesiyle hel-

va haline getirilip sıkılarak küçük topaklar halinde servis edilir.

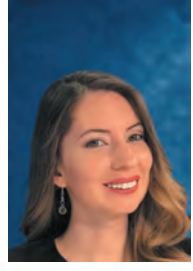
Teltel Limon tuzu ile şeker kestirilip ağda haline getirilir ve soğuk havada dondurulduktan sonra ağda elle sıkılarak uzatılır ve beyazlatılır. Daire haline getirilerek kavrulmuş un içine yatırılır. Elle sıkılarak bu daire genişletilir ve tel tel olur.

Hasıda Su, şeker veya pekmez ile nişasta hafif ateş üstünde topakçıklar haline gelinceye kadar bir miktar yağ ilavesiyle karıştırılarak hazırlanır.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

En Kısa Zamanda En Uzun Yolculuk

Norveç'e bağlı takım adalar Svalbard'dan, Kanada'nın kuzeyine giden yavru kutup tilkisinin yolcu-

luğu bilim insanlarını şaşırttı. Norveç Kutup Enstitüsü uzmanları; takip cihazı taktıkları dişi tilkiyi

Mart ayında doğaya bıraktı. Henüz bir yaşına basmayan tilki, Batı yönünde 1,512 kilometre yürüyerek 21 gün sonra Grönland'a ulaştı. Yavru tilki, yolculuğunun ikinci ayağında yaklaşık 2 bin kilometre daha yürüyerek Kanada'nın Ellesmere Adası'na gitti. Uzmanları en çok şaşırtan şey, tilkinin bu kadar yol yürümesinden çok, bu mesafeyi bu kadar kısa sürede kat etmesi oldu.

Tilki günde ortalama 46 kilometre yol yürüdü. Bazı günlerde, 155 kilometre kat etti. Bu durum, en kısa zamanda en uzun yolculuk olarak kayıtlara geçti.

Uzmanlara göre; kuzey kutbunda yaşayan hayvanlar buz kütlelerinin azalması nedeniyle yeni koşullara uyum sağlamakta zorlanıyor ve göç etmek zorunda kalıyor.

2 Töpeklerin Evriminin Nedeni İnsanla İletişim

Köpeklerin, bir şeyler anlatmak istercesine kaşlarını kaldırıp hüzünlü hüzünlü bakmalarının nedenine ilişkin bir araştırma yapıldı. Amerika Birleşik Devletleri Bilim Akademisi'nin yayın organı PNAS'ta yayımlanan araştırmaya göre; köpeklerin kaşlarını kaldırma-

larını sağlayan kaslar, köpeklerin ataları olan kurtlarda bulunmuyor. Bulgular, köpeklerin yüzlerindeki bu anatomik değişimi, insanların yanında yaşayarak binlerce yılda geliştirdiklerini gösteriyor.

Araştırma ekibinde yer alan Portsmouth Üniversitesi'nden Julianne Kaminski, "Köpekler bu hareketi yaptığında, insanlarda onların istediklerini yapmak için güçlü bir arzu uyandırıyor" dedi. Köpeklerin özellikle insanlara sevimli gelen üzgün ifadeye bürünmelerini sağlayan göz çevresindeki kaslarının evrim sonucu zaman içerisinde ortaya çıktığı görülüyor.

3 Mülteci Sayısı 70 Milyon Üzerinde

Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı, ülkelerindeki savaş, baskı ve çatışmalardan kaçan insan sayısının 2018 yılında, 70 milyonu aştığını bildirdi. Bu rakamın 70 yıllık tarihinde kaydedilen en yüksek seviye olduğuna dikkat çekildi. Üç buçuk milyon sığınmacının uluslararası koruma altında olduğu belirtilen raporda, bu kişilerin henüz statü alamadığı da hatırlatıldı. Mültecilerin yarısından fazlasını çocuklar oluşturuyor. Rapor, göçe zorlanan 71 milyon kişinin 26 milyonunun mülteci, 41 milyonunun kendi ülkesinde yerinden edilmiş kişiler ve 3,5 milyonunun da sığınma talebinde bulunanlar olduğunu ortaya koydu.

Küresel çapta her gün 37 bin insan yerlerinden ediliyor. Suriye 6,7 milyon ile dünyada en fazla mülteci veren ülke olurken, onu 2,7 milyon ile Afganistan takip ediyor.

4 Uzun Çalışma Saatleri Felç Riskini Artırıyor

Fransa'da Angers Üniversitesi ile Fransa Sağlık ve Medikal Araştırma Milli Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre; yılda en az 50 gün, 10 saatten daha fazla çalışmak felç riskini artırıyor. 143 bin yetişkin üzerinde gerçekleştirilen araştırmada; yaş, sigara kullanımı ve çalışma saatleri faktörleri dikkate alındı.

Uzun saatler çalışanların felç geçirme olasılığı yüzde 29 daha fazla. 10 yıldan uzun süre çalışanların riski ise yüzde 45 daha fazla. 50 yaşın altında olup 10 yıldan uzun süre fazla mesai yapanlar, yüksek risk grubunda yer alıyor. Bunun nedeni ise hâlâ araştırma konusu.

5 Buzullar Hızla Eriyor

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Soğuk Savaş döneminde istihbarat için çektiği uydu görüntüler, günümüzdekilerle karşılaştırıldı. Görüntüler, buzullarla ilgili vahim tabloyu gözler önüne serdi.

Colombia Üniversitesi'nden bilim insanları, 1975 ile 2000 yılları arasında, her yıl ortalama 4 milyar ton buzulun eridiğini belirledi. Bu

tarihten sonra buzulların erime hızı iki kat arttı. 2 bin kilometreye yayılan 650 buzulun incelenmesi ile oluşturulan raporda, erimenin ana nedeni olarak iklim değişikliği gösterildi. Buzullardaki hızlı kayıp, kısa vadede sel baskınlarına yol açabilir. Uzun vadede ise buzul suyuna bağımlı olarak yaşayan bölgedeki milyonlarca insan kuraklık ile karşı karşıya kalabilir.

6 Dünyanın En Misafirperver Ülkeleri

Dünyanın en misafirperver ülkelerini tespit etmek amacıyla bir araştırma yapıldı. Uluslararası bir otel rezervasyon sitesinin yaptığı ankete göre; listenin ilk sırasında Tayland yer aldı. 21 bin 500 kişi ile gerçekleştirilen ankette yüzde 85 oy alan Tayland'ı, yüzde 83 ile Endonezya takip etti. Listede Meksika ve Tayvan yüzde 77 ile 3'üncü sırayı paylaşırken, onları yüzde 75 ile Hindistan izledi.

Dünyanın En Misafirperver Ülkesi Tayland

7 Bangladeş'teki Vahim Tablo

Bangladeş'in kazalarıyla bilinen demiryollarında her yıl yaklaşık bin kişi hayatını kaybediyor. Başkent Dakka'da 2010 yılından bu yana kulaklıkla yürüdüğü için gelen trenleri duymayan ve tren çarpması sonucu ölen kişilerin sayısının 535'e ulaştı. Yıl başından bu yana 54 kişinin aynı nedenle hayatını kaybettiği açıklandı. Açıklamada, demiryolları bölgesinde kulaklık takmanın yasak olduğu; ancak insanların buna uymadıkları vurgulandı.

tüketimi, metabolik sendrom, tip 2 diyabet, kalın bağırsak kanseri ve mesane kanseri gibi hastalıkların riskini azaltıyor. Aynı araştırma, doğru bilinen bir yanışı da ortaya çıkardı. Buna göre; süt, kemik kırıkları ve kalça kırıklarına karşı koruma özelliğine sahip değil. Ancak omurları güçlendirdiği kanıtlanmış durumda.

Rayların yakınlarına kurulan yerleşim birimleri, yüksek nüfus, alt ve üst geçit eksikliği ve eğitim seviyesinin düşüklüğünün kazaları artırdığı ifade ediliyor.

8 Sütün Bilinmeyen Faydaları

İspanyol bilim insanları, sütün faydalarıyla ilgili bir araştırmaya imza attı. Bilim insanlarının tespiti ne göre; süt ve az yağlı süt ürünleri

9 Kilosu 140 Dolara Balina Eti

Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu, 1986'da balina avına yasak getirmişti. Bu yıl komisyondan çekilen Japonya yıl sonuna kadar 227 balinanın avlanmasına izin verdi. 33 yıl aradan sonra yakalanan iki minke balinasının etleri ülkenin farklı kentlerinde düzenlenen mezatlar da kilosu 140 dolara kadar çıkan fiyatlardan alıcı buldu. Balina etine özellikle lüks restoran ve süpermarketler yoğun ilgi gösterdi. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Hasta bölümü

6-(a) Aksakal

11-(b) Toplumsal, içtimai

2-(c) Yıldırı

7-(c) Yolbul

12-(b) Şapka

3-(d) Vuraç

8-(c) Gemi yelkenleri

13-(c) Yelkenli yük gemisi

4-(b) Büyük korku

9-(a) Serüven, macera

14-(d) Seçme kitap

5-(a) Uzun çelik bıçak

10-(d) Yokuş

15-(a) Deney hayvanı

"Bilginizi Denetleyin"

1-(a) Zeytin

2-(b) Sebze

3-(c) Spontane

4-(c) Flap

5-(b) Yalak

6-(d) Vadi

7-(c) Matematik

8-(a) Hellim

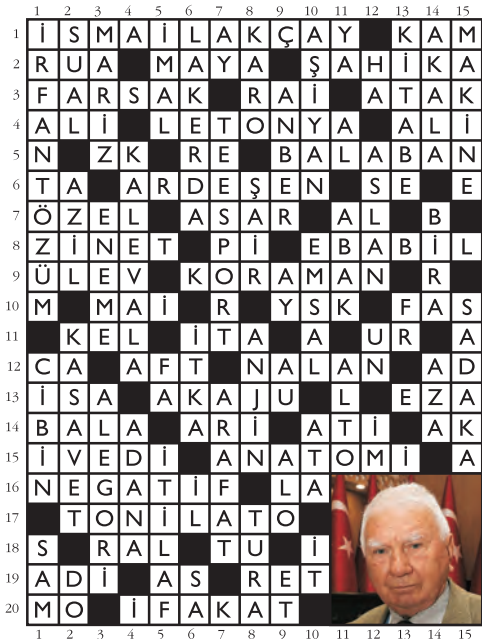
9-(c) Mick Jagger

10-(b) Öğrenme bozukluğu

11-(a) Semere

12-(c) Maestro

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

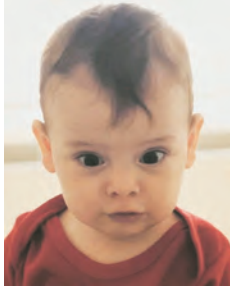
Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Can Arman Kocabal,
Ankara

Dilbeste Aydın,
Adana

Erkin Yeşilbaş,
İstanbul

Ata Çınar ve Umud Deniz Günaydın, Aydın

Alpaslan Taha Akbulut,
Samsun

Betül ve Bahadır Kazanpınar, Afyonkarahisar

Baha Efe Özyurt, İstanbul

Kerem Albayrak, *Gebze*

Mustafa Koç ve Berat Çağlar Durmaz, *Sakarya*

Doruk Kaya, *Alanya*

Emre Küçük

Yılmaz Küçük

Ülkü Bilge Özbayram, *Ankara*

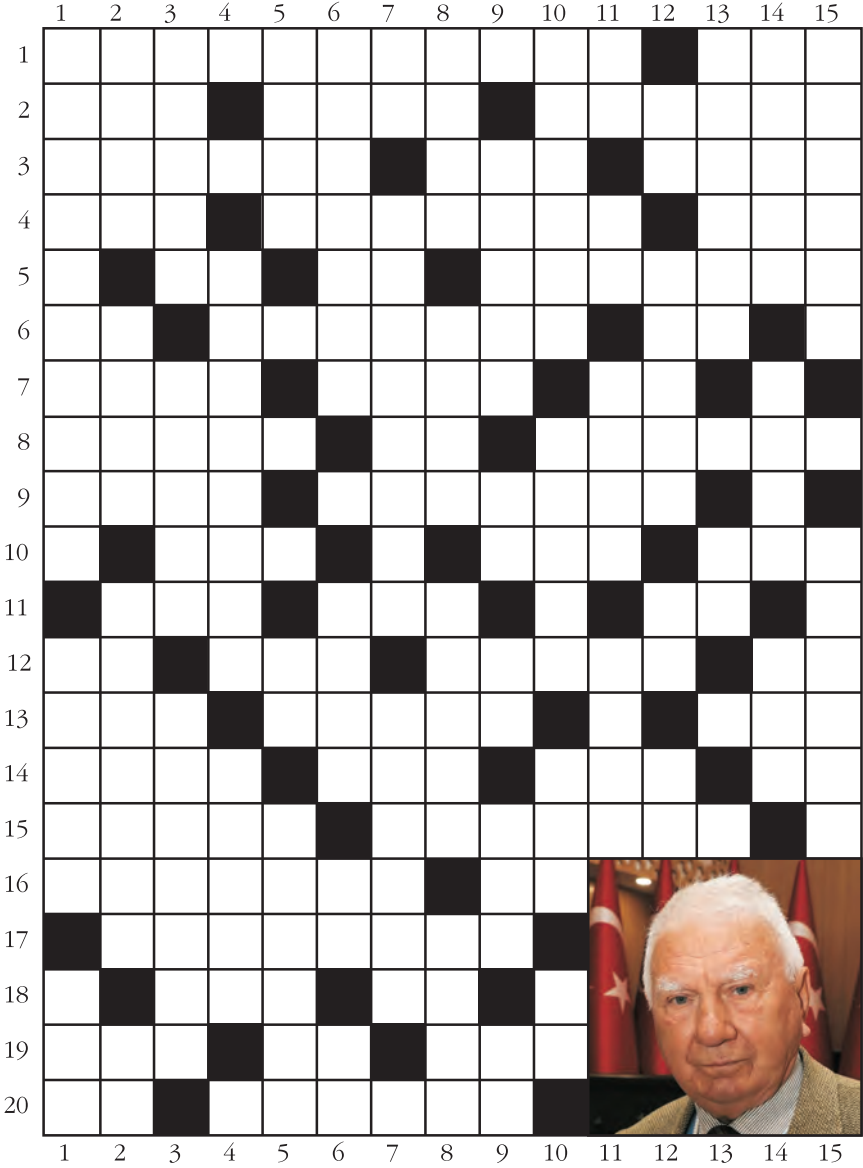
Bade Çapa, *Muğla*

Yiğit Kürşat Yelen, *Ordu*

Yiğit ve Güneş Gökçe, *Sivas*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Maraton dalında ölkemize uzun yıllar hizmet etmiş fotoğrafta görülen milli atletimiz.-Dilek, murat. 2-İskambilde bir kağıt. Hamur, yoğurt gibi kimi yiyeceklerin mayalanmasını sağlamada kullanılan madde. A.J.Cronin'in sinemaya da uyarlanan ünlü romanı. 3-Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'ya ilk giren Türkmen boylarına verilen ad.-İtalyan radyo, televizyon kuruluşu.-Cesur, çevik. 4-Ulu, yüce.-Avrupa'da bir ülke.-'.... Özgentürk' (yönetmenimiz). 5-Zirkonyumun simgesi.-Bir nota.-Şişman, gülbüz çocuk. 6-Uzaklık işareti.-Rize'nin bir ilçesi.-Tavlada bir sayı. 7-Bir tek şeye ya da bir tek amaca ilişkin olan.-Yapıtlar, eserler.-Hile. 8-Süs, bezek.-Matematikte sabit sayı.-Çoban aldatan da denilen bir kuş türü. 9-Adalet,hak.-'Bedri' (karikatüristimiz). 10-'.... Ve Siyah' (Halit Ziya Uşaklıgil'in bir yapıtı).-Yüksek Seçim Kurulu'nun kısa adı.-Afrika'da bir ülke. 11-Saçı olmayan.-Verme, ödeme.-Tümör.12-Kalsiyumun simgesi-Ağız mukozasının herhangi bir yerinde değişik boyutlarda olabilen beyazlıklar.-Ağlayan, inleyen.-İsim. 13-Bir peygamber.-Maun da denilen ve mobilyacılıkta kullanılan sert bir ağaç türü.-Sıkıntı verme,üzme. 14-Ankara'nın bir ilçesi.-İran'dan geçerek Kuzey Hindistana yerleşen halk.-Gelecek.-Bir renk. 15-Çabuk, acil.-Canlıların yapısını ve organlarının birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim. 16-Olumsuz, menfi.-Lantanın simgesi. 17-Gemilerin alabileceği yükü belirtmekte kullanılan, bir tona eşit birim. 18-Hekimlerin hastanın akciğerini dinlerken duydukları ses.-Pişmanlık belirten bir ünlem. 19-Bayağı.-İskambilde birli.-Kabul etmeme. 20-Molibdenin simgesi.-Hastalıktan iyileşme.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Rumuz Goncağül', 'Kız Kulesi Aşıkları' adlı filmlerinden tanıdığımız yönetmenimiz.-Sinek.-Sıcak esen bir rüzgar. 2-Soru.-Görevden alma, işten el çekirtme.-Üzüntü, tasa, kaygı.-Bir nota. 3-Hastalıklı, hasta olan.-Kısırlaştırma.- Bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme. 4-Finlilerin ünlü epik destanı.-Bir ilimiz. 5-Ham maddeyi işleyip mal üretme..-Bir nota.- Anlaşma, uyuşma, uzlaşma. 6-Palamut, torik gibi balıklardan dilim dilim kesilerek yapılan salamura.- Koltuk altına yastık veya dayanak koyma.-Vilayet.-Nazi hücum kıtası. 7-'.... Büyürken Uyuyamam'(Necati Cumalı'nın bir yapıtı).-İngiltere'nin kuzeyinde bir liman kenti.-Mekke'nin doğusunda bulunan kutsal bir dağ. 8-İskambilde bir renk serisi.-Ozan.- Boğaz mukozasının iltihaplanarak şişmesi.- Halat gibi örülmüş iplik çilesi. 9-Adabalgı ve kaşalot denilen büyük balıkların bağırsaklarında teşekkül eden güzel kokulu madde.-Bir zaman birimi.-Altının simgesi.-Telefon sözü.-Bir gıda maddesi. 10-İstanbul'un bir semti.-Benzer, denk.-Ced.-'... Dalaş' (Markus Zusak'ın bir yapıtı). 11-Şaşma belirten bir ünlem.-Alüminyumun simgesi.- Kazak Türklerinin bir boyunun adı.-Müzikte en kalın bayan sesi. 12-Kabaca evet.-'..... Kral' (Jon Favreau'nun bir filmi).-Hububat tozu.-İşaret. 13-Yazıt.-Fransiyumun simgesi.- 14-Bir pamuk türü.-Arpadan yapılan düşük alkollü bir içki.-Üye. 15-Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye dönüştürmek için çeşitli parçalardan oluşan düzenekler bütünü.- Yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

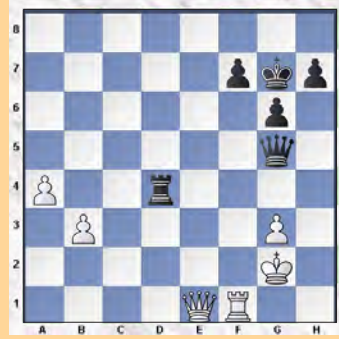
TÜRKİYE GENÇLER BİRİNCİLİĞİ

FM Alparслан Işık – Can Alp Cansun, 8. Tur

Veziir kanadında iki bağılı geçeri piyonu bulunan Beyaz'ın diyagramdaki konumda Siyah'tan kötü olduğu öne sürülemez. Rakibin tehditlerine dikkat ederek ve sabırla başa baş, diş diş bir oyun sürdürülebilir.

42. Vc3 Vd5+ 43. Vf3? Kd2+ Kale açmaza alan veziri hemen değıştirmek düşüncesi doğru değıl. Bundan da kötüsü, **43. Şh3?** idi, Beyaz, **43. Şg1** ile devam etmeli. **44. Kf2 Vxf3+ 45. Şxf3 Kd3+ 46. Şf4 Kxb3 47. Ka2 f5!** Beyaz, bağılı geçerlerden birini yitirdi ama kalesini de arkasına yerleştirdiğı kenar piyonuna güveniyor. Rakibi ona mat ağı kurmuş, o ise ancak bir sonraki hamlede uyanacak. **48. a5?? Şf6!** Oyun bitti: **49...g5+#** önlenemiyor. **0 -1**

1-7 Temmuz 2019 tarihlerinde İstanbul'da 188 sporcunun katılımıyla 9 tur oynanan Türkiye Gençler Şampiyonası'nda Can Alp Cansun, 8 puanla birinci oldu.

Hasan Hüseyin Kapusuz – Umut Erdem Gündüz, 1. Tur

Siyahın şah kanadı piyonları tehlikeli biçimde ilerlemiş, bir de kalesi 2. yataya sarkmış. Beyaz'ın vezir kanadında da sorunları var: siyah haneli fili gelişmemiş ve c3 zayıf. **17. h3? Fxf3! 18. Kxf3 Axd4!!** Nereden çıktı bu? Beyaz böyle bir taktik vuruş bekliyor muydu? **19. cxd4 Fxd4+** ve a1'deki kale düşer. **19. Şf1 Axf3 20. Şxe2 Fxc3! 21. Kb1 Ae5 22. Fe6+ Şb8 23. Şd1 Ke8 24. Ff5 Ac6 25. Fb2 Kd8 26. Şc2 Fxb2** ve Beyaz terk etti. Çünkü, fili kaleyle alsa: **27. Kxb2 Ad4+** ile diğeri fili de kaybedecek ya da şahla alsa: **27. Şxb2 Kd2+ 28. Şc3 Kxg2** ile piyon kaybedecek. **0-1**

Alihan Demirbağ – FM Kayra Kamer, 9.Tur

Siyah piyonların hali içler acısı! Tam 3 tane-si birden tehdit altında. Siyah ne oynasa kötü.

24...Ad4 25.Kxc5+ Şb8 26.Fxb7 Şxb7 Daha iyisi 26.Fxf7 27.Kd5 Kg4 28.h3 Ae2+ 29.Şf2 Kd4 30.Kxd4 Axd4 Her değişim Beyaz'ın lehine. 31.Şe3 Ac2+ 32.Şd2 Kc8 33.Kxf5 Kc7 Bir piyon daha düştü. Artık Siyah, rakibinin hata yapmasını bekliyor. 34.Fd8 Ad4 35.Fxc7 Axf5 36.g4 Ae7 37.Fd6 Ad5 38.d4 a5 39.Şd3 Şc6 40.Şe4 a4 41.h4 b3 42.axb3 axb3 43.Şd3 Şb5 44.h5 Af4 45.Şe4 Ae2 46.d5 Ac3+ Son numara! 47.bxc3 b3! Tabii ki böyle olmadı. Beyaz hatasız oynadı. 47.Şd4 Aa4 48.Fa3 Ab6 49.e6 fxe6 50.dxe6 Şc6 51. g5 Ad5 52.Şe5 Ae3 53.Şe4 1-0

Umut Erdem Gündüz ve Alihan Demirbağ, 7,5 eş puanla 2. ve 3. oldular.

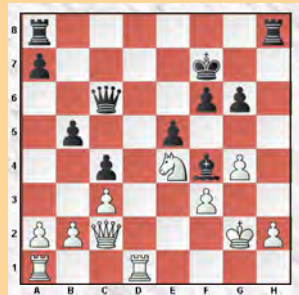
Serhat Berat Özdemir – Çiğdem Onur, 9.Tur

Hemen, çok acele açmazdan kaçması gerekirken (22.Şh1) Beyaz, gereksiz yere erken oyuna soktuğu vezirini evine döndürdü. 22.Vd1? Fxh3 Doğal olarak şah kanadında ağır bir darbe yedi. 23.f3 Vh4 Beyaz şah hâlâ neden açmazda? 24.Ke2 Fd7 25.Fe1 Vh5 26.Keb2 Kf8 Beyaz, vezir kanadında bir şeyler yapmak istiyor ama asıl sorun şahına çok yaklaşmış durumda. 27.c5 dxc5 28.bxc5 Fxc5 29.Kxb7 Fh3 30.Vc2 Fd6 31.Şh1 Fe8 32.K7b2 Kh6 33.g4 fxc3 (g.a.) 34.Fxc3 Ag5 35.Fg2 Axf3 36.Fxf3 Vxf3+37.Vg2 Vxd3 38.Kb6 Fh3 Beyaz terk etti. 0-1 Çiğdem Onur ve Esmâ Doğa Duran bayanlar kategorisinde 6 eş puanla 1. ve 2. oldular.

Bariş Perçin - WFM Esmâ Doğa Duran, 6. Tur

Siyah h2 karesini hedef tahtasına koymuş. 27.Kh1 Kad8 28.Kad1 Kxd1 29.Vxd1 Şe7 30.Vc2 f5 31.Af2 Vf6 32.Ah3?? (32.h3 daha dirençli olurdu.) 32... fxc4 33.fxc4 Vc6+ ve at savunmasız kalıyor. Beyaz terk etti. 0-1

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Postacının Son Mektubu

Ziya Aykın

Sadece kanını değil aynı adı taşıdığı babasının uzun yıllar tuttuğu günleri yarına taşıyor Ziya Aykın. Gündelik yaşamdan, ülke tarihine kentsel değişime Bir postacının gözünden yakın tarih: “Biz özellikle herkesin kapısına geliyorduk. Örneğin ev kadının kapısına gelen bir çok satıcı, su, elektrik sayacı okuyanlar ve benzeri kişiler vardı. Ancak biz farklıydık. Öncelikle satmaya, almaya değil vermeye geliyorduk. Gelip geçici bir kişi değil yıllardan beri tanıdıklarıydık. Devlet görevlisiydik ve üniformamız, güvenilirliğimiz vardı. Aranırsak bulunmamız kolaydı. Bütün bunlar birleşince ve insanın söylemeden edemeyeceği bir derdi, aklamayacağı bir sevinci varsa bizimle paylaşmaları çok kolay ve sakıncasız oluyordu. Kısa bir gün içinde bin bir çeşit insanla muhatap olurdum... Yıllar geçti bütün

mahalledeki kümesler söküldü. Maydanoz soğan ekecek bir avuç toprak bile kalmadı... Öğretmene, talebeye, okula saygı vardı ama bir de yeni yazıya. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin bu yeni hediyesine ayrı bir saygı vardı. Biz harflere tek tek itine ederek, el yazısı ile yazardık. Aşağı yukarı hepimizin yazısı aynı olurdu. Bir harfi ya da rakamı biraz eğri yazacak olsak suçluluk duyardık... Ne oldum değil, ne olacağım diyeceksin? Bu söz insanlar ve ayrıca ev için söylenmiş. Bir zamanlar eve ve ev sahibine imreniliyordu, şimdi evden de sahibinden de öğreniliyor.”

Karaman Mutfağı ve Unutulan Yemek- lerimiz

Murat Ay

Anı Bisküvi
Kültür Yayınları

Toplum yararına hizmetleri kendisine görev bilen kuruluşlardan olan Anı Bisküvi Karaman'da her yıl Türk Dil Bayramı'nda bir kitap yayınlıyor ve bunu o günün anısına ücretsiz

dağıtıyor. Hayatın her alanında, duygu ve düşüncede geri dönülmez değişimler yaşanıyor. M. Vehbi Uysal'ın teşvikiyle Murat Ay, tüm sokakları işgal eden hazır, hızlı yiyecek yerleri ile hızla unutulmanın eşliğine sürüklenen yerel, yöresel yemekleri gelecek kuşaklara ulaştırıyor: “Türk mutfuğında çorba ile başlayan öğle ve akşam yemeği, salata ile taçlanmış ana yemeğin ardından yine binlerce çeşitten oluşan tatlılardan birisi ile son bulur... Akdeniz mutfuğı özelliklerinden hepsini kapsamasının yanı sıra, tarihten ve coğrafi yapısından dolayı çevresindeki bir çok farklı yemek kültürünü de bu ailenin içine katmış ve harmanlayarak bize sunmuş bir kültür yumağıdır. Sağlıklı Ege mezeleri Anadolu mutfuğunda, binlerce senenin amforaları gibi, günümüze kadar ulaşmış tarihi birer hazinedir. Hitit, Roma, Bizans, Osmanlı ve göçmen yemek kültürlerini günümüze dek dağarcık hazineleri gibi aktaran analarımız, bu günden de yarınlara aktaracak belleklerdir. Karaman mutfuğı gizli bir hazine gibidir. Çok zengin ve çeşitli olduğı halde kıymeti bilinmemiş bir kaşıkçı elması gibidir. Türkmen, Yörük, Avşar, Muhacir, Çerkez, Tatar mutfak kültürünün yanı sıra Arap, Ermeni, Rum ve Fars mutfak kültürlerini de içinde saklayan çok zengin medeniyet kanaviçesini örgüler.”

Müzik Teorisi 101:

Brian Boone,
Marc Schonbrun

Say Yayınları

Müzik hayattır. Sesin büyüleyici bir güzelliğe dönüşü olan müzik konusunda kitap az ve müzik teorisine ilişkin ise neredeyse yok gibi. Çevirmenlik yapan bir müzisyene, Funda Sezer'e çifte sevinç yaşatan Müzik Teorisi kısa öz bilgilerle müzikseverlere mutfuğın kapısını, müzikçilere ise şefin sırlarını açıyor. “En basit manada melodi, bir şarkıyı oluşturan sesler dizisidir” diyor yazarlar: “iyi ki Doğdun” şarkısını söyleyin. işte melodiyi söylemiş oldunuz. Bu kolay oldu çünkü söz konusu şarkı melodinin tamamıdır. Melodinin tamamı ne demek o zaman? Şey, “iyi ki Doğdun” şarkısı söz konusu olduğunda, bunun ardında bazı akarlar olabilir elbette ama bunlar gerekli değildir; ezgi, akarlar olsun ya da olmasın kendi başına ayakta durabilir, varlık gösterebilir. Akılda kalan akor yürüyüşü değil, melodidir. Şimdi biraz kıyaslama yapmak için Beethoven'ın bir senfonisini dinleyip melodiyi söylemeye çalışın. Bu daha zor gelecektir çünkü bir senfoni o kadar da keskin hatlı ve net değildir.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: Jin. Dr. GÜRBÜZ TURGAY, ANKARA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

SAMİ YETİK

Askeri ressamlardandı. Yaşamı cephelerde geçti. Edirne’de arkadaşı Mehmet Ali Laga ile tutsak düştü. Silah tutan eli, hem fırça hem de kalem ile sanata katkıda bulundu. Sanatta gururdan çok, çalışmayı ve yapıt üretmeyi önemsendi.

Hayatta, savaşta ve sanatta birlikten yanaydı. Yaşamı boyunca, kişisel sergi açmaktan kaçındı. İlk Türk “Resamlar Cemiyeti” kurucularındandı.

“Resamlarımız” yapıtı da bir ilkti. Sayısız makale yazdı. Muharebe, manzara, deniz ve çiçeklerin ressamıydı. Tablosunu Atatürk çok beğendi:

“Sankamış ve Kafkas cephesi facialarının canlı bir şahididir” dedi.

Kurtuluş Savaşı’nın Anadolu halkının, kadınların özverili çabasıyla kazanılan bir ölüm kalım savaşı olduğunu; ulusun nasıl bir var olma mücadelesi verdiğini yansıtan resimler yaptı.

